

Adoption som social indsats

En vidensindsamling

Sofie Henze-Pedersen & Anna Lange Rasmussen

Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv

VIVE

*Adoption som social indsats
– En vidensindsamling*

© VIVE og forfatterne, 2022

e-ISBN: 978-87-7582-048-1

Arkivfoto: Ole Bo Jensen/VIVE

Projekt: 302132

Finansiering: Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Der har de seneste to årtier været en øget opmærksomhed på anvendelsen af adoption som social indsats i Danmark. Formålet med adoption som indsats er at sikre stabilitet og kontinuitet for børn, der ellers forventes at ville være anbragt uden for hjemmet i store dele af deres opvækst, fordi det vurderes, at deres forældre ikke vil være i stand til at drage den nødvendige omsorg for dem.

Denne vidensindsamling bidrager med viden om adoption som indsats i en national kontekst. Den belyser, hvordan det går børn, der bliver adopteret, over tid eller sammenlignet med jævnaldrende, der eksempelvis er anbragt eller ikke har modtaget en indsats. Vidensindsamlingen belyser tre temaer: adopteredes udvikling og trivsel, stabilitet i adoptioner og åbenhed i adoptioner. Den er baseret på en litteraturgennemgang af danske og internationale undersøgelser publiceret i perioden 2007-2021. Vidensindsamlingen har været i eksternt og internt review, og vi takker reviewerne for deres gode og konstruktive kommentarer.

Vidensindsamlingen er udarbejdet under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv, som er et samarbejde mellem VIVE, Socialstyrelsen og Børns Vilkår. Som led i centerets arbejde bidrager VIVE særligt ved at samle og formidle eksisterende viden om udsatte børn og familiers liv.

Forsker Sofie Henze-Pedersen har været projektleder for vidensindsamlingen og har sammen med student Anna Lange Rasmussen stået for udarbejdelse af rapporten. Analytiker Hanne Louise Søgaard Jensen, analytiker Maliina Grønvold Olsen og student Amanda Engbo har bistået med screening af litteratur samt udarbejdelse af referater af de inkluderede studier. Litteratursøgningen og hjemmesidesøgningen er gennemført af informationsspecialisterne Kirsten Birkefoss og Elizabeth Bengtsen samt student Rikke Blaabjerg.

Vidensindsamlingen er finansieret af Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse

Indholdsfortegnelse

	Sammenfatning og konklusion	6
<hr/>		
1	Indledning	14
1.1	Vidensindsamlingens grundlag	16
1.2	Adoption og adoptionstyper	18
1.3	Lovgivning om adoption	20
1.4	Nationale adoptioner i Danmark	21
1.5	Læsevejledning	25
<hr/>		
2	Adopterendes udvikling og trivsel	27
2.1	Indledning	27
2.2	Tilknytning	29
2.3	Emotionel og social udvikling	32
2.4	Adfærdsmæssig udvikling	41
2.5	Uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet	49
2.6	Viden om udvikling og trivsel	57
<hr/>		
3	Stabilitet i adoptioner	60
3.1	Indledning	60
3.2	Stabilitet og ustabilitet	63
3.3	Støtte til adoptivfamilier	67
3.4	Viden om stabilitet	69
<hr/>		
4	Åbenhed i adoptioner	72
4.1	Indledning	72
4.2	Adopterede	74
4.3	Biologiske familier og adoptivfamilier	78
4.4	Viden om åbenhed	81

Litteratur	83
Bilag 1 Data og metode	91

Sammenfatning og konklusion

Baggrund og formål

Formålet med denne vidensindsamling er at bidrage med viden om adoption som social indsats i en national kontekst, det der også kaldes bortadoption. I Danmark har der de seneste 15 år været et øget fokus på anvendelsen af adoption som indsats (Christoffersen et al., 2007; Social- og Ældreministeriet, 2021). Det socialfaglige formål med adoption som indsats er at sikre stabilitet og kontinuitet for børn, der ellers forventes at ville være anbragt uden for hjemmet i store dele af deres opvækst, fordi det vurderes, at deres forældre ikke vil være i stand til at drage den nødvendige omsorg for dem (Socialstyrelsen, 2015). Vidensindsamlingen er målrettet professionelle på det sociale børne- og ungeområde.

Vidensindsamlingen har primært fokus på adoptionens betydning for adopterede, men det er vigtigt at påpege, at adoption består af tre parter, som alle bliver berørt af og påvirker adoptionen på hver deres måde: de adopterede, de biologiske familier og adoptivfamilierne.

Vidensindsamlingen bygger på og supplerer en systematisk forskningsgen- nemgang fra 2007 (Christoffersen et al., 2007).

Nationale adoptioner i Danmark

Adoption er både en juridisk og social proces, som finder sted, når et barn adopteres af en person, som ikke er dets biologiske forælder (Henze-Pedersen & Olsen, 2017; Triseliotis, 2002). Der findes en række adoptionstyper i Danmark: stedbarnsadoption, familieadoption og fremmedadoption. I denne vidensindsamling har vi fokus på fremmedadoption, hvor barnet ikke har en slægtsmæssig relation til adoptivforældrene forud for adoptionen.

I Danmark kan fremmedadoption tage form som enten åben adoption eller anonym adoption. Ved anonym adoption kender den biologiske slægt ikke identiteten på adoptivforældrene (Socialstyrelsen, 2015). I Danmark er de fleste fremmedadoptioner anonyme adoptioner. Derudover kan adoptioner finde sted med eller uden samtykke fra de biologiske forældre.

Antallet af nationale adoptioner i Danmark har svinget gennem årene. Tendensen har dog de sidste par år været stigende. I 2010 blev 19 børn frigivet til national adoption, mens det i 2021 drejede sig om 34 børn. Der har gennem

årene været udsving, og vi finder det laveste antal i 2015, hvor 6 børn blev frigivet til adoption, og det højeste antal i 2020, hvor 40 børn blev frigivet til adoption. Siden 2015 er der særligt sket en stigning i antallet af adoptioner uden samtykke (Adoptionsnævnet, 2021b).

Ifølge en undersøgelse fra Adoptionsnævnet af national adoption i perioden 2019-2020 var børnenes alder på tidspunktet for adoptionen i gennemsnit 10,33 måneder i 2019 og 11,12 måneder i 2020. Nogle af børnene havde oplevet en betydelig udsathed forud for adoption, hvorfor det vurderedes, at de efter adoptionen ville have behov for særlig støtte, eller at der var eventuelle sundhedsproblemer, der skulle afklares. Udsatheden skyldtes eksempelvis eksponering for rusmidler under graviditeten, mistanke om sygdom eller medfødt misdannelse. Derudover havde de biologiske forældre forskellige udfordringer, herunder kognitiv funktionsnedsættelse, psykisk sygdom, somatiske lidelser samt begrænsede ressourcer (Adoptionsnævnet, 2021b).

Resultater

Vidensindsamlingen samler den nyeste viden om adoption som indsats baseret på 38 studier fra perioden 2007-2021. Studierne bygger primært på kvantitative undersøgelsesdesigns, herunder søskendestudier, forløbsstudier samt studier, der anvender sammenligningsgrupper, mens nogle studier anvender en kombination af metoder (fx spørgeskema og interview).

Studierne stammer fra lande i både Europa og Nordamerika. Landene har forskellige praksisser omkring adoption, hvilket kan påvirke resultaterne, såsom forskellige adoptionsprocesser og tilgange til åbenhed. Derudover har landene forskellige muligheder ud over adoption for at skabe stabilitet og kontinuitet for børn og unge, som ikke kan bo hos deres biologiske forældre. I USA og Storbritannien er der eksempelvis mulighed for at anvende værgemål, hvor eksempelvis plejeforældre gives forældremyndighed over barnet, uden at det juridiske bånd til de biologiske forældre brydes (Gupta-Kagan, 2022; Sargent, 2003). Denne type indsats findes ikke i Danmark.

De inkluderede studier har primært fokus på at belyse, hvordan det går adopterede over tid, eller sammenlignet med børn, unge og voksne, der har oplevet forskellige former for anbringelse samt jævnaldrende i den generelle befolkning. I vidensindsamlingen behandles og syntetiseres studierne resultater deskriptivt inden for tre hovedtemaer:

- Adopteredes udvikling og trivsel
- Stabilitet i adoptioner
- Åbenhed i adoptioner.

Langt de fleste af de inkluderede studier beskæftiger sig med temaet om udvikling og trivsel (30 studier), mens færre berører de to andre temaer om stabilitet (7 studier) og åbenhed (4 studier). Studierne kan berøre flere temaer.

Adopterendes udvikling er mere positiv end anbragtes – men mindre positiv end andre jævnaldrendes

Formålet med adoption er at give børn af forældre, hvor det vurderes, at forældrene ikke vil være i stand til at drage den nødvendige omsorg for barnet, et nyt omsorgsmiljø, der kan understøtte børnenes udvikling (van Ijzendoorn & Juffer, 2006). De inkluderede studier berører fire dimensioner af adopteredes udvikling og trivsel: tilknytning, emotionel og social udvikling, adfærdsmæssig udvikling samt uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.

Overordnet set peger resultaterne på, at adopterede udvikler sig mere positivt sammenlignet med personer, der er vokset op i forskellige former for anbringelser, men at de sammenlignet med jævnaldrende (ikke-adopterede og ikke-anbragte) oplever flere emotionelle, sociale, adfærdsmæssige og uddannelsesmæssige udfordringer. Flere af studierne anlægger et forløbsperspektiv, der samlet bidrager med viden om adopteredes udvikling fra barndommen og ind i voksenlivet. Resultaterne om *tilknytning* finder, at selvom nogle adopterede særligt de første år kan opleve en usikker tilknytning, så reduceres dette med tiden. I forhold til adopteredes *emotionelle og sociale udvikling* peger studierne på, at nogle adopterede kan opleve udfordringer i relationen til jævnaldrende i barndommen, mens nogle adopterede i ungdommen og voksenlivet er i risiko for at udvikle psykiske vanskeligheder. Samme tendens gør sig gældende i forhold til deres *adfærdsmæssige udvikling*, hvor resultaterne tyder på, at nogle kan udvikle adfærdsmæssige udfordringer og risikoadfærd, men at størstedelen ikke udviser tegn på udfordringer. Ligeledes finder studierne mere positive resultater i forhold til adopteredes *skolepræstationer og videre færd efter grundskolen* sammenlignet med eksempelvis langvarigt anbragte, men igen ligger disse resultater under niveauet for jævnaldrende i den generelle befolkning.

Et særligt forskningsmæssigt fokus har været betydningen af barnets alder på adoptionstidspunktet (van Ijzendoorn & Juffer, 2006). Flere af studierne i denne vidensindsamling har dog ikke oplysninger om barnets alder ved tidspunktet for adoptionen eller anvender forskellige definitioner af tidlig og sen adoption. Studierne bidrager derfor kun med sporadisk viden om betydningen af alder, hvor nogle resultater finder en positiv betydning (fx i forhold til tilknytning), mens andre studier ikke finder en sammenhæng. Det er dog kun et mindre antal studier, der specifikt undersøger dette.

Tidligere forskning har også fremhævet, at faktorer før og efter adoptionen kan få betydning for adopteredes udvikling og trivsel – og dette gælder både arvelige og miljømæssige faktorer samt forhold i adoptivfamilien (Duncan et al., 2021). I denne vidensindsamling har de fleste studier ikke mulighed for at belyse dette eller har kun begrænset viden herom. Der indgår dog en række søskendestudier, som kan tage højde for nogle af de præadoptionsfaktorer (fx genetiske og miljømæssige faktorer), som kan få betydning for adopteredes udvikling. Søskendestudierne understøtter generelt tendensen i de andre studier om udvikling og trivsel. Søskendestudierne baseret på registerdata kan dog ikke belyse mål såsom relationelle forhold (fx relationen mellem barnet og adoptivforældrene og social udvikling) eller kvaliteten i adoptivfamilien (fx tilgange til opdragelse).

Tre faktorer påvirker stabiliteten i adoptioner

En af intentionerne bag adoption er at give børn og unge et permanent og stabilt opvækstmiljø for at kompensere for den ustabilitet, de kan have oplevet i deres liv forud for adoptionen. Der er dog tilfælde, hvor dette ikke lykkes, og adoptionen bliver afbrudt (fx hvor barnet efterfølgende bliver anbragt) (Palacios et al., 2019a). De inkluderede studier omhandler graden af stabilitet i adoptioner, samt hvilke faktorer der kan påvirke stabiliteten.

På tværs af studierne peger resultaterne generelt på en høj grad af stabilitet i adoptioner sammenlignet med andre typer af indsatser – særligt sammenlignet med langvarigt anbragte. I studierne træder tre betydningsfulde faktorer frem i relation til stabilitet. For det *første* barnets alder på tidspunktet for adoptionen, hvor adoption, før barnet er fyldt 3-4 år, kan øge sandsynligheden for stabilitet. For det *andet* barnets alder på tidspunktet for adoptionsafbrydelsen, hvor teenagealderen fremstår som en særligt sårbar tid. For det *tredje* peger studierne på, at barnets tidligere anbringelseshistorie kan få betydning, hvor flere anbringelser forud for adoptionen kan øge sandsynligheden for ustabilitet. Disse resultater har dog en vis usikkerhed, da studierne peger på, at børn, der adopteres, typisk er yngre end børn, der bliver anbragte. Når barnet anbringes i en senere alder, kan det betyde, at barnet har været eksponeret for udsathed over længere tid, hvilket kan medføre udfordringer (fx emotionelle udfordringer), der kan påvirke stabiliteten (Egelund & Vitus, 2007; Palacios et al., 2019a). Derudover peger to studier om støtte til adoptivfamilier på, at støtte både før og efter adoptionen kan spille en positiv rolle i forhold til stabilitet. Disse studier har dog flere metodiske udfordringer. I Danmark tilbydes adoptivfamilier støtte gennem PAS (Post Adoption Services) under Ankestyrelsen.

Flere af studierne har den styrke, at de undersøger stabilitet over længere tid, hvilket gør det muligt at indfange og belyse forskellige faktorer gennem opvæksten. Der er dog store variationer mellem studierne på, hvornår i barnets liv, at stabilitet undersøges, samt hvor lang en periode der indgår i studiet. Dette gør det vanskeligt at sammenligne graden af stabilitet på tværs af studierne. Derudover anvender studierne forskellige definitioner af stabilitet, og ingen af studierne undersøger, om barnet efter anbringelse vender tilbage til adoptivfamilien.

Åbenhed i adoptioner opleves hovedsageligt positivt

Åbenhed i adoptioner betegner forskellige typer eller grader af kontakt mellem de tre parter i adoptionen, eksempelvis om barnet har information om sit biologiske ophav, eller om barnet har medieret eller direkte kontakt med biologiske familiemedlemmer. I Danmark er de fleste adoptioner anonyme, mens tendensen i andre lande, herunder særligt USA og nogle vesteuropæiske lande, er gået mod en højere grad af åbenhed (Grotevant & McRoy, 1998). De inkluderede studier fokuserer på, hvordan de tre parter oplever forskellige grader af åbenhed, og hvilken betydning dette har for dem.

Blandt studierne med fokus på *adopterede* peger resultaterne overordnet på, at åbenhed opleves positivt. Der er dog variationer blandt adopterede, hvorfor det særligt er deres oplevelse af tilfredshed med åbenhedsarrangementet frem for typen af åbenhed i sig selv, der fremstår som vigtig. Stabilitet i kontakten med den biologiske familie samt kvaliteten af relationen mellem den biologiske familie og adoptivfamilien fremhæves som vigtige elementer i forhold til oplevelsen af tilfredshed. Når adopterede giver udtryk for et ønske om ændringer i graden af åbenhed, så handler det ofte om et ønske om en højere grad af åbenhed.

Resultaterne om de *biologiske familiemedlemmers* oplevelser peger på, at de fleste er tilfredse med, at der er åbenhed eller ønsker mere åbenhed. Derudover finder et studie en høj grad af psykisk belastning blandt biologiske familiemedlemmer, men studiet kan ikke differentiere mellem langvarige psykiske udfordringer og oplevelser forbundet med bortadoptionen specifikt. Blandt *adoptivfamilierne* finder studierne en positiv oplevelse af åbenhed, i takt med at adoptivforældrene bliver mere sikre i deres rolle samt oplever, at den biologiske familie respekterer adoptivfamiliens grænser. Der er dog nogle aspekter af åbenheden, som kan være vanskelig at navigere i, navnlig den kommunikative åbenhed (dvs. hvordan der tales om adoptionsforholdet), hvis barnets forhistorie er præget af svigt eller voldsomme oplevelser.

Når det handler om åbenhed, spiller tid en særlig rolle. Tidligere forskning har fremhævet, at åbenhed er et dynamisk fænomen, hvilket betyder, at behovet

for og ønsket om viden og kontakt kan ændre sig over tid (se fx Brodzinsky et al., 1992; Grotevant & McRoy, 1998; Henze-Pedersen, 2019). Det er derfor en styrke ved studierne, at flere af dem er forløbsstudier, der søger at belyse oplevelsen af åbenhed over tid. Studierne møder dog den udfordring, at undersøgelser over længere tid ofte er præget af frafald, og i disse tilfælde er det primært adopterede, biologiske familiemedlemmer eller adoptivfamilier, der er utilfredse med adoptionen, der er faldet fra. Der er således en skævhed i resultaterne, da undersøgelserne med tiden i høj grad kommer til at bestå af deltagere, der oplever en vis grad af tilfredshed i adoptionen og med typen af åbenhed.

Konklusion

Formålet med vidensindsamlingen er at bidrage med viden om adoption som indsats i en national kontekst. Baseret på 38 studier belyser vidensindsamlingen adopteredes udvikling og trivsel gennem opvæksten, graden af stabilitet i adoptioner samt oplevelser med åbenhed hos adopterede, biologiske familiemedlemmer og adoptivforældre.

Overordnet peger studierne på, at adopterede udvikler sig mere positivt, sammenlignet med børn, der vokser op i forskellige former for anbringelser (fx langvarigt anbragte). Sammenlignet med jævnaldrende, der ikke har været adopteret eller anbragt, tyder resultaterne dog på, at adopterede ikke opnår samme resultater, og nogle adopterede oplever udfordringer (fx psykiske eller adfærdsmæssige). Fra forskning om resiliens ved vi dog, at det ikke er forventeligt, at børn og unge, der har oplevet vanskelige opvækstvilkår, vil klare sig på lige fod med jævnaldrende, der ikke har oplevet udsathed (Villumsen, 2015). Det er derfor vigtigt at fremhæve, at når adopterede sammenlignes med andre børn og unge, der har haft lignende opvækstvilkår, så klarer de sig bedre, hvilket kan pege på, at adoption som indsats kan have en positiv betydning for deres udvikling.

Børn, der er adopteret, oplever generelt en højere grad af stabilitet i adoptionen sammenlignet med børn i forskellige former for anbringelser, og studierne finder, at forhold såsom alder, anbringelseshistorik og støtte til adoptivfamilier kan spille en rolle for graden af stabilitet. Her fremhæver studierne særligt, at børn, der er adopteret inden for de første par år og har oplevet få skift i anbringelser (og dermed omsorgsgivere), har større sandsynlighed for stabilitet i adoptionen. Det er derfor vigtigt at have blik for disse forhold, når adoption anvendes som indsats, for at skabe de bedste betingelser for, at adoptivfamilien bliver det stabile omsorgsmiljø, som den er tiltænkt.

På tværs af adoptionens tre parter peger studierne hovedsageligt på en positiv oplevelse med åbenhed. Resultaterne tyder på, at oplevelsen af åbenhed i høj grad handler om tilfredshed med åbenhedsarrangementet og derfor kan variere, alt efter hvilke ønsker og behov for åbenhed, som adopterede har, ligesom det kan ændre sig over tid. Studierne i denne vidensindsamling handler primært om oplevelsen af åbenhed i sig selv, og de giver derfor ikke indblik i, hvilken betydning åbenhed har for adoption som indsats, herunder særligt, hvordan åbenhed og de andre dimensioner spiller sammen (fx stabilitet og adopteredes udvikling og trivsel).

Der er særligt to forhold, som denne vidensindsamling ikke kan belyse. For det *første* har der i Danmark været en stigning i antallet af nationale adoptioner de seneste år – og særligt har der været en stigning i antallet af adoptioner uden samtykke. I denne vidensindsamling indgår der ingen studier, der specifikt undersøger adoptioner uden samtykke, da studierne ikke differentierer mellem frivillige adoptioner og adoptioner uden samtykke. Vidensindsamlingen er derfor ikke i stand til at belyse, om der er forskel på, hvordan det går adopterede, biologiske familiemedlemmer og adoptivfamilier i henholdsvis frivillige adoptioner og adoptioner uden samtykke. I adoptioner uden samtykke kan der potentielt være nogle særlige forhold, der kan få betydning for adoptionen. Eksempelvis kan barnet have oplevet en højere grad af udsathed end børn i frivillige adoptioner, hvilket kan få betydning for deres udvikling, og der kan være bestemte hensyn, der skal tages i forhold til åbenhed. For det *andet* giver vidensindsamlingen ikke svar på, hvorfor nogle børn bliver adopteret, mens andre bliver anbragt i forskellige typer af anbringelser. Tidligere forskning har diskuteret, om der kan være en mulig selektionsskævhed i adoptionsstudier, hvor børn, der eksempelvis bliver adopteret fra anbringelse, har færre emotionelle og adfærdsmæssige udfordringer end anbragte børn, hvilket kan bidrage til, at nogle bliver adopteret frem for andre. En sådan skævhed ville betyde, at adopterede kan have bedre forudsætninger for at klare sig godt sammenlignet med børn i forskellige typer af anbringelser (Christoffersen, 2012; Hjern et al., 2019). Studierne i denne vidensindsamling indeholder ikke informationer om årsager til eller beslutninger om at anvende adoption frem for en anden indsats og giver derfor ikke mulighed for at belyse denne problemstilling.

Selvom flere af resultaterne overordnet set peger på de samme tendenser, så spænder studierne bredt metodisk og har forskellige begrænsninger, der får betydning for, hvordan resultaterne kan fortolkes (fx små populationer, ældre datasæt, manglende informationer om tiden før adoptionen og alder på tidspunktet for adoptionen samt forskellige definitioner). Denne vidensindsamling består primært af studier baseret på kvantitative undersøgelsesdesigns med fokus på virkninger af adoption for adopterede. Det betyder, at der er en række aspekter af adoption som indsats, som ikke bliver indfanget, herunder

særligt de mere kvalitative aspekter, såsom adopteredes oplevelser og erfaringer med adoption samt studier, der ser på socialfaglige praksisser omkring adoption (fx hvordan adopterede matches med adoptivfamilien og processen med at vurdere, om der skal anvendes adoption som indsats).

Endelig bidrager vidensindsamlingen kun i begrænset omfang med viden om de to andre parter i adoptionen (biologiske familier og adoptivfamilier). Adoption som indsats har ikke kun betydning for den adopterede, men får også indgribende betydning for den biologiske familie, mens adoptivfamilien ligeledes skal kunne håndtere særlige aspekter (fx kommunikativ åbenhed) og eventuelle udfordringer gennem opvæksten. Fremadrettet er det derfor vigtigt for vores forståelse af adoption som indsats at udbygge vores vidensgrundlag om betydningen af adoption for alle adoptionens parter for derigennem bedst at kunne støtte dem med afsæt i hvert deres behov og perspektiv.

Metode

Vidensindsamlingen er baseret på en systematisk litteratursøgning med det formål at identificere litteratur, der belyser virkninger af adoption som indsats. Metoden tog udgangspunkt i en tidligere systematisk forskningsgennemgang om samme emne (Christoffersen et al., 2007). Studierne skulle være empiriske og belyse, hvordan det går børn, der bliver adopteret (fx ved at følge børnene over tid eller ved at anvende sammenligningsgrupper). Litteratursøgningen blev foretaget i tidsrummet fra 2007 og frem til efteråret 2021.

Søgningen returnerede 2.028 referencer, som blev screenet på baggrund af titel og abstract. Dette resulterede i 205 relevante og potentielt relevante referencer, som efterfølgende blev screenet på baggrund af studiets fuldtekst. Her blev 38 studier vurderet relevante og inkluderet i vidensindsamlingen. De studier, der er fremkommet i den søgning, der er lavet i forbindelse med nærværende vidensindsamling, er ikke udtømmende, og der vil være relevante studier, som søgningen ikke har indfanget.

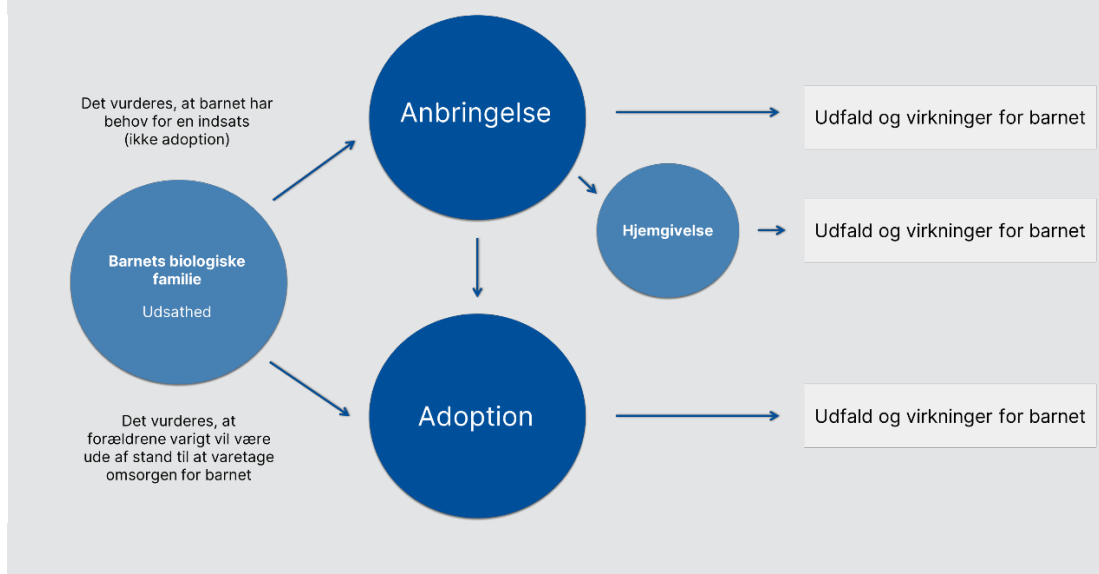
1 Indledning

I de sidste 15 år har der været et øget fokus på adoption som social indsats i Danmark, det der også kaldes bortadoption (Christoffersen et al., 2007; Social- og Ældreministeriet, 2021). Det socialfaglige formål med adoption som indsats er at sikre stabilitet og kontinuitet for børn og unge, der ellers forventes at ville være anbragt uden for hjemmet i store dele af deres opvækst, fordi det vurderes, at deres forældre ikke vil være i stand til at drage den nødvendige omsorg for dem (Socialstyrelsen, 2015).

Formålet med denne vidensindsamling er at bidrage med viden om adoption som indsats i en national kontekst. Med dette formål belyser vidensindsamlingen, hvordan det går børn, der bliver adopteret over tid eller sammenlignet med jævnaldrende, der eksempelvis bliver anbragt eller bliver tilbage i det miljø, som den adopterede har forladt. Vidensindsamlingen er målrettet professionelle på det sociale børne- og ungeområde.

Vidensindsamlingen har fokus på virkninger af adoption som indsats. I den forbindelse er det vigtigt at have blik for, at adoption som indsats kan se ud på forskellige måder (se Figur 1.1). Hvis det vurderes, at barnet ikke kan bo hos de biologiske forældre, vil der være behov for en indsats. Dette kan være adoption, hvis det vurderes, at de biologiske forældre varigt vil være ude af stand til at drage den nødvendige omsorg for barnet (Socialstyrelsen, 2015). I andre tilfælde vurderes det, at barnet skal anbringes uden for hjemmet. I løbet af barnets anbringelse vurderes barnets behov, og i nogle tilfælde vil dette føre til, at barnet adopteres (fx af barnets plejeforældre). Andre anbragte børn og unge vil blive hjemgivet, mens nogle forbliver anbragt. Alle kan de have oplevet flere skift i løbet af deres anbringelse (Hestbæk, 1997; Lausten et al., 2020). Afhængigt af barnets forløb kan der være forskellige udfald og virkninger for barnet. Disse kan påvirkes af flere faktorer, eksempelvis arvelige forhold, udsathed forud for indsatsen samt kvaliteten af barnets omsorgsrelationer. Når adoption anvendes som indsats, er der derfor tale om børn og unge, der kan have oplevet forskellige forløb og er blevet påvirket af forskellige faktorer, herunder faktorer ved barnet selv, faktorer ved de biologiske forældre, og faktorer ved adoptivforældrene eller anbringelsesstedet.

Figur 1.1 **Anvendelse af adoption som social indsats**

Vidensindsamlingen bygger videre på en systematisk forskningsgennemgang fra 2007 (Christoffersen et al., 2007), der undersøgte virkningerne af adoption som indsats. Formålet med daværende undersøgelse var at belyse opvæksten for børn, der blev adopteret – herunder deres udvikling sammenlignet med børn eksempelvis i alternative anbringelser samt at undersøge graden af stabilitet i adoptioner og betydningen af åbenhed i adoptioner.

Forskningsgennemgangen fra 2007 pegede på, at børn, der blev adopteret, udviklingsmæssigt indhentede det tabte i forhold til fysisk og kognitiv udvikling, efter at de blev adopteret, samtidig med at det generelle mønster viste, at deres skoleresultater også var bedre sammenlignet med børn anbragt på institution, i plejefamilie eller som forblev hos deres biologiske familie. I forhold til stabilitet pegede den systematiske forskningsgennemgang på, at børn, der blev adopteret, oplevede en højere grad af stabilitet end anbragte og hjemgivne børn. Resultaterne tydede også på, at åbenhed i adoptioner havde en positiv betydning, da børn i åbne adoptioner generelt var mere tilfredse, og at åbenhed også kunne reducere risikoen for sammenbrud i adoptionen. Endelig fremhævede den systematiske forskningsgennemgang betydningen af barnets alder ved adoptionstidspunktet og konkluderede, at tidlig adoption generelt gav det bedste udfald for barnet (Christoffersen et al., 2007).

Denne vidensindsamling supplerer den tidligere forskningsgennemgang med opdateret viden siden 2007. Vi har anvendt samme søgestrategi, men tilpasset den i forhold til begrebsudviklingen inden for området om adoption. Vidensindsamlingen belyser tre temaer:

- Adopteredes udvikling og trivsel
- Stabilitet i adoptioner
- Åbenhed i adoptioner.

Denne vidensindsamling har fokus på fremmedadoption, hvor barnet ikke har en slægtsmæssig relation til adoptivforældrene forud for adoptionen og ikke har krydset landegrænser i forbindelse med adoptionen. Derudover har vidensindsamlingen primært fokus på adoptionens betydning for adopterede, men det er vigtigt at påpege, at adoption består af tre parter, som alle bliver berørt af adoptionen på hver deres måde: de adopterede, de biologiske familier og adoptivfamilierne. Når vi i rapporten anvender begreberne *adoption* og *adopterede*, henviser det til national adoption og nationalt adopterede, medmindre andet er angivet.

1.1 Vidensindsamlingens grundlag

I dette afsnit præsenteres kort det metodiske grundlag for vidensindsamlingen, mens en detaljeret metodebeskrivelse og oversigt over inkluderede studier kan læses i Bilag 1.

Vidensindsamlingen bygger på en systematisk litteratursøgning af studier udgivet i perioden 2007-2021. Kriterierne for søgningen var, at studierne skulle være baseret på indsamlede data (fx registerdata eller spørgeskemabesvarelser) og belyse, hvordan det går børn, der bliver adopteret (fx ved at følge børnene over tid eller anvende sammenligningsgrupper). Søgningen returnerede 2.028 referencer, som blev screenet på baggrund af titel og abstract. Dette resulterede i 205 relevante og potentielt relevante referencer. Studier, der blev frasorteret i første screeningsfase faldt primært for kriteriet om målgruppe, dvs. studiet handlede ikke om national adoption. Efterfølgende blev studierne screenet på baggrund af studiets fuldtekst, og her blev 38 studier vurderet relevante og inkluderet i vidensindsamlingen. Nogle af disse studier er dog baseret på samme datamateriale og analyser. Søgningen, der er lavet i forbindelse med denne vidensindsamling, er ikke udtømmende, og der vil være relevante studier, som ikke er blevet indfanget.

De 38 inkluderede studier bygger primært på kvantitative undersøgelsesdesigns, herunder søskendestudier, forløbsstudier samt studier, der anvender sammenligningsgrupper. Studierne har forskellige styrke og begrænsninger, som løbende diskuteres gennem kapitlerne. Vidensindsamlingens fokus på virkninger af adoption som indsats og studiernes kvantitative karakter gør, at der er aspekter af adoption, der ikke bliver belyst. Det drejer sig særligt om de

mere kvalitative aspekter, såsom oplevelser og erfaringer med adoption blandt de tre parter (adopterede, biologiske familier og adoptivfamilier). Derudover er det en udfordring ved studierne, at de ikke alle angiver, om der er tale om fremmedadoption eller andre typer af adoption (fx familieadoption).

Der er særligt to forhold, som denne vidensindsamling ikke kan belyse. For det *første* har der i Danmark været en stigning i antallet af adoptioner uden samtykke de seneste år. De inkluderede studier differentierer dog ikke mellem frivillige adoptioner og adoptioner uden samtykke, og vidensindsamlingen er derfor ikke i stand til at belyse, om der er forskel på, hvordan det går adopterede, biologiske familiemedlemmer og adoptivfamilier i henholdsvis frivillige adoptioner og adoptioner uden samtykke. I adoptioner uden samtykke kan der potentielt være nogle særlige forhold, der skal tages i betragtning. Eksempelvis kan barnet have oplevet en højere grad af udsathed end børn i frivillige adoptioner, hvilket kan få betydning for deres udvikling, og der kan være bestemte hensyn, der skal tages i forhold til åbenhed. For det *andet* giver vidensindsamlingen ikke svar på, hvorfor nogle børn bliver adopteret, mens andre bliver anbragt i forskellige typer af anbringelser, ligesom den ikke giver indsigt i, hvem der bliver adopteret fra anbringelse, mens andre forbliver (langvarigt) anbragt. Tidligere forskning har diskuteret, om der kan være en mulig selektionsskævhed i adoptionsstudier, hvor børn, der eksempelvis bliver adopteret fra anbringelse, har færre emotionelle og adfærdsmæssige udfordringer end anbragte børn. En sådan skævhed ville betyde, at adopterede kan have bedre forudsætninger for at klare sig godt sammenlignet med børn i forskellige typer af anbringelser (Christoffersen, 2012; Hjern et al., 2019). Studierne i denne vidensindsamling indeholder ikke informationer om årsager til eller beslutninger om at anvende adoption frem for en anden indsats og giver derfor ikke mulighed for at belyse denne problemstilling.

I forhold til vidensindsamlingens tre temaer, så omhandler langt de fleste af de 38 studier temaet om udvikling og trivsel, mens færre berører de to andre temaer om stabilitet og åbenhed (se Tabel 1.1). De inkluderede studier stammer fra en række forskellige lande, herunder Danmark (1), Sverige (8), Storbritannien (9), andre vesteuropæiske lande (9) og USA (11). Landene har forskellige praksisser omkring adoption, hvilket kan påvirke resultaterne, såsom forskellige adoptionsprocesser og tilgange til åbenhed, ligesom der findes forskellige alternativer til adoption inden for de enkelte lande, som kan få betydning for, hvornår adoption anvendes som indsats i det pågældende land. I analysekapitlerne behandler og syntetiserer vi studiernes resultater deskriptivt.

Tabel 1.1 Fordelingen af studier inden for tre hovedtemaer (antal)

Udvikling og trivsel	Stabilitet	Åbenhed
30	7	4

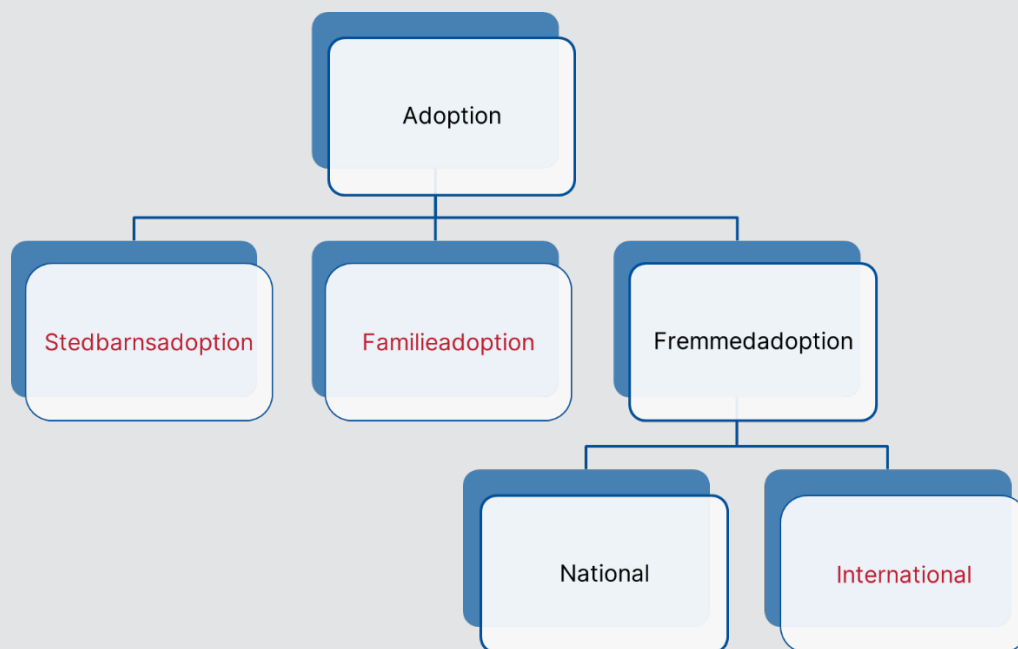
Anm.: Studierne kan berøre flere temaer.

1.2 Adoption og adoptionstyper

Adoption er både en juridisk og social proces, som finder sted, når et barn eller en ung adopteres af en person, som ikke er deres biologiske forælder. Ved adoptionen sker der et "familieskifte", hvor de juridiske bånd til de biologiske forældre brydes og overgår til adoptivforældrene (Mørk, 2021; Socialstyrelsen, 2015). På den måde sker der en forflytning af forældreansvaret fra de biologiske forældre til adoptivforældrene. Dette er særligt ved adoption, hvorimod retsforholdet mellem barnet og de biologiske forældre forbliver intakt, hvis barnet eksempelvis anbringes i en plejefamilie eller på institution. Samtidig sker der med adoptionen en social proces, som handler om udviklingen af relationen mellem barnet og adoptivforældrene (Henze-Pedersen & Olsen, 2017; Triseliotis, 2002).

Der findes en række forskellige adoptionstyper, som der skelnes mellem i den danske lovgivning: stedbarnsadoption, familieadoption og fremmedadoption (se Figur 1.2). Stedbarnsadoption omhandler adoption af ægtefælle eller samlevers barn. Familieadoption drejer sig om adoption af et barn, som adoptivforælderen er beslægtet med (fx barnebarn). Modsat de to første typer af adoption, så er der ved fremmedadoption ikke en slægtsmæssig relation mellem barnet og adoptivforælderen (Ankestyrelsen, 2020; Henze-Pedersen & Olsen, 2017). I denne vidensindsamling har vi fokus på fremmedadoption i en national kontekst (se elementer markeret med sort i Figur 1.2), men det skal bemærkes, at det i Danmark er muligt for plejeforældre at adoptere deres plejebarn gennem familieadoption (Adoptionsloven, 2019). Vi belyser således ikke internationale adoptioner, da formålet med vidensindsamlingen er at bidrage med viden om adoption som indsats som alternativ til eksempelvis anbringelse i en national kontekst.

Figur 1.2 Adoptionstyper i Danmark

Kilde: (Adoptionsloven, 2019; Socialstyrelsen, 2015).

I Danmark kan fremmedadoption have form af enten åben eller anonym adoption. Ved **åben adoption** kender barnets biologiske slægt identiteten på adoptivforældrene, og der er mulighed for forskellige former for kontakt mellem de to familier. Ved **anonym adoption** kender den biologiske slægt derimod ikke identiteten på adoptivforældrene, og der er således ingen kontakt (Socialstyrelsen, 2015). I Danmark er de fleste fremmedadoptioner anonyme adoptioner, og da retsforholdet mellem barnet, der bliver adopteret, og de biologiske forældre frafalder ved adoptionen, så har barnet ingen juridisk ret til kontakt med sin biologiske slægt. I stedet er det adoptivforældrene som forældremyndighedsindehavere, der har ret til at regulere barnets kontakt med den biologiske slægt (Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, 2020). Barnet, der er blevet adopteret, har dog ret til at kende sin historie og har derfor mulighed for at få oplysninger om sin biologiske slægt og få aktindsigt i adoptionssagen, når barnet fylder 18 år. Inden barnet fylder 18 år, kan adoptivforældrene på vegne af barnet bede om oplysningerne. Der er også mulighed for at fastsætte samvær mellem barnet og den biologiske slægt, hvor det vurderes at være vigtigt for barnet at bevare kontakten (fx hvis der forud for adoptionen var samvær). Ansøgninger om samvær behandles af Familieretshuset (Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, 2014; Mørk, 2021; Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, 2020).

Endelig kan adoption enten ske med eller uden samtykke fra de biologiske forældre. **Adoption med samtykke** kan ske, hvis barnets biologiske forældre ønsker at bortadoptere barnet. Dette kaldes også frivillig adoption og kan tage form af stedbarnsadoption, familieadoption eller fremmedadoption. I sager med samtykke behandles adoptionen i Familieretshuset. **Adoption uden samtykke** kan ske i tilfælde, hvor det vurderes, at de biologiske forældre aldrig vil kunne drage den nødvendige omsorg for barnet, eller hvor barnet har udviklet en så stærk tilknytning til en plejefamilie, at det vil være skadeligt for barnet at bryde relationen. Adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, som kræver involvering af flere forskellige myndigheder. Kommunen skal indsamle den påkrævede dokumentation (herunder afdækning af forældreevne, samspil mellem barn og forældre samt information fra andre aktører), hvorefter sagen indstilles for kommunens børne- og ungeudvalg. Hvis de finder, at adoption er til barnets bedste, og betingelserne herfor er opfyldt, indstiller de til adoption uden samtykke. Den endelige afgørelse træffes af Ankestyrelsen (Adoptionsvejledning, 2020; Socialstyrelsen, 2015).

1.3 Lovgivning om adoption

I Danmark er reglerne for national adoption beskrevet i adoptionsloven (Adoptionsloven, 2019). Her er det beskrevet, at adoption altid skal ske på baggrund af en vurdering af, hvad der er til barnets bedste. I adoptionsloven er det angivet, at adoption skal ske med samtykke fra de biologiske forældre, men hvis dette ikke er muligt, kan adoption stadig gennemføres efter § 9, stk. 2, hvis andre forhold er opfyldt. Disse forhold er beskrevet i adoptionsloven § 9, stk. 3:

Adoption kan meddeles efter stk. 2, hvis betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 i lov om social service, er opfyldt, og det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være bedst for barnet (Adoptionsloven, 2019).

Med henvisning til Lov om social service (2022) kan adoption anvendes som foranstaltning, hvis barnet er udsat for omsorgssvigt eller overgreb, og hvis det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Derudover fremgår det af adoptionslovens § 9, stk. 4, at adoption også kan finde sted, hvis barnet har udviklet en stærk tilknytning til en plejefamilie, som barnet er anbragt i:

Når barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-3 i lov om social service, og betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1 i lov om social service, er opfyldt, kan adoption efter stk. 2 meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre (Adoptionsloven, 2019).

I tilfælde, hvor barnet har en stærk tilknytning til en plejefamilie, kan kommunen således vurdere, at det er til barnets bedste at blive adopteret af plejefamilien med henblik på at sikre stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst. Dette foregår som en familieadoption (Adoptionsloven, 2019; Socialstyrelsen, 2015).

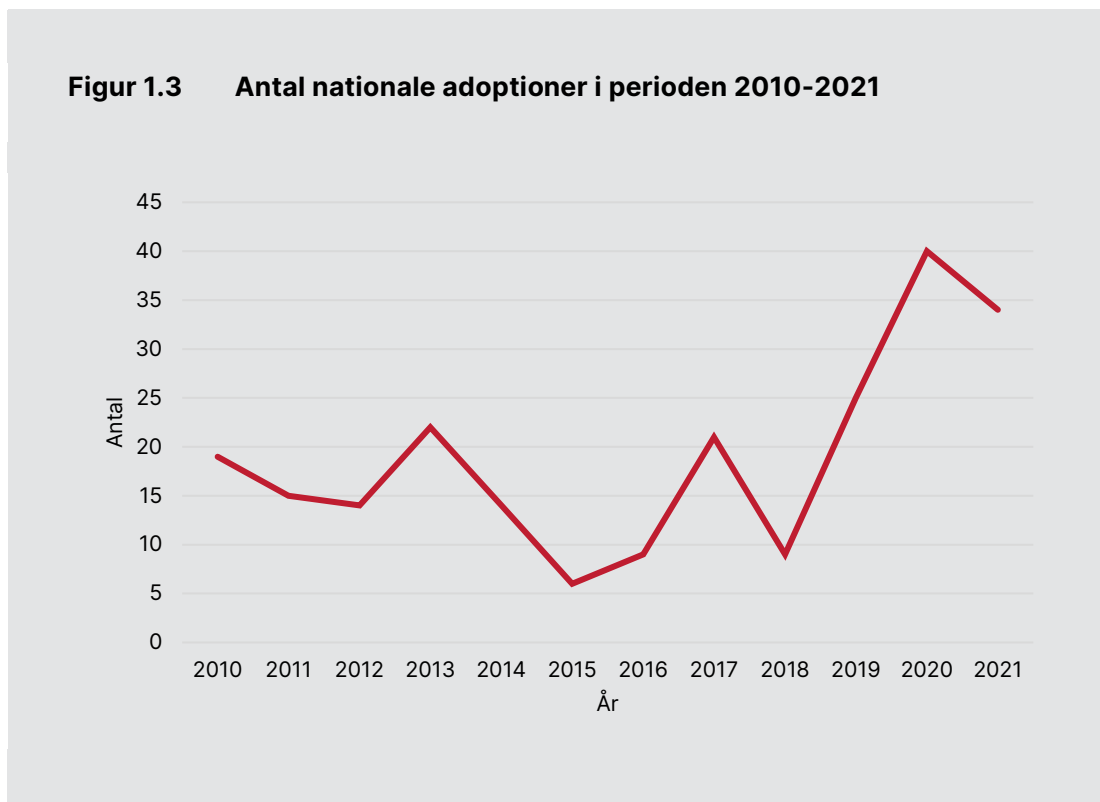
Siden 2009 er adoptionsloven blevet ændret tre gange. Omdrejningspunktet for lovændringerne har været at skabe mulighed for, at barnet kan adopteres tidligere samt forenkle sagsbehandlingen (Lovforslag 155, 2019; Socialstyrelsen, 2015). Før 2009 var adoption uden samtykke kun muligt, hvis barnet havde været anbragt i minimum 7 år uden kontakt med sine biologiske forældre i 6-8 år. Med lovændringen i 2009 blev bortadoption en mulighed efter 3 års anbringelse samt bortadoption af børn under 1 år uden samtykke fra forældrene. I 2015 blev loven ændret, så det blev muligt at gennemføre adoptioner (også uden samtykke) uanset barnets alder og anbringelsestid uden for hjemmet, hvis det kunne sandsynliggøres, at de biologiske forældre aldrig ville kunne drage den nødvendige omsorg for barnet, eller hvis barnet havde udviklet en stærk tilknytning til en plejefamilie. Samtidig blev det muligt for den biologiske familie at have samvær eller kontakt med barnet, hvis det vurderedes at være til barnets bedste. I 2019 skete den seneste lovændring, som forenkledede sagsbehandlingsprocessen og flyttede afgørelsen om adoption uden samtykke fra Familieretshuset til Ankestyrelsen (Socialstyrelsen, 2015). Dog kan der ifølge lovgivningen først gives samtykke om adoption – eller træffes afgørelse uden samtykke – 3 måneder efter barnets fødsel. Sagsbehandlingen kan godt påbegyndes inden da (Adoptionsloven, 2019).

1.4 Nationale adoptioner i Danmark

Antallet af nationale adoptioner i Danmark har svinget gennem årene. Ser vi på antallet af adoptioner siden 2010, ses der dog en tendens til, at antallet er steget siden 2019 (se Figur 1.3).

I 2010 blev 19 børn frigivet til national adoption, mens det i 2021 drejede sig om 34 børn. Der har dog gennem årene været udsving, og vi finder således det laveste antal i 2015, hvor 6 børn blev frigivet til adoption, og det højeste

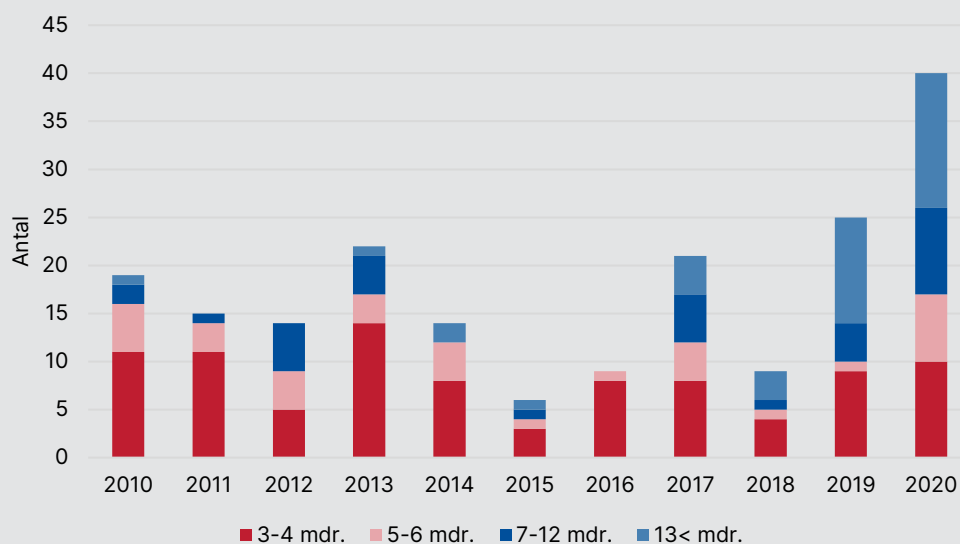
antal i 2020, hvor 40 børn blev frigivet til adoption. Siden den seneste lovændring (medio 2019) og frem til udgangen af 2021 er 69 adoptioner sket uden samtykke fra de biologiske forældre. Generelt har der siden lovændringen i 2015 været et stigende antal adoptioner uden samtykke (Adoptionsnævnet, 2021b).

Kilde: Adoptionsnævnet, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021a samt data for 2021 leveret af Ankestyrelsen.

Stigningen i antallet af nationale adoptioner de seneste par år kan primært henføres til en stigning i andelen af børn, der var 13 måneder eller ældre på tidspunktet for adoptionen (se Figur 1.4). I 2018, 2019 og 2020 udgjorde disse børn henholdsvis 33 pct., 44 pct. og 35 pct. af det samlede antal nationale adoptioner. I perioden 2010-2017 udgjorde andelen af børn, der var 13 måneder eller ældre, 0-19 pct. af det samlede antal årlige nationale adoptioner. Generelt er der dog tale om små tal, hvorfor selv små ændringer kan skubbe til billedet.

Figur 1.4 Antal adoptioner og børnenes alder (måned) ved adoptionstidspunktet

Kilde: Adoptionsnævnet, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021a

1.4.1 Nationalt adopteredes baggrund og helbred

Hvem er de børn, der bliver nationalt adopteret i Danmark? I en undersøgelse udarbejdet af Adoptionsnævnet (2021b) får vi et indblik i baggrunden og helbredet blandt børn, der blev nationalt adopteret i perioden 2019-2020. I undersøgelsen indgår alle børn, der blev frigivet til national adoption i perioden. Der er i alt tale om 63 børn, da 2 børn blev fjernet fra undersøgelsen, fordi de oprindeligt var internationalt adopteret.

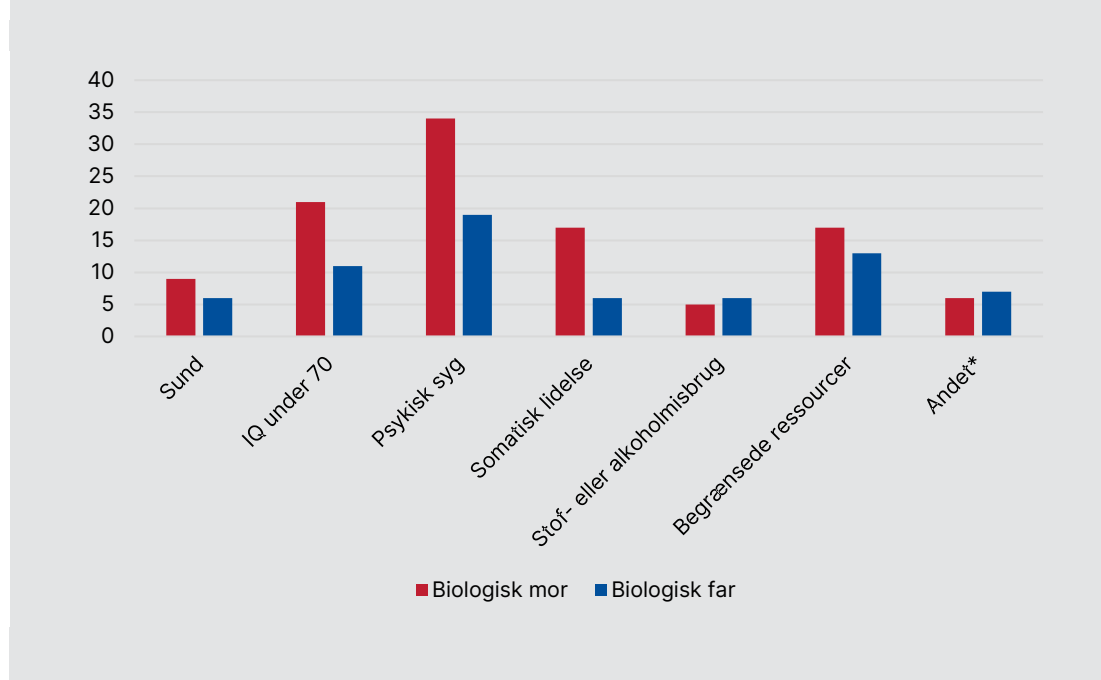
I perioden 2019-2020 blev 30 piger og 33 drenge frigivet til adoption. Af de 63 nationale adoptioner foregik 28 med samtykke, 34 uden samtykke, mens der i ét enkelt tilfælde var tale om et hittebarn. I gennemsnit var børnenes alder ved adoptionstidspunktet 10,33 måneder i 2019 og 11,12 måneder i 2020. Inden adoptionen kan barnet have opholdt sig forskellige steder, ofte hos en plejefamilie. Ved adoptioner med samtykke har barnet ofte opholdt sig i en plejefamilie inden adoptionen. Ved adoptioner uden samtykke opholder de fleste børn sig ligeledes i en plejefamilie inden adoptionen, mens enkelte er hos de biologiske forældre under opsyn og støtte fra de sociale myndigheder, hvorefter barnet typisk placeres i en plejefamilie inden adoptionen

(Adoptionsnævnet, 2021b, s. 16). Af de 63 børn i Adoptionsnævnets undersøgelse opholdt alle børnene sig i en plejefamilie inden adoptionen (i ét tilfælde er der ikke oplysninger om, hvor barnet har opholdt sig). 43 af børnene blev anbragt i plejefamilie umiddelbart efter fødslen og frem til matchning med adoptivforældrene. Blandt de resterende børn havde 2 boet hos de biologiske forældre inden anbringelse i plejefamilie, 11 børn havde opholdt sig på observationshjem med deres biologiske forældre, mens 8 børn havde været indlagt med deres biologiske forældre efter fødslen. Der kan dog være overlap mellem disse kategorier, og det samme barn kan således indgå i flere af kategorierne (Adoptionsnævnet, 2021b).

Med hensyn til børnenes helbred har dette betydning for, om de bliver vurderet til at være inden for eller uden for den generelle godkendelsesramme til adoption, dvs. hvis barnet vurderes til af helbredsmæssige årsager ikke at få et normalt udviklingsforløb (eller at der er stor risiko for dette), så falder barnet uden for den generelle godkendelsesramme. I disse tilfælde kræver det i stedet en konkret godkendelse af adoptivforældrene for at sikre, at de kan give barnet den nødvendige støtte. Af de 63 børn, der blev frigivet til national adoption i perioden, blev 59 børn vurderet til at falde inden for den generelle godkendelsesramme og derfor vurderet til at have et normalt udviklingspotentiale. Nogle af disse børn havde dog oplevet en betydelig udsathed forud for adoptionen, og derfor blev det vurderet, at de efter adoptionen alligevel ville have behov for særlig støtte, eller at der var eventuelle sundhedsproblemer, der skulle afklares. Denne udsathed gjaldt eksempelvis eksponering for rusmidler under graviditeten, mistanke om sygdom eller medfødt misdannelse. Blandt samtlige 63 børn havde 16 børn (25 pct.) været eksponeret for alkohol, medicin eller euforiserende stoffer under graviditeten (Adoptionsnævnet, 2021b).

Endelig beskriver undersøgelsen fra Adoptionsnævnet også de biologiske forældres helbred. Mens enkelte havde et sundt helbred, som det fremgår af Figur 1.5, så havde flere af de biologiske forældre forskellige udfordringer, herunder kognitiv funktionsnedsættelse, psykisk sygdom, forskellige somatiske lidelser (i varierende alvorsgrader) samt begrænsede ressourcer. I adoptionsnævnets rapport er det ikke angivet nærmere, hvad "begrænsede ressourcer" dækker over (Adoptionsnævnet, 2021b).

Figur 1.5 Helbred blandt biologiske mødre og fædre (antal)

Anm.: Adoptionsnævnet har ikke haft oplysninger på samtlige biologiske forældre, hvorfor nogle tal kan være højere.

Note: * Kategorien 'andet' dækker eksempelvis over dårlig ryg, blodprop i hjernen, HIV-smittet, antisocial og voldelig adfærd. I undersøgelsen manglede der helbredsoplysninger for tre biologiske mødre og seks biologiske fædre. De samme personer kan have flere diagnoser og derfor optræde i flere af kategorierne.

Kilde: Adoptionsnævnet, 2021b

1.5 Læsevejledning

Vidensindsamlingen er inddelt i tre analysekapitler, der belyser resultaterne inden for tre hovedtemaer: adopteredes udvikling og trivsel, stabilitet i adoptioner samt åbenhed i adoption. I kapitlerne gennemgås resultaterne tematisk, og studier, der berører flere temaer, kan således optræde flere gange – både på tværs af kapitlerne og i de enkelte kapitler.

Kapitel 2 præsenterer resultaterne om adopteredes udvikling og trivsel. Kapitel belyser adopteredes tilknytning til adoptivforældrene, og dernæst belyses adopteredes emotionelle og sociale udvikling, herunder mentalt helbred og psykiske udfordringer. Herefter præsenterer kapitlet resultater omkring adopteredes adfærdsmæssige udvikling, herunder adfærdsmæssige udfordringer samt risikoadfærd (kriminalitet og misbrug), og til sidst præsenteres resultater vedrørende uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet med fokus på kognitiv udvikling og skolepræstationer samt uddannelse og arbejde efter grundskolen.

Kapitel 3 præsenterer resultaterne om stabilitet i adoptioner. Kapitlet belyser stabilitet i adoptioner ved at se på graden af adoptionsopløsning og ustabilitet efter adoptionen, samt hvilke faktorer der kan påvirke stabiliteten. I kapitlet præsenteres også resultater, der ser på betydningen af støtte til adoptivfamilier for stabiliteten.

Kapitel 4 præsenterer resultaterne om åbenhed i adoptioner. Kapitlet belyser oplevelsen af åbenhed blandt adoptionens tre parter. Først præsenteres resultater omkring, hvordan adopterede oplever åbenhed, herunder udvikling over tid samt tilfredshed. Dernæst belyser kapitlet, hvordan åbenhed opleves blandt biologiske familiemedlemmer og til sidst adoptivfamilier.

Sammenfatningen og konklusionen i starten af rapporten samler rapportens hovedresultater og konklusioner. Vidensindsamlingens metode samt oversigt over de inkluderede studier er vedlagt som bilag.

2 Adopteredes udvikling og trivsel

2.1 Indledning

Børn, der bliver adopteret, har inden adoptionen ofte haft en vanskelig start på livet (fx omsorgssvigt eller mishandling), der kan påvirke deres udvikling og trivsel – ikke kun i barndommen, men også senere i livet (Fisher, 2015; Neil, Morciano, Young, & Hartley, 2020; Palacios et al., 2019b). Formålet med adoption er at give disse børn et nyt omsorgsmiljø, der kan understøtte børnenes udvikling og medvirke til, at de udviklingsmæssige udfordringer, som børnene måtte have fået på grund af deres svære start på livet, bliver reduceret eller indhentet (van Ijzendoorn & Juffer, 2006).

I dette kapitel præsenteres resultaterne fra internationale forskningsstudier om udvikling og trivsel blandt børn, der er blevet adopteret. Kapitlet er inddelt i fire undertemaer, som belyser forskellige dimensioner af adopteredes udvikling og trivsel gennem barndommen og ind i voksenlivet: tilknytning, emotionel og social udvikling, adfærdsmæssig udvikling samt uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.

2.1.1 Udvikling og trivsel efter adoption

Når adoption anvendes som social indsats, drejer det sig om børn, der har været udsat for forskellige oplevelser i barndommen. Disse oplevelser kan både have fundet sted, inden barnet blev født, såsom eksponering for rusmidler under graviditeten, og efter at barnet er født, såsom et dysfunktionelt omsorgsmiljø præget af omsorgssvigt eller overgreb (Balenzano et al., 2018; van Ijzendoorn & Juffer, 2006). Sådanne oplevelser kan både skade og forsinke barnets udvikling og stille dem dårligere end deres jævnaldrende. Forskning har peget på, at adopteredes udviklingsforløb kan være kompliceret af forskellige udfordringer, herunder udfordringer med tilknytning og tillid til andre (McGinn, 2007), fysiske og psykiske vanskeligheder (Sehmi et al., 2020) samt udfordringer i forhold til deres kognitive, emotionelle og adfærdsmæssige udvikling (Brown et al., 2017). Det nye omsorgsmiljø, som barnet adopteres til, skal således støtte barnet i at indhente en eventuel forsinket udvikling og reducere risikoen for, at barnet udvikler forskellige udfordringer (van Ijzendoorn & Juffer, 2006).

Når det gælder adopteredes udvikling generelt, peger en systematisk forskningsgennemgang på, at udviklingen kan være præget af forhold både forud for adoptionen (fx genetik og eksponering for rusmidler i fostertilstanden) og efter adoptionen (fx tilgang til opdragelse og adoptivforældrenes mentale helbred) (Duncan et al., 2021). Der er således flere forhold, der kan spille ind på adopteredes udvikling og trivsel.

Temaet om adopteredes udvikling og trivsel er det tema, som langt de fleste studier i denne vidensindsamling belyser. Dette hænger formegentlig sammen med, at formålet med adoption er at give børn og unge et nyt omsorgsmiljø, som kan understøtte deres udvikling gennem opvæksten. Derfor er det et tema, som gennem årene har haft stor forskningsmæssig interesse, hvor studier har søgt at belyse, hvordan det går adopterede, eksempelvis sammenlignet med børn i alternative interventioner (fx langvarig anbringelse), men også, hvordan børnene klarer sig i relation til jævnaldrende i den generelle befolkning, som ikke har været adopteret eller anbragt.

2.1.2 Inkluderede studier

Kapitlet bygger på 30 studier om udvikling og trivsel blandt børn, der bliver adopteret. Studierne fordeler sig på fire undertemaer, der omhandler: tilknytning, emotionel og social udvikling, adfærdsmæssig udvikling samt uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet (se Tabel 2.1).

De 30 studier stammer fra en lang række forskellige lande, herunder særligt Sverige, Storbritannien og USA. Studierne anvender forskellige undersøgelsesdesign, særligt forløbsstudier (evt. med sammenligningsgrupper) for at indfange udviklingen og trivslen for adopterede over tid. Data er typisk baseret på registerdata eller spørgeskemaer. Nogle studier er baseret på samme datamateriale, men belyser forskellige problemstillinger. Flere af studierne har metodiske begrænsninger, der har betydning for, hvordan resultaterne kan fortolkes. Det drejer sig særligt om små populationer eller ældre data. Studiernes specifikke metodiske udfordringer diskuteres løbende gennem kapitlet i relation til studiernes resultater.¹

¹ I nogle tilfælde anvendes internationalt adopterede som sammenligningsgruppe, hvilket ikke er relevant for denne vidensindsamling, da international adoption ikke er et alternativ til national adoption i en dansk kontekst, hvorfor disse resultater ikke beskrives.

Tabel 2.1 Fordeling af inkluderede studier på fire undertemaer (antal)

Tilknytning	Emotionel, psykisk og social udvikling	Adfærdsmæssig udvikling	Uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet
5	16	15	10

Anm.: Studierne kan berøre flere undertemaer.

2.2 Tilknytning

Ved adoption sker der en separation og et skifte i barnets primære omsorgsgivere fra de biologiske forældre, plejeforældre eller ansatte på et anbringelsessted til adoptivforældrene. Adoptionsforskningen har gennem mange år været optaget af, hvordan dette skift i primære omsorgsgivere påvirker barnets tilknytning (van den Dries et al., 2009). En sikker tilknytning til en primær omsorgsgiver er vigtig for børns udvikling, eksempelvis i forhold til udviklingen af tillid og selvværd, som ikke alene kan spille en rolle i relationen til barnets primære omsorgsgivere, men også i forhold til, hvordan barnet indgår i relationer til andre (Harlow, 2021). I forhold til tilknytningen blandt adopterede børn, så peger en meta-analyse på, at barnets alder ved adoptionen har betydning for deres tilknytning, hvor børn adopteret inden for de første 12 måneder af deres levetid i højere grad udviser en sikker tilknytning end børn adopteret senere (van den Dries et al., 2009).

I dette afsnit præsenteres resultaterne fra 5 studier, der har undersøgt tilknytningen mellem adopterede og adoptivforældre. I ét studie belyses adopteredes tilknytning som del af en samlet problemscore, og der rapporteres således ikke selvstændigt på dette mål (Vorria et al., 2015a). Studierne sammenligner tilknytningen blandt adopterede med børn i andre indsatser eller med jævnaldrende, der ikke er adopteret (se Tabel 2.2).

Tabel 2.2 Oversigt over studier om tilknytning

Studie	Land	Population	Undersøgellesdesign
Hillman et al., 2020	Storbritannien	Nationalt adopterede, sent adopterede (efter 1-årsalderen) og oplevet omsorgssvigt eller overgreb (n = 63) Nationalt adopterede, tidligt adopterede (før 1-årsalderen) (n = 48) Børn, der er vokset op hos deres biologiske forældre (n = 80)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Struktureret interview Børn 4-9 år
McSherry et al., 2013	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 18) Børn i langvarig anbringelse i plejefamilie (n = 19)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn 7-13 år
McSherry et al., 2016		Børn i slægtspleje (n = 13) Børn i plejefamilie, hvor forældreansvaret deles mellem plejeforældre og de biologiske forældre (n = 15) Børn, der er hjemgivet (n = 12) Omsorgsgivere (n = 72)	
Vorria et al., 2015a	Grækenland	Nationalt adopterede, tidligere anbragt (n = 52)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema og interview Børn 13 år
Vorria et al., 2015b		Børn opvokset hos deres biologiske forældre (n = 36)	

To studier undersøger flere aspekter af adopteredes og anbragtes udvikling, herunder tilknytningen mellem børnene og deres omsorgsgivere (McSherry et al., 2013, 2016). Begge studier er baseret på samme forløbsmateriale og analyser fra Storbritannien, og sammenligninger tilknytningen blandt børn i fem forskellige former for indsats: adoption, langvarig anbringelse i plejefamilie, slægtspleje, delt forældreansvar mellem plejeforældre og biologiske forældre samt hjemgivelse. Begge studier præsenterer resultater fra tredje dataindsamling, hvor børnene er mellem 9-14 år. Tilknytning er vurderet ved hjælp af måleinstrumentet The Inventory of Parent and Peer Attachment – Revised version for children (IPPA-R), hvor børnene har besvaret spørgsmål inden for tre dimensioner: tillid, kommunikation og fremmedgørelse. Overordnet set finder studierne kun små forskelle mellem de fem grupper. På tværs af grupperne havde børnene generelt en sikker tilknytning til deres omsorgsgivere. Den gruppe, der havde den højeste tilknytningsscore, hvilket indikerer en positiv tilknytning, var gruppen af børn i slægtspleje, mens gruppen, der havde den laveste score, var børn, hvor forældreansvaret var delt mellem plejeforældre og biologiske forældre. Imellem disse to grupper lå langvarigt anbragte i plejefamilie (næsthøjeste score), efterfulgt af adoption (midten) og hjemgivelse (næstlaveste score). Forskellene mellem grupperne er ikke signifikante (McSherry et al., 2013). Inden for dimensionen 'tillid' skilte adopterede sig dog lidt ud fra de andre grupper, da de havde den laveste score af de fem grupper (79 pct.), mens den højeste score var blandt børn i slægtspleje (92 pct.). Dette

resultat er heller ikke signifikant (McSherry et al., 2016). Begge studier konkluderer, at resultaterne ikke peger på, at typen af anbringelse har betydning for tilknytningen til barnets nærmeste omsorgsgiver. Dog skal det bemærkes, at børnene i studierne generelt havde været anbragt i deres pågældende anbringelse, siden de var små, og derfor har haft langt tid til at udvikle båndet til deres omsorgsgivere. Studierne konkluderer derfor, at i forhold til tilknytning er varigheden af anbringelsen af større betydning end typen af anbringelse (McSherry et al., 2013, 2016). Studierne undersøger dog ikke dette ved eksempelvis at inddrage en sammenligningsgruppe af børn, som har tilbragt kortere tid i deres anbringelse, hvilket begrænser studiets udsigelseskraft.

To andre forløbsstudier har undersøgt, hvordan tilknytningen mellem adopterede og deres adoptivforældre udvikler sig over tid (Hillman et al., 2020; Vorria et al., 2015c). Det ene studie er et forløbsstudie fra Storbritannien, der dels sammenligner tilknytningen blandt to grupper af adopterede, dels tilknytningen blandt adopterede sammenlignet med jævnaldrende, der ikke er adopteret (generel population) (Hillman et al., 2020). Den ene gruppe af adopterede bestod af børn, der blev adopteret, før de fyldte 1 år, mens den anden bestod af børn, der blev adopteret, efter at de var fyldt 1 år, og dertil også havde oplevet omsorgssvigt eller overgreb forud for adoptionen. Studiet anvender måleinstrumentet Story Stem Assessment Profile (SSAP), som er en narrativ metode, der giver information om børns tilknytning, samt børns opfattelser og forventninger til familieroller og relationer. Børnene blev målt to gange over en periode på 2 år, mens de var i alderen 4-9 år. Studiet finder, at børnenes tilknytning og positive repræsentationer af selv og andre var lavere i grupperne af adopterede end blandt jævnaldrende, der ikke var adopterede. Børnene i den generelle population udviste den laveste grad af usikker og desorganiseret tilknytning, samtidig med at de havde den højeste grad af positive repræsentationer af børnene i undersøgelsen. Af de to grupper af adopterede peger resultaterne på, at det særligt er gruppen af sent adopteret, som også har oplevet svigt eller overgreb, som udviste færrest positive og prosociale repræsentationer, og havde flere negative og usikre, undvigende og desorganiserede repræsentationer sammenlignet med gruppen af børn, der blev adopteret, før de fyldte 1 år, og den generelle population. Disse resultater er statistisk signifikante. Da begge grupper af adopterede udviste en mere usikker tilknytning end ikke-adopterede, peger studiet på, at det er muligt, at adoptionen i sig selv kan skabe en forstyrrelse i børnenes tilknytning. Over undersøgelsesperioden (2 år) falder andelen af negative repræsentationer blandt begge grupper af adopterede, mens positive repræsentationer stiger. Studiet konkluderer derfor, at adoptionen som indsats kan have en positive betydning for børns udvikling af positive repræsentationer af selv og andre.

Et andet forløbsstudie har set på udviklingen i tilknytning blandt en gruppe af adopterede i Grækenland og en sammenligningsgruppe, der repræsenterer jævnaldrende, der ikke er adopterede (denne sammenligningsgruppe er ikke

repræsentativ) (Vorra et al., 2015c). Dette studie er væsentligt begrænset af at bestå af en lille population og kun anvende en sammenligningsgruppe af jævnaldrende, der ikke har oplevet sammenlignelige opvækstvilkår. Børnene blev adopteret fra institutionsanbringelse, hvor de havde boet i minimum 2 år, inden de blev adopteret. Der er lavet tre nedslag i løbet af undersøgelsesperioden, hvor der er anvendt forskellige måleinstrumenter til at vurdere tilknytning. Ved tredje måling er børnene 13 år. Resultaterne peger på, at børnene i adoptionsgruppen havde en højere grad af desorganiseret og usikker tilknytning sammenlignet med den generelle population, ved første måling i den tidlige barndom, hvor de var anbragt på institution, samt anden måling i førskolealderen, hvor de var blevet adopteret. Ved tredje måling er forskellene mellem de to grupper udlignet. Dog var der en lille forskel mellem grupperne, hvor studiet peger på, at gruppen af adopterede scorede lavere i forhold til emotionel åbenhed. Inden for gruppen af adopterede antyder resultaterne, at de børn, der blev adopteret efter 2-årsalderen, scorede lavere i forhold til emotionel åbenhed end børn, der blev adopteret tidligere. Antallet af deltagere i undersøgelsen er dog så lille, at det ikke er muligt at teste forskellen statistisk.

2.2.1 Opsamling

Studierne belyser tilknytningen blandt adopterede i barndommen og frem til teenagealderen, og ingen af studierne giver således viden om tilknytning efter 14-årsalderen. Sammenlignet med børn i andre typer af indsatser finder to studier baseret på samme data kun små forskelle mellem grupperne og peger på, at en stabil omsorgsrelation har stor betydning for tilknytningen. Sammenlignet med jævnaldrende, der ikke er adopterede, peger resultaterne på, at adopterede de første år kan opleve en højere grad af usikkerhed i tilknytningen til adoptivforældrene, men at dette reduceres gennem årene. Tidligere forskning har fremhævet, at barnets alder ved adoptionen kan spille en rolle for tilknytningen, hvor tidlig adoption bidrager til en mere sikker tilknytning (van den Dries et al., 2009). Kun ét af studierne ser specifikt på denne sammenhæng og finder, at en større andel af børn, der blev adopteret efter deres første leveår, udviste tegn på udfordringer i deres tilknytning (Hillman et al., 2020). Denne gruppe havde dog også oplevet svigt eller overgreb forud for adoptionen, hvilket gør det vanskeligt at isolere betydningen af alder i sig selv.

2.3 Emotionel og social udvikling

Emotionel udvikling handler om det, man kan kalde det indre liv – om følelser, håndteringen af disse og udfordringer såsom angst og depression – mens social udvikling relaterer sig til forholdet til jævnaldrende og andre. Flere forsk-

ningsgennemgange og meta-analyser har fundet, at adopterede er i øget risiko for at udvikle internaliserede udfordringer (fx angst eller depression), psykiske udfordringer samt opleve vanskeligheder i at forme bånd til andre sammenlignet med deres jævnaldrende, der ikke er adopterede (DeLuca et al., 2019; Fisher, 2015; van Ijzendoorn & Juffer, 2006).

I dette afsnit præsenteres resultaterne fra 16 studier, der har undersøgt forskellige aspekter af adopteredes emotionelle og sociale udvikling gennem opvæksten (se Tabel 2.3). Specifikt belyser de inkluderede studier adopteredes emotionelle udvikling, mentalt helbred og udfordringer (fx depression), kontakt med psykolog eller psykiatrien samt oplevelser med relationer til andre. I ét studie belyses mentalt helbred som del af en samlet problemscore, og der rapporteres således ikke selvstændigt på dette mål (Vorra et al., 2015b). I dette afsnit bringes først de studier, der belyser adopteredes emotionelle udvikling, efterfulgt af studier, der berører deres mentale helbred og psykiske udfordringer, og til sidst de studier, der har undersøgt adopteredes sociale udvikling. Det samme studie kan behandle flere aspekter og derfor optræde flere gange.

Tabel 2.3 Oversigt over studier om emotionel og social udvikling

Studie	Land	Population	Undersøgelingsdesign
Dekker et al., 2017	Holland	Nationalt adopterede (n = 75) Internationalt adopterede (n = 1.331)* Jævnaldrende ikke-adopterede i den generelle befolkning (n = 2.021)	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Unge 20-30 år
Hjern et al., 2019	Sverige	Tidligere anbragte, der ikke blev adopteret (n = 194) Tidligere anbragte, der blev adopteret (n = 177)	Søskendestudie Registerdata Voksne 30-39 år
Kendler et al., 2020	Sverige	Helsøskende (n = 666) Halvsøskende (n = 2.596)	Søskendestudie Registerdata Unge og voksne 15-60 år
Keyes et al., 2008	USA	Nationalt adopterede (n = 178) Internationalt adopterede (n = 513)* Jævnaldrende, ikke-adopterede (n = 540)	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn og unge 11-21 år
McSherry et al., 2013	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 18) Børn i langvarig anbringelse i plejefamilie (n = 19)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema
McSherry et al., 2016		Børn i slægtspleje (n = 13) Børn i plejefamilie, hvor forældresvaret deles mellem plejeforældre og de biologiske forældre (n = 15)	Børn 9-14 år

Studie	Land	Population	Undersøgelingsdesign
		Børn, der er hjemgivet (n = 12) Omsorgsgivere (n = 72)	
Neil et al., 2015	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 65) Biologisk slægt (n = 37)	Forløbsstudie Spørgeskema og interview Børn og unge 13-22 år
Paniagua et al., 2020a	Spanien	Adopterede (n = 542, hvoraf 33 pct. er nationalt adopterede)* Jævnaldrende, ikke-adopterede (n = 582)	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn og unge 11-18 år
Paniagua et al., 2020b	Spanien	Nationalt adopterede (n = 81) Internationalt adopterede (n = 142)* Jævnaldrende, ikke adopterede (n = 18.896)	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn og unge 11-18 år
Paniagua, Moreno, Sánchez-Queija, & Rivera, 2020c	Spanien	Adopterede (n = 251, hvoraf 37,5 pct. er nationalt adopterede)* Jævnaldrende, ikke-adopterede (n = 753)	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn og unge 11-15 år
Petersen et al., 2018	Danmark	Nationalt adopterede (N = 10.592)	Forløbsstudie Registerdata Unge og voksne 16-85 år
Sanchez-Sandoval & Melero, 2019	Spanien	Nationalt adopterede (n = 134) Generel population (ikke nærmere beskrevet) Klinisk population (ikke nærmere beskrevet)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema og interview Unge og voksne 18-45 år
Sehmi et al., 2020	Storbritannien	Kohorte født 1958: Nationalt adopterede (n = 180) Børn opvokset med to biologiske forældre (n = 14.361) Børn opvokset hos biologisk ugift eller enlig mor (n = 363) Kohorte født 1970: Nationalt adopterede (n = 166) Børn opvokset med to biologiske forældre (n = 14.148) Børn opvokset hos biologisk ugift eller enlig mor (n = 613)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema Voksne 42 år og 50 år
Vorria et al., 2014	Grækenland	Nationalt adopterede, tidligere anbragt (n = 52)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema og interview Børn 13 år
Vorria et al., 2015a		Børn opvokset hos deres biologiske forældre (n = 36)	
Wretham & Woolgar, 2017	Storbritannien	Nationalt adopterede, tidligere anbragt (n = 30) Jævnaldrende i den generelle befolkning (n = 10.298).	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn 7-11 år

Note: *Da formålet med denne vidensindsamling er adoption som indsats i en national kontekst, har vi ikke fokus på resultaterne for eller sammenligning med resultater fra gruppen af internationalt adopterede.

2.3.1 Emotionel udvikling

Fire studier belyser adopteredes emotionelle udvikling (McSherry et al., 2013, 2016; Vorria et al., 2014; Wretham & Woolgar, 2017). Alle studierne har anvendt måleinstrumentet Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) til at belyse adopteredes emotionelle udvikling. SDQ indeholder fem dimensioner, som ud over emotionelle udfordringer er hyperaktivitet, adfærdsmæssige udfordringer, relationer til jævnaldrende og sociale styrker. Spørgsmålene om emotionelle udfordringer handler om symptomer såsom hovedpine eller ondt i maven, bekymringer, tristhed, nemt ved at blive bange eller en oplevelse af utryghed og usikkerhed.

To af studierne bygger på det samme forløbsmateriale fra Storbritannien, som fokuserer på fem grupper af børn i forskellige former for indsatser (herunder adoption) (McSherry et al., 2013, 2016). Begge studier rapporterer resultaterne fra tredje dataindsamling og samme analyse, hvorfor resultaterne er de samme. Ved tredje måling er børnene i alderen 9-14 år. Her er deres emotionelle udvikling vurderet via SDQ, som er udfyldt af børnenes omsorgsgivere. Studierne undersøger, hvor stor en andel af børnene i de forskellige grupper der falder uden for normalområdet. Resultaterne peger på, at børnene i langvarig anbringelse i plejefamilie og børn, der er hjemgivne, udviste flest udfordringer i forhold til deres emotionelle udvikling, hvor 44 pct. af de langvarigt anbragte og 42 pct. af de hjemgivne børn havde en score, der placerede dem uden for normalområdet. Adopterede placerede sig i midten af de fem grupper med 28 pct., der lå uden for normalområdet, mens færre blandt børn, hvor forældresansvaret var delt mellem plejeforældre og biologiske forældre samt børn i slægtspleje, lå uden for normalområdet (hhv. 14 pct. og 17. pct.). Forskellene er dog ikke signifikante, og de enkelte grupper består af små populationer, der vanskeliggør statistiske analyser.

Et andet studie fra Storbritannien anvender ligeledes SDQ udfyldt af adopteredes omsorgsgivere til at belyse deres emotionelle udvikling (Wretham & Woolgar, 2017). I dette studie sammenlignes adopterede i alderen 7-11 år med SDQ-gennemsnitsscoren blandt jævnaldrende i den generelle befolkning. Studiet er væsentligt begrænset af en lille population samt udelukkende at sammenligne adopterede med en gruppe af jævnaldrende, der ikke har oplevet sammenlignelige opvækstvilkår. Her peger resultaterne på, at adopterede i højere grad end jævnaldrende oplevede emotionelle udfordringer.

Et sidste studie er et forløbsstudie baseret på data fra Grækenland, som også har anvendt SDQ. Dette studie finder dog det modsatte resultat (Vorria et al., 2014). Her sammenlignes adopterede med en sammenligningsgruppe, der repræsenterer jævnaldrende i den generelle befolkning (denne sammenlignings-

gruppe er ikke repræsentativ). Resultaterne stammer fra tredje dataindsamling, hvor børnene er 13 år. Studiet finder ingen forskelle mellem de to grupper på SDQ dimensionen om emotionel udvikling, hvilket tyder på, at de adopterede i dette studie ikke oplever flere emotionelle udfordringer end jævnaldrende. Studiet har en hypotese om, at dette resultat kan skyldes, at de adopterede i deres tidligere anbringelse på institution ikke havde oplevet en høj grad af afsavn og udfordringer i deres tilknytning, men denne hypotese undersøges ikke specifikt i studiet.

2.3.2 Mentalt helbred og psykiske udfordringer

Otte studier har undersøgt forskellige aspekter af adopteredes mentale helbred og psykiske udfordringer (Dekker et al., 2017; Hjern et al., 2019; Kendler et al., 2020; Keyes et al., 2008; Neil et al., 2015; Petersen et al., 2018; Sanchez-Sandoval & Melero, 2019; Sehmi et al., 2020). Samlet set belyser de en række forskellige aspekter, som overordnet kan inddeles i to temaer: internaliserede udfordringer (fx angst og depression) og mentalt helbred generelt med fokus på psykiske udfordringer.

Blandt de studier, der belyser det første tema om internaliserede udfordringer, har et britisk forløbsstudie fulgt en række adoptivfamilier fra midten af 1990'erne og indtil 2013 (Neil et al., 2015). Studiet har bl.a. set på adopteredes internaliserede udfordringer over tid. Ved tredje dataindsamling er de adopterede i alderen 13-22 år. Studiet anvender måleinstrumentet Child Behaviour Checklist (CBCL), som bl.a. belyser unges internaliserede udfordringer (fx angst og depression). Ved tredje måling finder studiet, at 48 pct. af de adopterede enten lå på grænsen til eller inden for det kliniske område, som indikerer, at de har udfordringer, der er behandlingskrævende, mens de resterende 52 pct. havde en score inden for normalområdet. Fra anden måling i 2002-2004 til tredje måling i 2012-2013 er der sket en stigning i andelen af adopterede med en score, der falder uden for normalområdet. Ved anden måling lå 28 pct. uden for normalområdet, og der peges i den forbindelse på, at flere af de adopterede er i teenageårene ved tredje måling, hvilket kan være en sårbar tid blandt unge generelt. Studiet finder ikke en signifikant sammenhæng mellem udsathed før adoptionen og internaliserede udfordringer. Studiet har den styrke, at det belyser udviklingen i adopteredes internaliserede udfordringer over tid, men studiet er samtidigt begrænset af ikke at inddrage relevante sammenligningsgrupper, der kan kaste lys over adopteredes udfordringer i relation til andre jævnaldrende.

Et hollandsk studie har set på psykiske udfordringer blandt adopterede i en lidt senere alder end det britiske studie, nemlig i det tidlige voksenliv i alderen 20-30 år (Dekker et al., 2017). Adopterede sammenlignes i undersøgelsen

med jævnaldrende i den generelle befolkning. Studiet anvender måleinstrumentet Adult Self-Report (ASR) til at belyse emotionelle og adfærdsmæssige udfordringer blandt deltagerne. Resultaterne peger på en moderat sammenhæng mellem alder på tidspunktet for adoptionen og psykiske udfordringer, hvor sent adopterede udviste flere udfordringer med angst og depression samt tilbagetrukkethed. Særligt kunne adopterede mænd opleve udfordringer med angst eller depression, hvor 17,2 pct. af adopterede mænd lå inden for det kliniske område, mens det samme gjaldt 7 pct. af unge mænd i den generelle befolkning. Selvom denne forskel er signifikant, finder studiet generelt kun små forskelle mellem grupperne og konkluderer derfor, at selvom nogle adopterede oplever internaliserede udfordringer, så er størstedelen af adopterede veltilpasset i forhold til mentalt helbred i det unge voksenliv. Studiet er dog begrænset af at bestå af små populationer, særligt hvad angår adopterede mænd.

Et svensk søskendestudie har set specifikt på forekomsten af depression blandt søskende, hvor mindst én søskende blev adopteret inden 5-årsalderen, og mindst én søskende blev boende hos de biologiske forældre (Kendler et al., 2020). Der er således tale om søskende, hvor den ene voksede op i en adoptivfamilie, mens den anden voksede op i den biologiske familie. Dette giver studiet en væsentlig styrke, da det gør det muligt at tage højde for nogle af de arvelige faktorer og miljøpåvirkninger inden adoptionen, der kan spille en rolle i forhold til mentalt helbred. Studiet ser på en specifik gruppe af børn, som er børn af det, de betegner "højrisiko" forældre, hvor mindst én af forældrene har haft svær depression. Studiet er baseret på fødselsårsgange mellem 1955-1990 og inddrager både hel- og halvsøskende. Disse søskendepar følges indtil 2015, hvorfor undersøgelsens population består af personer i alderen 15-60 år. Resultaterne peger på, at adoptionen mindsker risikoen for at udvikle svær depression med 23 pct. for helsøskende og 19 pct. for halvsøskende. Den positive betydning, som adoptionen kan have, forsvandt dog, hvis en forælder eller søskende i adoptivfamilien havde svær depression, eller hvis familien oplevede skilsmisse eller dødsfald.

Blandt de øvrige studier, der ser på mentalt helbred og psykiske udfordringer, har et svensk studie set på flere forskellige udfald i voksenlivet blandt personer, der blev adopteret eller var langvarigt anbragte i løbet af deres opvækst, herunder kontakt med psykiatrien og selvmordsforsøg (Hjern et al., 2019). Der er tale om et søskendestudie, der består af søskende født i Sverige i perioden 1973-1982, som oplevede forskellige opvækstmiljøer. Den ene gruppe af børn havde været anbragt, men blev adopteret, inden de fyldte 13 år, mens den anden gruppe består af deres biologiske søskende, som også var anbragt, men ikke blev adopteret. Der er således tale om søskende, hvor den ene voksede op i en adoptivfamilie, mens den anden voksede op i anbringelsessystemet. Dette giver studiet en væsentlig styrke, da det som nævnt gør det muligt at tage højde for en række arvelige og miljømæssige faktorer. Studiet er baseret

på registerdata fra 2012, hvor deltagerne var 30-39 år. Resultaterne peger på, at færre adopterede havde tilknytning til psykiatrien sammenlignet med anbragte (adopterede 26,6 pct., anbragte 40,9 pct.), og at færre adopterede end anbragte havde prøvet at begå selvmord (adopterede 6,8 pct., anbragte 14,9 pct.). Sammenlignet med resultater fra tidligere undersøgelser klarer begge grupper sig dog dårligere end jævnaldrende i den generelle befolkning.

Et amerikansk studie sammenligner adopteredes kontakt med professionelle omkring deres mentale helbred med jævnaldrende, der ikke er adopteret (Keyes et al., 2008). Studiet fokuserer kun i begrænset omfang på nationalt adopterede specifikt, som sammenlignes med en generel population. Det er en væsentlig begrænsning ved studiet, at der ikke (også) inddrages en sammenligningsgruppe, der har haft sammenlignelige opvækstvilkår. Børnene i studiet blev adopteret, inden de fyldte 2 år, og i det data, som studiet anvender, er deltagerne mellem 11-21 år. Studiet finder, at adopterede børn og unge sammenlignet med ikke-adopterede, har en højere sandsynlighed for at have været i kontakt med professionelle omkring deres mentale helbred.

Et andet studie, der sammenligner adopterede med den generelle befolkning, er et spansk studie, der har undersøgt adopteredes psykologiske tilpasning i alderen 18-45 år (Sanchez-Sandoval & Melero, 2019). Her sammenlignes adopterede med den generelle befolkning samt en klinisk population. Disse sammenligningsgrupper er dog ikke nærmere beskrevet, hvilket gør det vanskeligt at vurdere, hvor sammenlignelige grupperne er. Dette er en væsentlig begrænsning ved studiet. Studiet anvender måleinstrumentet Revised Symptom Checklist-90 (SCL-90-R) til at undersøge psykiske udfordringer. Når adopteredes score fra SCL-90-R måleinstrumentet sammenlignes med den generelle befolkning, har adopterede flere psykiske udfordringer, men sammenlignet med den kliniske population har de færre. Studiet finder ingen sammenhæng mellem alder på tidspunktet for adoptionen og adopteredes psykologiske tilpasning. Studiet konkluderer, at 66 pct. af de adopterede havde en score, der faldt inden for normalområdet, hvilket betyder, at størstedelen af de adopterede havde en positiv psykologisk tilpasning. Studiet påpeger dog, at selvom de resterende 24 pct. ikke nødvendigvis ligger inden for det kliniske område, så kan de stadig have behov for behandling.

Et britisk studie anvender data fra årgangene 1958 og 1978 til at belyse psykiske udfordringer midt i livet (42 og 50 år), men finder overordnet set ingen forskelle mellem adopterede (primært personer adopteret som spædbørn, mens enkelte blev adopteret, efter at de var fyldt 1 år), personer vokset op hos enlige mødre og den generelle befolkning (Sehmi et al., 2020). Selvom dette studie fokuserer på spædbørnsadoptioner, er det ikke muligt at belyse betydningen af alder ved adoptionstidspunktet, da der ikke indgår relevante sammenligningsgrupper (fx personer adopteret i en senere alder), hvilket er en begrænsning ved studiet.

Endelig i forhold til spørgsmålet om selvmord, som det svenske søskendestudie belyste ovenfor, så har et dansk studie undersøgt sammenhængen mellem alder ved adoptionstidspunktet og risikoen for at begå selvmord efter 16-årsalderen (Petersen et al., 2018). Resultaterne peger på, at risikoen for at begå selvmord stiger, jo ældre personen var på tidspunktet for adoptionen. Det skal dog bemærkes, at studiet er baseret på registerdata om adopterede født i perioden fra 1924 til 1947, hvor både tilgangen til adoption som indsats og mentalt helbred var en anden end i dag, hvilket gør det vanskeligt at overføre resultaterne til i dag.

2.3.3 Social udvikling

Som det sidste i dette afsnit har fem studier undersøgt adopteredes sociale udvikling ved at se på deres relationer til jævnaldrende (McSherry et al., 2013, 2016; Paniagua et al., 2020a; 2020b; 2020c). To af studierne bygger på det samme forløbsmateriale fra Storbritannien om fem grupper af børn, som nævnt ovenfor, der har oplevet forskellige former for indsatser (herunder adoption) (McSherry et al., 2013, 2016). Studiet er metodisk begrænset af små deltagerantal inden for de fem grupper. Studiet anvender SDQ underdimensionen om relationer til jævnaldrende til at belyse børnenes sociale udvikling i alderen 9-14 år. Studierne bygger på samme analyse og rapporterer derfor samme resultater. Resultaterne viser ingen signifikante forskelle mellem børnene i de fem grupper (adoption, langvarig anbringelse i plejefamilie, slægtspleje, delt forældreansvar mellem plejeforældre og biologiske forældre samt hjemgivelse), men gruppen af adopterede var den gruppe, hvor den største andel lå uden for normalområdet, hvilket indikerer, at de oplever udfordringer i relationen til jævnaldrende. 28 pct. af de adopterede lå uden for normalområdet, mens det samme gjaldt 25 pct. af langvarigt anbragte, 17 pct. af hjemgivne børn, 8 pct. af børn i slægtspleje og 7 pct. af børn, hvor forældreansvaret var delt.

De tre andre studier om social udvikling bygger også delvist på det samme datamateriale fra Spanien, men rapporterer resultaterne fra to forskellige datainsamlinger og anvender forskellige sammenligningsgrupper (jævnaldrende, ikke-adopterede og internationalt adopterede) (Paniagua et al., 2020a; 2020b; 2020c). Studierne anvender data, der er genereret i forbindelse med en undersøgelse i samarbejde med Verdenssundhedsorganisationen (WHO), som omhandler helbred generelt blandt skolebørn i 2014 og 2018. I studiet baseret på data fra 2014 (Paniagua et al., 2020c) undersøges mobning blandt adopterede sammenlignet med jævnaldrende (sammenligningsgruppe, der ligner gruppen af adopterede på køn og alder). Børnene og de unge er i alderen 11-15 år. Der er anvendt måleinstrumentet Revised Bully/Victim Questionnaire til at belyse både det at udøve mobning og blive mobbet. Resultaterne peger på, at adopterede både har større risiko for at udøve mobning og blive mobbet

sammenlignet med jævnaldrende, der ikke er adopteret. Alle de typer af mobning, som studiet belyser (fysisk, verbal, relationel og cybermobning), havde en højere forekomst blandt adopterede end ikke-adopterede. Studiet konkluderer, at adopterede er involverede i flere episoder med mobning end ikke-adopterede, og peger på, at dette kan hænge sammen med sociale udfordringer som følge af udsathed forud for adoptionen. Studiet inddrager dog ikke informationer om tiden før adoptionen og har således ikke mulighed for at teste denne hypotese.

I en anden analyse af data fra 2014, hvor der indgår data fra børn og unge i alderen 11-18 år, peger resultaterne på, at adopterede har en lavere grad af tilfredshed med både deres kammeratskabsrelationer og familierelationer (Paniagua et al., 2020b).

I det tredje studie, der trækker på data fra 2018 (alderen 11-18 år), undersøges det, om adopterede oplever støtte fra kammerater (fx samvær og hjælpsomhed) og lærere (fx accept og tillid) i en skolekontekst (Paniagua et al., 2020a). I dette studie skiller adopterede sig også ud i forhold til jævnaldrende, der ikke er adopterede, og resultaterne peger på en signifikant forskel mellem de to grupper, hvor adopterede i mindre grad oplevede støtte fra klassekammerater sammenlignet med ikke-adopterede. Resultaterne peger også på, at adopterede oplevede mindre støtte fra lærerne, men denne forskel er ikke signifikant. Studiet har også set på adfærd og finder, at adopterede udviste flere adfærdsmæssige udfordringer og scorede højere i forhold til hyperaktivitet. I en videre analyse viser resultaterne en sammenhæng mellem adfærdsmæssige udfordringer og en lavere grad af støtte fra klassekammerater, men resultaterne peger ikke på en sammenhæng i forhold til støtte fra lærere. Studiet konkluderer derfor, at adfærdsmæssige udfordringer kan spille en rolle i relationen til kammerater, mens det at være adopteret kan spille en rolle i forhold til støtte fra lærere.

2.3.4 Opsamling

Der er et stort aldersspænd mellem studierne, der har undersøgt adopteredes emotionelle og sociale udvikling, herunder også deres mentale helbred samt psykiske udfordringer. De studier, der belyser adopteredes emotionelle og sociale udvikling ser primært på barndommen (før 15-årsalderen), mens studierne om mentalt helbred og psykiske udfordringer omhandler ungdommen og voksenlivet (efter 15-årsalderen). Resultaterne om barndommen peger på, at nogle adopterede kan opleve emotionelle udfordringer, men at resultaterne sammenlignet med børn i forskellige former for anbringelser samt jævnaldrende i den generelle befolkning ikke er entydige. Flere af studierne om emotionel udvikling er dog begrænset af små populationer, og at de ikke alle anven-

der relevante sammenligningsgrupper. I forhold til social udvikling tegner studierne et billede af, at adopterede kan opleve nogle særlige udfordringer, da de sammenlignet med både jævnaldrende i andre indsatser og jævnaldrende i den generelle befolkning i højere grad oplever udfordringer i deres relationer. Studierne her består generelt af små populationer, og selvom nogle af studierne har den styrke, at deltagerne er fulgt over længere tid, så mangler der ofte oplysninger om tiden før adoptionen. Når det kommer til ungdommen og voksenlivet, tyder flere af resultaterne på, at andelen af adopterede, der oplever udfordringer med deres mentale helbred, ligger over niveauet blandt jævnaldrende, der ikke er adopterede. Studierne peger på, at selvom en stor andel af adopterede har et sundt mentalt helbred, så er der nogle, der kan opleve psykiske udfordringer. Flere af disse studier har dog metodiske begrænsninger. De stærkeste studier i denne sammenhæng er de studier, der sammenligner adopterede med søskende, der enten blev boende hos de biologiskes forældre eller var langvarigt anbragte. Styrken i disse studier er deres mulighed for at tage højde for genetiske og miljømæssige faktorer, der eksempelvis kan få betydning for risikoen for at udvikle psykiske udfordringer. Disse studier finder en positiv betydning af adoptionen i forhold til at mindske risikoen for at udvikle psykiske udfordringer. Hvis der i adoptivfamilien optræder psykiske udfordringer eller svære perioder, kan den positive betydning af adoption dog forsvinde.

2.4 Adfærdsmæssig udvikling

Adfærdsmæssig udvikling handler om personers ageren, og hvordan denne ageren påvirker dem i hverdagen og i deres relationer til andre. Det drejer sig særligt om udadreagerende adfærd (fx aggression) og risikoadfærd (fx kriminalitet eller misbrug). Forskningsgennemgange har peget på, at adopterede kan oplevede udfordringer i forhold til deres adfærdsmæssige udvikling, herunder adfærdsforstyrrelser og misbrug (Duncan et al., 2021; Fisher, 2015).

I dette afsnit præsenteres resultaterne fra 15 studier, der har undersøgt forskellige aspekter af adopteredes adfærdsmæssige udvikling med særligt fokus på adfærdsmæssige udfordringer og risikoadfærd (se Tabel 2.4). I ét studie belyses adopteredes adfærdsmæssige udfordringer som del af en samlet problemscore, og der rapporteres således ikke selvstændigt på dette mål (Vorria et al., 2015b). I dette afsnit bringes først de studier, der belyser adopteredes adfærdsmæssige udfordringer opdelt efter, hvilke mål de anvender, efterfulgt af studier, der berører udfordringer med kriminalitet og misbrug. Det samme studie kan behandle flere aspekter og derfor optræde flere gange.

Tabel 2.4 Oversigt over studier om adfærdsmæssig udvikling

Studie	Land	Population	Undersøgelhedsdesign
Hjern et al., 2019	Sverige	Tidligere anbragte, der ikke blev adopteret (n = 194) Tidligere anbragte, der blev adopteret (n = 177)	Søskendestudie Registerdata Voksne 30-39 år
Kendler et al., 2016a	Sverige	Helsøskende (n = 1.161) Halvsøskende (n = 3.085)	Søskendestudie Registerdata Unge og voksne 15-56 år
Kendler et al., 2016b	Sverige	Helsøskende (n = 1.176) Halvsøskende (n = 3.085)	Søskendestudie Registerdata Unge og voksne 15-56 år
Keyes et al., 2008	USA	Nationalt adopterede (n = 178) Internationalt adopterede (n = 513)* Jævnaldrende, ikke-adopterede (n = 540)	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn og unge 11-21 år
Lewis et al., 2007	USA	Nationalt adopterede med mere end én tidligere anbringelse før adoptionen (n = 33) Nationalt adopterede med én anbringelse før adoptionen (n = 42) Børn, der ikke har været anbragt (n = 27)	Sammenligningsgrupper Opgave og spørgeskema Børn 5-7 år
McSherry et al., 2013	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 18) Børn i langvarig anbringelse i plejefamilie (n = 19) Børn i slægtspleje (n = 13) Børn i plejefamilie hvor forældresvaret deles mellem plejeforældre og de biologiske forældre (n = 15) Børn der er hjemgivet (n = 12) Omsorgsgivere (n = 72)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn 9-14 år
McSherry et al., 2016			
Neil et al., 2015	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 65) Biologisk slægt (n = 37)	Forløbsstudie Spørgeskema og interview Børn og unge 13-22 år
Sehmi et al., 2020	Storbritannien	Kohorte født 1958: Nationalt adopterede (n = 180) Børn opvokset med to biologiske forældre (n = 14.361) Børn opvokset hos biologisk ugifte eller enlige mor (n = 363) Kohorte født 1970: Nationalt adopterede (n = 166) Børn opvokset med to biologiske forældre (n = 14.148) Børn opvokset hos biologisk ugifte eller enlige mor (n = 613)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema Voksne 42 år og 50 år
Simmel et al., 2007	USA	Nationalt adopterede, der tidligere har været anbragt (n = 293)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn og unge 2-18 år

Studie	Land	Population	Undersøgellesdesign
		Nationalt adopterede, der ikke tidligere har været anbragte (n = 312)	
von Borczyskowski et al., 2013	Sverige	Nationalt adopterede (n = 1,012) Langvarig anbringelse/plejefamilie (n = 2,408) Søskende til nationalt adopterede (adoptivforældrenes biologiske børn) (n = 348) Søskende til anbragte/plejefamilie (plejeforældrenes biologiske børn) (n = 846) Jævnaldrende i den generelle befolkning (n = 952.935)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Registerdata Unge og voksne 27-35 år
Vorria et al., 2014	Grækenland	Nationalt adopterede, tidligere anbragt (n = 52)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema og interview Børn 13 år
Vorria et al., 2015b		Børn opvokset hos deres biologiske forældre (n = 36)	
Wijedasa, 2017	Storbritannien	Anbragte børn (n = 36) Nationalt adopterede (n = 31) Udsatte børn (n = 33) Jævnaldrende i den generelle befolkning (n = 13.406)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn 13-14 år
Wretham & Woolgar, 2017	Storbritannien	Nationalt adopterede, tidligere anbragt (n = 30) Jævnaldrende i den generelle befolkning (n = 10.298).	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn 7-11 år

Note: *Da formålet med denne vidensindsamling er adoption som indsats i en national kontekst, har vi ikke fokus på resultaterne for eller sammenligning med resultater fra gruppen af internationalt adopterede.

2.4.1 Adfærdsmæssige udfordringer

Der er i alt 10 studier, der har undersøgt adfærdsmæssige udfordringer blandt adopterede, primært ved hjælp af forskellige måleinstrumenter (Keyes et al., 2008; Lewis et al., 2007; McSherry et al., 2013, 2016; Neil et al., 2015; Sehmi et al., 2020; Simmel et al., 2007; Vorria et al., 2014; Wijedasa, 2017; Wretham & Woolgar, 2017). Særligt to måleinstrumenter anvendes: Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og Child Behaviour Checklist (CBCL), der begge indeholder underdimensioner om adfærd.

Fire studier handler om adopteredes adfærdsmæssige udfordringer målt via måleinstrumentet Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), som er beskrevet i et tidligere afsnit (McSherry et al., 2013, 2016; Vorria et al., 2014; Wretham & Woolgar, 2017). Af disse er to af dem forløbsstudier fra Storbritannien, som er baseret på samme data og analyser (McSherry et al., 2013, 2016). Her anvendes underdimensionen fra SDQ om adfærdsmæssige udfordringer, hvor der indgår spørgsmål om raserianfald, regelbrydning, mobning samt udfordringer med at lyve, snyde eller stjæle. Studierne ser på forskellene mellem

fem forskellige former for indsatser: adoption, langvarig anbringelse i plejefamilie, slægtspleje, delt forældreansvar mellem plejeforældre og biologiske forældre samt hjemgivelse. Studierne anvender tredje måling, hvor børnene er 9-14 år, til at se på andelen af børn inden for de fem grupper, der udviser adfærdsmæssige udfordringer. Her finder de, at den gruppe, hvor færrest ligger uden for normalområdet, er børn med delt forældreansvar (21 pct.), mens adopterede er den gruppe, hvor næst færrest ligger uden for normalområdet (28 pct.). Det er i grupperne af langvarigt anbragte og hjemgivne, at flest ligger uden for normalområdet, hvor andelen for begge grupper ligger på 50 pct. Forskellene mellem grupperne er ikke signifikante. De små populationer i de fem grupper vanskeliggør statistiske analyser. På SDQ underdimensionen om hyperaktivitet finder studierne heller ingen statistisk signifikante forskelle. Resultaterne peger dog på, at en tredjedel af adopterede udviste udfordringer i forhold til hyperaktivitet – hvilket også gjaldt en tredjedel af børnene i slægtspleje samt hjemgivne børn – mens den største andel var at finde i gruppen af langvarigt anbragte, hvor 50 pct. lå uden for normalområdet på målet om hyperaktivitet.

To andre studier anvender ligeledes SDQ til at vurdere adopteredes adfærdsmæssige udvikling (Vorra et al., 2014; Wretham & Woolgar, 2017). I begge studier sammenlignes adopterede med jævnaldrende i den generelle befolkning, og det er en væsentlig begrænsning ved begge studier, at de ikke (også) indtager en sammenligningsgruppe af børn med lignede opvækstvilkår som gruppen af adopterede.

Det ene studie er baseret på forløbsdata fra Grækenland (Vorra et al., 2014). Her sammenlignes adopterede med jævnaldrende (ikke-adopterede) i 13-årsalderen (denne sammenligningsgruppe er ikke repræsentativ). De adopterede var anbragt de første 2 år af deres levetid, hvorefter de blev adopteret, mens sammenligningsgruppen består af børn, der er vokset op hos deres biologiske forældre. Studiet finder ingen forskelle mellem de to grupper på de fleste dimensioner af SDQ, men på målet om hyperaktivitet (besvaret af børnenes lærere) viser resultaterne en signifikant forskel. Her har adopterede en højere score end ikke-adopterede, og studiet konkluderer, at det kan hænge sammen med deres mangel på individuel omsorg, mens de var anbragt på institution forud for adoptionen. Studiet inkluderer dog ikke en sammenligningsgruppe af adopterede, der ikke har været anbragt, til at understøtte denne hypotese.

Det sidste studie, der anvender SDQ, er baseret på data fra Storbritannien (Wretham & Woolgar, 2017). Resultaterne peger på, at adopterede i alderen 7-11 år udviste flere adfærdsmæssige udfordringer og højere grad af hyperaktivitet sammenlignet med SDQ-gennemsnittet blandt jævnaldrende i den gene-

relle population. Dette studie er dog også begrænset af et lille antal undersøgelsesdeltagere. Særligt er studiet ikke i stand til at undersøge betydningen af udsathed forud for adoptionen.

Tre studier har anvendt måleinstrumentet Child Behaviour Checklist (CBCL), der indeholder spørgsmål om børns adfærd (Lewis et al., 2007; Neil et al., 2015; Simmel et al., 2007).

Det ene studie er et forløbsstudie fra Storbritannien, der primært har fokus på åbenhed og samvær, men også har set på, hvordan adopteredes adfærd udvikler sig over tid (Neil et al., 2015). Særligt tidsperspektivet er en styrke ved dette studie, da det gør det muligt at indfange udviklingen i udfordringer gennem opvæksten. Ved tredje måling, da de adopterede er i alderen 13-22 år, ligger 56 pct. inden for normalområdet på dimensionen om eksternaliserede udfordringer målt via CBCL. Dette er et fald fra anden måling, hvor 64 pct. lå inden for normalområdet. Studiet peger i den forbindelse på, at flere af de adopterede er i teenageårene ved tredje måling, hvilket kan være en sårbar tid blandt unge generelt. Derudover finder studiet en sammenhæng mellem udsathed (omsorgssvigt eller overgreb) før adoptionen og eksternaliserede udfordringer.

De to andre studier, der har anvendt CBCL, er begge fra USA. Det første af de to studier er ligeledes et forløbsstudie, der har fulgt adopterede i op til 8 år efter adoptionen, og har således samme førnævnte styrke i forløbsdesignet og en yderligere styrke i anvendelsen af sammenligningsgrupper (Simmel et al., 2007). Der indgår to grupper af adopterede, hvor børnene og de unge i den ene gruppe har været anbragt forud for adoptionen, mens den anden gruppe ikke har været anbragt. Ved tredje måling er der et stort aldersspænd mellem de adopterede, som er i alderen 2-18 år. Studiet anvender en forkortet version af CBCL, som hedder Behavior Problems Inventory (BPI). Gennem undersøgelsesperioden er andelen af børn og unge med en samlet BPI score, der indikerer udfordringer, der kan være behandlingskrævende, over det niveau, som der er blandt jævnaldrende i den generelle befolkning. Ved første og anden måling er der flere af børnene og de unge, der tidligere har været anbragt, der ligger inden for det kliniske niveau, men ved tredje måling har forskellene udlignet sig. Ved første måling 2 år efter adoptionen lå 11 pct. af adopterede (ikke tidligere anbragte) inden for det kliniske område, mens det gjaldt 30 pct. af adopterede, der tidligere havde været anbragt. Ved tredje måling 8 år efter adoptionen er andelen steget blandt de ikke tidligere anbragte, så der nu ikke er en signifikant forskel på grupperne. Ved tredje måling lå 27 pct. af adopterede, ikke tidligere anbragte, inden for det kliniske område, mens det gjaldt 34 pct. af adopterede, som tidligere havde været anbragt. Gennem undersøgelsesperioden skilte underdimensionen om antisocial adfærd sig særligt ud. Her lå 40 pct. af de adopterede, som tidligere havde været anbragte, inden for det kliniske område gennem hele undersøgelsesperioden (ved tredje måling gjaldt

det 19 pct. af adopterede, der ikke havde været anbragt). Studiet konkluderer, at dette kan hænge sammen med udsathed forud for adoptionen blandt de tidligere anbragte.

I det tredje studie, der anvender CBCL, undersøges betydningen af ustabilitet før adoptionen for adopteredes adfærdsmæssige udvikling (Lewis et al., 2007). Der indgår to grupper af adopterede i alderen 5-7 år, hvor alle børnene har været anbragt forud for adoptionen, men den ene gruppe har kun oplevet én anbringelse, mens den anden gruppe har oplevet flere anbringelser. Disse grupper betegnes henholdsvis 'stabil' og 'ustabil' i studiet. De to grupper sammenlignes med en gruppe af jævnaldrende, der ikke har været anbragt eller adopteret. Resultaterne peger på, at adopterede i ustabilitetsgruppen udviste flere adfærdsmæssige udfordringer end adopterede i stabilitetsgruppen. Gruppen af børn, der ikke havde oplevet ustabilitet, havde boet med deres nuværende omsorgsgiver i længere tid sammenlignet med gruppen, der havde oplevet ustabilitet. Derudover har studiet set på en række faktorer før anbringelsen og finder, at gruppen med flere anbringelser (ustabil) i højere grad har oplevet omsorgssvigt forud for anbringelsen, sammenlignet med stabilitetsgruppen. Når de kontrollerer for dette, peger deres resultater fortsat på en sammenhæng mellem ustabilitet forud for adoptionen og risikoen for at udvikle adfærdsmæssige udfordringer. Studiet konkluderer, at børn, der ikke oplever en stabil omsorgsrelation efter anbringelse, er i øget risiko for at udvikle adfærdsmæssige udfordringer.

Endelig har tre studier anvendt andre metoder og måleinstrumenter til at belyse adopteredes adfærdsmæssige udvikling (Keyes et al., 2008; Sehmi et al., 2020; Wijedasa, 2017). Et amerikansk studie anvender måleinstrumentet Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Fourth Edition) (DSM-IV) til at undersøge adopteredes adfærdsmæssige udvikling sammenlignet med jævnaldrende i den generelle befolkning (Keyes et al., 2008). Deltagerne i undersøgelsen er i alderen 11-21 år. Studiet finder, at adopterede udviste flere adfærdsmæssige udfordringer og havde øget risiko for at udvikle adfærdsforstyrrelser sammenlignet med ikke-adopterede. Studiet er dog væsentligt begrænset af ikke at have primært fokus på nationalt adopterede samt anvendelsen af en generel sammenligningsgruppe.

Et britisk studie anvender data fra årgangene 1958 og 1978 til at belyse adfærdsmæssige udfordringer midt i livet (42 og 50 år) blandt personer, der er blevet adopteret som spædbørn (dog blev enkelte adopteret, efter at de var fyldt 1 år), personer opvokset hos en enlig mor og personer i den generelle befolkning (Sehmi et al., 2020). Der er anvendt måleinstrumentet Rutter A2 til at vurdere eksternaliserede udfordringer i aldrene 7 og 16 år (kohorte 1958) og 10 og 16 år (kohorte 1978) samt mål om risikoadfærd i voksenlivet. Studiet finder, at både grupperne af adopterede og grupperne af personer opvokset hos enlige mødre udviser flere adfærdsmæssige udfordringer end den generelle

befolkning. Når der tages højde for udsathed forud for adoptionen, peger resultaterne på en sammenhæng mellem prænatale faktorer og adfærdsmæssige udfordringer, men studiet har kun adgang til få oplysninger om de biologiske mødre og meget få oplysninger om de biologiske fædre. Selvom dette studie fokuserer på spædbørnsadoptioner, er det ikke muligt at belyse betydningen af alder ved adoptionstidspunktet, da der ikke indgår relevante sammenligningsgrupper (fx personer adopteret i en senere alder), hvilket begrænser studiet.

Sidst har et britisk studie undersøgt oplevelsen af kontrol blandt fire grupper bestående af adopterede, anbragte, udsatte og jævnaldrende i den generelle befolkning i alderen 13-14 år (Wijedasa, 2017). Resultaterne peger på en højere grad af oplevelse af at have kontrol over eget liv blandt adopterede sammenlignet med anbragte og udsatte børn. Studiet har væsentlige metodiske begrænsninger i form af en lille population og et stort frafald.

2.4.2 Risikoadfærd

Fire studier har undersøgt risikoadfærd blandt adopterede, herunder specifikt kriminalitet og misbrug (Hjern et al., 2019; Kendler et al., 2016a; 2016b; von Borczyskowski et al., 2013). Alle fire studier er forløbsstudier, der stammer fra Sverige, og anvender informationer fra forskellige årgange af adopterede. Studierne er baseret på registerdata og inddrager forskellige sammenligningsgrupper. De fleste af studierne er søskendestudier, hvilket giver dem en væsentlig styrke, da det gør det muligt at tage højde for nogle af de arvelige faktorer og miljøpåvirkninger inden adoptionen, der kan spille en rolle i forhold til risikoadfærd, såsom udviklingen af misbrug.

To studier undersøger kriminel adfærd (Hjern et al., 2019; Kendler et al., 2016b). De er begge søskendestudier, og det ene sammenligner adopterede med søskende, der er vokset op hos de biologiske forældre (hvor mindst én forælder blev defineret som højrisiko ved at være registreret for stofmisbrug, alkoholmisbrug eller kriminel adfærd) (Kendler et al., 2016b). Studiet bygger på data fra årgangene 1955-1990, hvor både hel- og halvsøskende inddrages. Resultaterne peger på, at adoption reducerede sandsynligheden for at blive dømt for en kriminel handling med 44 pct. blandt helsøskende og 40 pct. blandt halvsøskende. Det skal bemærkes, at data stammer fra en lang årrække, hvor anvendelsen af adoption som indsats kan have ændret sig.

I det andet søskendestudie, der sammenligner søskende, hvor begge har været anbragt, men hvor den ene er blevet adopteret før 13-årsalderen, mens den anden forblev anbragt, undersøger involvering i kriminalitet og alvorlig kriminalitet (Hjern et al., 2019). Studiet bygger på data fra årgangene 1973-1982, som er fulgt indtil 2012, hvor de var i alderen 30-39 år. Resultaterne viser, at

færre adopterede havde begået kriminalitet (32 pct.) eller alvorlig kriminalitet (4,3 pct.) sammenlignet med deres søskende, der forblev anbragte, hvor 54,9 pct. havde begået kriminalitet og 14,5 pct. alvorlig kriminalitet. Sammenlignet med studier om jævnaldrende i den generelle befolkning klarer begge grupper sig dog dårligere.

Tre studier belyser alkohol- og stofmisbrug blandt adopterede (Hjern et al., 2019; Kendler et al., 2016a; von Borczyskowski et al., 2013). Det ene studie er det førnævnte søskendestudie, hvor en søskende er adopteret fra anbringelse, mens den anden forbliver anbragt (Hjern et al., 2019). Dette studie har set på misbrug blandt de to grupper – specifikt alkoholmisbrug – og finder, at færre adopterede havde været i behandling for alkoholmisbrug (5,3 pct.) sammenlignet med deres søskende, der var anbragte (11,9 pct.).

Det andet studie, der har undersøgt stofmisbrug, bygger på samme data som føromtalt søskendestudie baseret på årgangene 1955-1990, hvor både hel- og halvsøskende inddrages (Kendler et al., 2016a). Her sammenlignes adopterede med søskende, der voksede op hos de biologiske forældre, hvor mindst én forælder blev betegnet højrisiko (registreret for stofmisbrug, alkoholmisbrug eller kriminel adfærd). Studiet finder, at risikoen for at udvikle et stofmisbrug var lavere hos børn, der blev adopteret sammenlignet med søskende, der blev boede hos den eller de biologiske forældre. For både gruppen af hel- og halvsøskende reducerede adoption risikoen for at udvikle et registreret stofmisbrug med 45 pct. Adoption ser således ud til at være en beskyttelsesfaktor for at udvikle et stofmisbrug. Den positive betydning af adoption blev dog negativt påvirket, hvis adoptivfamilien oplevede dødsfald, skilsmisse, eller hvis en af adoptivforældrene havde et misbrug eller kriminel adfærd. Studiet konkluderer derfor, at det er kvaliteten af miljøet i adoptivfamilien, som reducerer risikoen for at udvikle et stofmisbrug. Igen stammer data fra en lang årrække, hvilket vanskeliggør en direkte sammenligning til anvendelsen af adoption som indsats og forståelsen af misbrug i dag.

Det sidste studie har undersøgt alkoholmisbrug og stofmisbrug (von Borczyskowski et al., 2013). Studiet inddrager fem sammenligningsgrupper: adopterede, langvarigt anbragte (plejefamilie), søskende til adopterede (adoptivforældrenes biologiske børn), søskende til anbragte (plejeforældrenes biologiske børn) og jævnaldrende i den generelle befolkning. Data bygger på årgangene 1973-1985 og følger personerne, fra de fyldte 15 år og indtil 2008, hvor de var i alderen 27-35 år. Resultaterne peger på, at den gruppe med størst risiko for at udvikle et misbrug er gruppen af langvarigt anbragte. Adopterede er ikke i lige så høj risiko som langvarigt anbragte, men har fortsat en højere risiko for at udvikle et misbrug sammenlignet med jævnaldrende i den generelle befolkning. Studiet finder særligt en øget risiko, hvis de biologiske forældre har indikationer på misbrug. Studiet konkluderer derfor, at forhold forud for anbringelse eller adoption kan have betydning for sandsynligheden

for at udvikle et misbrug. Særligt var der en større andel af langvarigt anbragte, hvor begge biologiske forældre havde indikationer på et misbrug (37 pct.), sammenlignet med adopterede (8 pct.), og studiet peger derfor på, at forskellene i misbrug i højere grad kan tilskrives det biologiske ophav frem for typen af anbringelse.

2.4.3 Opsamling

De fleste studier, der beskæftiger sig med adfærdsmæssige udfordringer, har set på barndommen og ungdommen, mens studierne om risikoadfærd har set på voksenlivet. Studierne tegner et billede af, at nogle adopterede kan opleve adfærdsmæssige udfordringer i barndommen og ungdommen, herunder udfordringer med hyperaktivitet, men at størstedelen ikke udviser tegn på udfordringer. Særligt fremhæver nogle studier, at adopterede, der har været anbragt eller oplevet ustabile anbringelsesforløb forud for adoptionen, er i øget risiko for at udvikle adfærdsmæssige udfordringer. Sammenlignet med jævnaldrende, der ikke har været adopteret, peger resultaterne på, at adopterede generelt udviser flere tegn på adfærdsmæssige udfordringer. De studier, der sammenligner adoption med forskellige former for anbringelser, finder, at adopterede udviser færre adfærdsmæssige udfordringer end eksempelvis langvarigt anbragte. Disse studier har den styrke, at de anvender sammenligningsgrupper, der har haft lignende opvækstvilkår som adopterede. Hvad angår risikoadfærd i voksenlivet, så finder studierne, at adopterede i lavere grad er involveret i kriminalitet eller har et misbrug, sammenlignet med søskende, der enten voksede op hos deres biologiske forældre eller var langvarigt anbragte. Studierne om risikoadfærd er metodisk stærkest, da de primært består af søskendestudier, som gør det muligt at tage højde for en række genetiske og miljømæssige faktorer, der kan få betydning for risikoen for at udvikle et misbrug. Ét studie finder en sammenhæng mellem misbrug hos en biologisk forælder og risikoen for selv at udvikle et misbrug og peger derfor på, at denne præadoption-faktor spiller en større rolle i forhold til misbrug end typen af anbringelse. Sammenlignet med jævnaldrende i denne generelle befolkning har adopterede dog en øget sandsynlighed for at udvikle en risikoadfærd.

2.5 Uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet

Uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet handler både om, hvordan det går adopterede i barndommen (fx præstationer i grundskolen) og i voksenlivet (fx videreuddannelse og indkomst). En systematisk forskningsgennemgang har peget på, at adopterede opnår dårligere uddannelsesmæssige resultater (fx målt på kognitiv udvikling og skolepræstationer) sammenlignet med ikke-

adopterede, men sammenlignet med børn, der er vokset op i andre typer af indsatser, klarer sig bedre (Brown et al., 2017).

I dette afsnit præsenteres resultaterne fra 10 studier, der har undersøgt forskellige aspekter af adopteredes skolegang, videreuddannelse samt tilknytning til arbejdsmarkedet (se Tabel 2.5). I et studie belyses kognition som del af en samlet problemscore, og der rapporteres således ikke selvstændigt på dette mål (Vorria et al., 2015b). Specifikt belyser de inkluderede studier adopteredes kognitive udvikling, skolepræstationer, uddannelse efter grundskolen samt indtjening og modtagelse af velfærdsydelser i voksenlivet. Det samme studie kan behandle flere aspekter og derfor optræde flere gange.

Tabel 2.5 Oversigt over studier om uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet

Studie	Land	Population	Undersøgelingsdesign
Berlin et al., 2011	Sverige	Tidligere anbragte (n = 5.224) Personer, der modtog intervention i hjemmet inden teenage-årene (n = 6.455) Nationalt adopteret (n = 1.206) Jævnaldrende i den generelle befolkning (n = 900.322)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Registerdata Unge og voksne 24-33 år
Dalen et al., 2008	Sverige	Nationalt adopterede (n = 1.153) Internationalt adopterede fra Korea (n = 780)* Internationalt adopterede, ikke fra Korea (n = 1.558)* Søskende til nationalt adopterede (n = 286) Søskende til internationalt adopterede (n = 357)* Generel population (n = 342.526)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Registerdata Unge og voksne 25-33 år
Font et al., 2018	USA	Anbragt indtil barnet fyldte 18 år (n = 1,885) Nationalt adopterede (n = 205) Børn, der er hjemgivet (n = 5,581) Anden permanent anbringelse (n = 781)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Registerdata Unge 19-26 år
Hjern et al., 2019	Sverige	Tidligere anbragte, der ikke blev adopteret (n = 194) Tidligere anbragte, der blev adopteret (n = 177)	Søskendestudie Registerdata Voksne 30-39 år

Studie	Land	Population	Undersøgelingsdesign
McSherry et al., 2013	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 18) Børn i langvarig anbringelse i plejefamilie (n = 19) Børn i slægtspleje (n = 13) Børn i plejefamilie, hvor forældresvaret deles mellem plejeforældre og de biologiske forældre (n = 15) Børn, der er hjemgivet (n = 12) Omsorgsgivere (n = 72)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema og interview Børn 9-14 år
Vinnerljung & Hjern, 2011	Sverige	Langvarigt anbragte (n = 3.062) Nationalt adopterede (n = 899) Jævnaldrende i den generelle befolkning (n = 900.418)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Registerdata Unge og voksne 24-33 år
Vorria et al., 2015a	Grækenland	Nationalt adopterede, tidligere anbragt (n = 52)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper
Vorria et al., 2015b		Børn opvokset hos deres biologiske forældre (n = 36)	Spørgeskema og interview Børn 13 år
Waterman et al., 2013	USA	Nationalt adopterede (n = 82) Omsorgsgivere (n = 70)	Forløbsstudie Spørgeskema og interview Børn 5-13 år
Wretham & Woolgar, 2017	Storbritannien	Nationalt adopterede, tidligere anbragt (n = 30) Jævnaldrende i den generelle befolkning (n = 10.298).	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Børn 7-11 år

Note: *Da formålet med denne vidensindsamling er adoption som indsats i en national kontekst, har vi ikke fokus på resultaterne for eller sammenligning med resultater fra gruppen af internationalt adopterede.

2.5.1 Kognitiv udvikling

Fem studier omhandler adopteredes kognitive udvikling, herunder eksekutive funktioner og IQ (Dalen et al., 2008; Vinnerljung & Hjern, 2011; Vorria et al., 2015a; Waterman et al., 2013; Wretham & Woolgar, 2017). De fleste af disse studier er forløbsstudier, der anvender sammenligningsgrupper. På tværs af studierne sammenlignes der primært med jævnaldrende i den generelle befolkning og således ikke med børn, der er vokset op i forskellige former for anbringelser. Generelt er der flere metodiske begrænsninger ved disse studier.

Et studie fra Storbritannien finder ingen signifikante forskelle på adopterede og ikke-adopterede i 7-11-årsalderen (Wretham & Woolgar, 2017). Studiet finder dog, at alder på tidspunktet for adoptionen spillede en rolle for børnenes eksekutive funktioner, hvor sent adopterede udviste færre udfordringer. Eksekutive funktioner dækker over evnen til at regulere ens adfærd (fx selvkontrol, fleksibilitet og impulsivitet) (Eiberg et al., 2018). Studiet påpeger (Wretham & Woolgar, 2017), at selvom dette resultat kan virke overraskende set i lyset af tidligere forskning, der har peget på en positiv betydning af tidlig adoption, så

kan resultatet reflektere udsathed forud for adoptionen, eksempelvis eksponering for rusmidler i fostertilstanden eller omsorgssvigt, men studiet har ikke mulighed for at undersøge denne hypotese, hvilket begrænser studiets udsigelseskraft. Derudover er studiet yderligere begrænset af udelukkende at sammenligne adopterede med den gennemsnitlige score blandt jævnaldrende, der ikke nødvendigvis har oplevet sammenlignelige opvækstvilkår.

Et andet studie peger på, at græske adopteredes IQ i 13-årsalderen lå mellem 'milde kognitive udfordringer' og 'meget høj IQ', mens sammenligningsgruppen af jævnaldrende ikke-adopterede lå mellem 'gennemsnitlig IQ' og 'meget høj IQ' (Vorra et al., 2015a). Studiet fremhæver, at adopteredes kognitive udvikling lå omkring gennemsnittet i befolkningen generelt. Set over undersøgelsesperioden (fra tidlig barndom til 13-årsalderen) peger studiet på, at forskellen mellem de to grupper stort set er uændret, om end den mindskes en smule. Sammenligningsgruppen i dette studie består dog af børn, der er vokset op i familier, hvor forældrene har et højt uddannelsesniveau, som er højere end niveauet i den generelle befolkning. Der er således tale om en skæv sammenligningsgruppe, der ikke er repræsentativ, hvilket kan påvirke forskellen mellem grupperne og er en væsentlig begrænsning ved studiet.

Det tredje studie anvender ikke sammenligningsgrupper, men belyser den kognitive udvikling blandt adopterede over tid baseret på data fra USA (Waterman et al., 2013). Børnene er fulgt over en periode på 5 år og var i starten af undersøgelsen i gennemsnit 4,3 år. Resultaterne viser, at børnenes score vedrørende kognition steg markant det første år efter adoptionen, hvor særligt børnenes IQ-score steg. Selvom udviklingen set over hele undersøgelsesperioden ikke var lige så markant som i det første år efter adoptionen, så fortsatte den positive udvikling, og efter 5 år konkluderer studiet, at adopteredes kognitive færdigheder ligger inden for normalområdet. Den positive udvikling gjaldt også børn, der havde oplevet udsathed forud for adoption samt børn, der er adopteret efter 4-årsalderen. Studiet er dog begrænset af et stort frafald i løbet af undersøgelsen samt af ikke at sammenholde resultaterne med relevante sammenligningsgrupper. Dette begrænser studiet i væsentlig grad.

De to sidste studier undersøger kognition i det tidlige voksenliv (Dalen et al., 2008; Vinnerljung & Hjern, 2011). Begge studier ser udelukkende på mænd, da kognition er målt ved en test i forbindelse med værnepligt i Sverige. Det ene studie er baseret på årgangene 1968-1976 (Dalen et al., 2008). Studiet finder, at nationalt adopterede mænd scorede næst dårligst af de grupper, der indgår i studiet, og dermed ligger under det generelle gennemsnit. Den dårligste gruppe var internationalt adopterede, som ikke kom fra Korea, mens den bedste gruppe var søskende til internationalt adopterede.

Det andet studie ser på kognition i alderen 24-33 år og finder, at sammenlignet med mænd, der har været langvarigt anbragt, så klarede adopterede

mænd sig bedre i den kognitive test, men fortsat dårligere sammenlignet med den generelle befolkning (Vinnerljung & Hjern, 2011). Resultaterne fra de to studier kan ikke generaliseres til kvinder, hvilket begrænser deres udsigelseskraft.

2.5.2 Skolepræstationer

Fire studier belyser adopteredes skolepræstationer og akademiske færdigheder, enten ved at se på karakterer eller testresultater foretaget i forbindelse med det pågældende studie (Berlin et al., 2011; McSherry et al., 2013; Vinnerljung & Hjern, 2011; Vorria et al., 2015a). Alle studier er forløbsstudier med anvendelse af sammenligningsgrupper.

To forløbsstudier har undersøgt karaktergennemsnittet ved afslutningen af grundskolen for adopterede og sammenlignet det med jævnaldrende, der har været langvarigt anbragte samt jævnaldrende i den generelle befolkning (Berlin et al., 2011; Vinnerljung & Hjern, 2011). Begge studier er baseret på registerdata fra årgangene født i Sverige i perioden 1972-1981 og fulgt frem til 2005, hvor de er i alderen 24-33 år. Studierne har den styrke, at de anlægger et forløbsperspektiv samt inddrager relevante sammenligningsgrupper.

I det ene studie sammenlignes adopterede med langvarigt anbragte, modtagere af intervention i hjemmet samt jævnaldrende i den generelle befolkning (Berlin et al., 2011). Her peger resultaterne på, at alle tre interventionsgrupper havde et lavere karaktergennemsnit end den generelle befolkning, men at adopterede havde markant bedre karakterer end langvarigt anbragte, mens modtagere af intervention lå imellem disse to grupper.

Det andet studie sammenligner skolepræstationer blandt adopterede og langvarigt anbragte samt jævnaldrende i den generelle befolkning (Vinnerljung & Hjern, 2011). Her peger studiet ligeledes på, at adopterede indtager en position mellem langvarigt anbragte, som har de laveste karakterer, og jævnaldrende ikke-adopterede, der har de højeste karakterer. Samme mønster tegner sig i forhold til risikoen for at have meget lave karakterer, hvor andelen af adopterede med meget lave karakterer var 34,2 pct. for drenge og 17,5 pct. for piger, mens det samme gjorde sig gældende for 49,8 pct. af langvarigt anbragte drenge og 32,4 pct. af pigerne. I den generelle befolkning var andelen med meget lave karakterer 18,4 pct. for drenge og 8,2 pct. for piger. Det ene studie har endvidere set på sammenhængen mellem lave karakterer, og risikoen for at udvikle psykosociale udfordringer i det tidlige voksenliv (fx selvmord, misbrug, kriminalitet) (Berlin et al., 2011). Generelt finder studiet, at der er en betydelig overrisiko blandt langvarigt anbragte for at udvikle psykosociale udfordringer, mens overrisikoen blandt grupperne af adopterede og modtagere af intervention i hjemmet var lavere. Ingen eller dårlige karakterer var

dog den tydeligste indikator for risikoen for at udvikle psykosociale udfordringer. Begge studier (Berlin et al., 2011; Vinnerljung & Hjern, 2011) har den styrke, at de via registerdata har kunne kontrollere resultaterne med en række baggrundsfaktorer, herunder den biologiske mors uddannelsesniveau og forældres misbrug. Det gør det muligt at belyse, hvorvidt forhold forud for adoptionen har betydning for adopteredes skolepræstationer. Her finder studierne, at selv efter at have taget højde for forhold hos de biologiske forældre, klarede adopterede sig fortsat bedre i forhold til karakterer sammenlignet med langvarigt anbragte. Derudover finder de kun en svag sammenhæng mellem alder ved tidspunktet for anbringelse og resultaterne i undersøgelsen. Det ene studie bringer også en beskrivelse af gruppen af adopterede og langvarigt anbragte, som viser, at de børn, der bliver adopteret, udgør en særlig gruppe (Vinnerljung & Hjern, 2011). De blev typisk anbragt i en tidligere alder og tilbragte kortere tid i anbringelsessystemet, inden de blev adopteret sammenlignet med langvarigt anbragte, som i gennemsnit tilbragte 16 år i anbringelsessystemet. De to grupper har således haft forskellige opvækstbetingelser, som kan have indvirket på deres præstationer.

I et forløbsstudie fra Storbritannien, hvor adopteredes skolepræstationer sammenlignes med fire andre typer af indsatser, finder studiet generelt, at børnenes skolepræstationer på tværs af grupperne lå lavt eller middel-lavt i 9-14-årsalderen (McSherry et al., 2013). Dog klarede adopterede sig næstbedst, mens børn, hvor forældreansvaret var delt mellem plejeforældre og biologiske forældre, klarede sig bedst. Den laveste score var blandt hjemgivne børn, efterfuldt af børn i slægtspleje, mens børn i langvarig plejefamilie lå i midten. Forskellene mellem grupperne er dog så små, at studiet ikke finder nogle signifikante forskelle. Det sidste studie, der er baseret på græske data, finder, at adopterede i 13-årsalderen havde dårligere skolepræstationer end ikke-adopterede, og at særligt drenge klarede sig dårligere (Vorria et al., , 2015a). Studiet er også beskrevet ovenfor i relation til adopteredes kognitive udvikling, og resultaterne peger på en signifikant sammenhæng mellem IQ-score og skolepræstationer blandt gruppen af adopterede, men er begrænset af en lille gruppe nationalt adopterede samt udelukkende at sammenligne med en generel population, som ikke er repræsentativ.

2.5.3 Uddannelse efter grundskolen og tilknytning til arbejdsmarkedet

Fem studier undersøger adopteredes uddannelse efter grundskolen samt tilknytning til arbejdsmarkedet (Berlin et al., 2011; Dalen et al., 2008; Font et al., 2018; Hjern et al., 2019; Vinnerljung & Hjern, 2011). I afsnittet præsenteres

først studierne med fokus på uddannelse efter grundskolen og derefter studierne omkring tilknytning til arbejdsmarkedet, herunder også modtagelse af velfærdsydelser.

Det ene studie er et søskendestudie, som har været omtalt tidligere i kapitlet. Her sammenligningens uddannelsesniveau og tilknytning til arbejdsmarkedet blandt søskende født i Sverige i perioden 1973-1982, hvor den ene søskende voksede op i en adoptivfamilie, mens den anden voksede op i anbringelsessystemet (Hjern et al., 2019). Her sammenlignes en gruppe af børn, som havde været anbragt, men blev adopteret, inden de fyldte 13 år, med deres biologiske søskende, som også var anbragt, men ikke blev adopteret. Dette er en væsentlig styrke ved studiet. Ved undersøgelsesperiodens afslutning er de i alderen 30-39 år. Studiet finder, at færre adopterede kun havde grundskolen som højeste uddannelse (22 pct.) sammenlignet med anbragte (33,5 pct.), og at flere adopterede havde en videregående uddannelse (20,2 pct.) sammenlignet med anbragte (11,9 pct.). Studiet fremhæver dog, at sammenlignet med jævnaldrende i den generelle befolkning, så klarer adopterede sig dårligere. Alligevel konkluderer studiet, at som social indsats har adoption en positiv betydning for uddannelsesniveau og tilknytning til arbejdsmarkedet, da forskellene mellem gruppen af adopterede og anbragte forblev den samme, også efter at der var taget højde for en række baggrundsfaktorer (herunder alder ved adoptionstidspunktet).

Samme tendens ses i et andet svensk forløbsstudie, hvor adopterede sammenlignes med en gruppe af langvarigt anbragte samt jævnaldrende i den generelle befolkning (Vinnerljung & Hjern, 2011). Her er der ligeledes færre adopterede, som kun har grundskolen som højeste uddannelsesniveau, og flere adopterede, der har en universitetsgrad i 26-årsalderen sammenlignet med personer, der har været langvarigt anbragt. Igen klarer adopterede sig dog dårligere sammenlignet med den generelle befolkning. Studiet har taget højde for en række baggrundsvariabler og finder kun en svag sammenhæng mellem alder ved tidspunktet for anbringelse og resultaterne generelt, mens den biologiske mors uddannelsesniveau havde en sammenhæng med de unges uddannelsesniveau som 26-årige.

Et tredje svensk forløbsstudie finder samme tendens i forhold til grundskolen som højeste uddannelsesniveau (Berlin et al., 2011). Et fjerde svensk forløbsstudie finder dog andre resultater (Dalen et al., 2008). Studiet ser udelukkende på mænd, og blandt studiets seks grupper udgør adopterede gruppen med den største andel af personer, der kun har grundskolen som højeste uddannelse (10,6 pct.), mens andelen blandt søskende til adopterede lå på 8,7 pct. og andelen i den generelle befolkning lidt lavere (7,7 pct.). Studiet peger på en sammenhæng mellem et kognitivt niveau hos adopterede, der ligger under gennemsnittet, og deres uddannelsesniveau. Disse resultater er afgrænset til mænd og kan ikke generaliseres til kvinder. Et femte studie er fra USA, og

undersøger sandsynligheden for at færdiggøre gymnasiet og starte på en videreuddannelse blandt fire grupper af tidligere anbragte, som endte deres anbringelse på forskellig vis: fortsat anbragt indtil 18-årsalderen, adoption, hjemgivelse og anden form for permanent anbringelse (Font et al., 2018). Ved undersøgelsesperiodens afslutning er deltagerne i alderen 19-26 år. Resultaterne peger på, at adopterede i højere grad færdiggjorde gymnasiet sammenlignet med de andre grupper. Forskellene var dog ikke statistisk signifikante. Adopterede havde også større sandsynlighed for at starte på en videreuddannelse sammenlignet med børn, der blev hjemgivet eller var i forskellige former for permanent anbringelse. Data i dette studie er dog begrænset af at bestå af unge, der blev anbragt i alderen 8-15 år. Der er således tale om en særlig gruppe af unge, der medfører en risiko for skævhed. Det betyder, at adopterede formentlig er underrepræsenterede i undersøgelsen, mens børn og unge, der forbliver anbragt, indtil de fylder 18 år, er overrepræsenterede.

Endelig har tre studier set på adopteredes tilknytning til arbejdsmarkedet, indtjening og modtagelse af velfærdsydelse i voksenlivet (Font et al., 2018; Hjern et al., 2019; Vinnerljung & Hjern, 2011). Det førnævnte svenske søskendestudie, der sammenligner søskende, hvor den ene har været adopteret og den anden anbragt, har også set på tilknytning til arbejdsmarkedet, indtjening og modtagelse af velfærdsydelse i det tidlige voksenliv, hvor de er mellem 30-39 år (Hjern et al., 2019). Her peger resultaterne på, at der var flere af de adopterede, der var i arbejde (73,8 pct.) end blandt de anbragte (58,9 pct.), mens der var færre adopterede, der havde en lav indkomst (33,3 pct.) end blandt anbragte (50,3 pct.), samt færre adopterede, der modtog velfærdsydelse (9,5 pct.) sammenlignet med anbragte (19,5 pct.). Et amerikansk studie finder ingen forskel på indtjening mellem børn, der er adopterede, børn, der er anbragte indtil 18-årsalderen, børn, der er hjemgivet, og børn i forskellige typer af permanent anbringelse, da de er i alderen 19-26 år (Font et al., 2018). Som nævnt ovenfor er data i dette studie dog væsentligt begrænset af kun at bestå af unge, der blev anbragt mellem 8-15-årsalderen. Sidst har et svensk studie set på modtagelse af velfærdsydelse i 25-årsalderen blandt adopterede og langvarigt anbragte (Vinnerljung & Hjern, 2011). Studiet er også beskrevet ovenfor og finder, at færre adopterede modtog velfærdsydelse sammenlignet med langvarigt anbragte, men at andelen af adopterede fortsat lå over niveauet i den generelle befolkning.

2.5.4 Opsamling

Når det handler om uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet, så peger resultaterne overordnet set på, at adopterede klarer sig bedre sammenlignet med børn og unge, der har oplevet andre former for indsatser, men dårligere sammenlignet med jævnaldrende i den generelle befolkning. Der er et stort aldersspænd mellem deltagerne på tværs af studierne, hvilket reflekterer det

forløb, der er fra grundskolen og frem mod indtrædelse på arbejdsmarkedet. Studierne finder, at adopteredes kognitive udvikling ligger lidt under eller omkring gennemsnittet i den generelle befolkning. Studierne om kognitiv udvikling har dog flere metodiske begrænsninger, som påvirker resultaterne og deres udsigelseskraft. Målt på skolepræstationer klarer adopterede sig generelt bedre sammenlignet med personer, der er vokset op i forskellige typer af anbringelser, men dårligere end jævnaldrende, der ikke er adopterede. Samme tendens ses i forhold til uddannelse efter grundskolen, hvor adopterede sammenlignet med andre typer af indsatser i højere grad får en videreuddannelse, men fortsat ligger under niveauet for jævnaldrende i den generelle befolkning. Det tema, der er mindst belyst, handler om tilknytning til arbejdsmarkedet, indtjening og modtagelse af velfærdsydelse, men også her er tendensen den samme, hvor adopterede klarer sig bedre i forhold til anbragte, men sammenlignet med jævnaldrende i den generelle befolkning opnår ringere resultater.

2.6 Viden om udvikling og trivsel

Kapitlet har belyst fire dimensioner af adopteredes udvikling og trivsel, herunder deres tilknytning, emotionelle og sociale udvikling, adfærdsmæssige udvikling samt uddannelse og tilknytning til arbejdsmarked. Selvom dimensionerne er belyst hver for sig, så er det vigtigt at nævne, at de forskellige aspekter kan påvirke hinanden. Forskning har eksempelvis peget på, at emotionelle og adfærdsmæssige udfordringer hos adopterede kan påvirke deres skolegang og skolepræstationer (Brown et al., 2017). Flere af studierne har den styrke, at de er forløbsstudier, der søger at belyse adopteredes udvikling og trivsel over tid. Studierne giver således indblik i, hvordan det går adopterede ikke blot i barndommen, men også ind i voksenlivet.

Når vi ser på tværs af de fire dimensioner om udvikling og trivsel, så tegner der sig overordnet set et billede af, at adopterede har en mere positiv udvikling sammenlignet med personer, der er vokset op i forskellige former for anbringelser, men at de sammenlignet med jævnaldrende, der ikke har været adopteret eller anbragt, oplever flere emotionelle, sociale, adfærdsmæssige og uddannelsesmæssige udfordringer. Ser vi på resultaterne inden for de enkelte dimensioner, så peger studierne om *tilknytning* på, at selvom nogle adopterede (særligt de første år) kan opleve en usikker tilknytning, så reduceres dette gennem årene. Enkelte studier fremhæver en positiv betydning af en stabil omsorgsrelation samt adoption inden for barnets første leveår for tilknytningen. Inden for dimensionen om *emotionel og social udvikling* finder studierne, at nogle adopterede kan opleve udfordringer i relationen til jævnaldrende i barndommen, mens nogle adopterede i ungdommen og voksenlivet er i risiko for at udvikle psykiske vanskeligheder. Resultaterne peger dog på,

at størstedelen har et sundt mentalt helbred, men at der er en gruppe af adopterede, der kan opleve psykiske udfordringer, der kan være behandlingskrævende. De stærkeste studier i denne sammenhæng er de svenske søskendestudier, og de finder en positiv betydning af adoption i forhold til at mindske risikoen for at udvikle psykiske udfordringer. Den samme tendens gør sig gældende i forhold til *adfærdsmæssig udvikling*, hvor resultaterne tyder på, at nogle kan udvikle adfærdsmæssige udfordringer, men at størstedelen ikke udviser tegn på udfordringer. Her peger resultaterne også på, at adoption kan reducere sandsynligheden for at udvikle en risikoadfærd, og disse studier har samme metodiske styrke, da de fleste studier om risikoadfærd er søskendestudier. Endelig er resultaterne for adopteredes *skolepræstationer samt viderefærd efter grundskolen* ligeledes mere positive sammenlignet med eksempelvis langvarigt anbragte, men igen ligger deres resultater under niveauet for den generelle befolkning. Her skal det nævnes, at studierne om kognitiv udvikling har flere metodiske begrænsninger, der påvirker resultaterne.

Selvom adopterede sammenlignet med jævnaldrende, der ikke har været adopteret eller anbragt, ikke klarer sig lige så godt, så er det vigtigt at fremhæve, at det ikke er forventeligt, at de vil klare sig på lige fod med andre jævnaldrende, da deres opvækstvilkår har været forskellige. I stedet er sammenligningen med forskellige typer af anbragte relevant, da deres baggrunde og opvækstvilkår i højere grad minder om adopteredes. Her har anden forskning om udsatte børn og unges udvikling anvendt begrebet resiliens til at beskrive det, at et barn eller en ung udvikler sig mere positivt på trods af vanskelige opvækstvilkår, sammenlignet med andre børn og unge, der er vokset op under lignende vilkår (Villumsen, 2015). Når adopterede sammenlignes med andre børn og unge, der har haft lignende opvækstvilkår, så klarer adopterede sig bedre inden for flere områder, hvilket kan pege på, at adoption som indsats kan have en positiv betydning for deres udvikling.

Tidligere forskning har særligt haft fokus på betydningen af alder på adoptionstidspunktet for adopteredes udvikling (van Ijzendoorn & Juffer, 2006). Studierne i denne vidensindsamling giver dog kun sporadisk viden om dette. Udfordringen er særligt, at flere af studierne ikke har oplysninger om barnets alder på tidspunktet for adoptionen og derfor ikke har mulighed for at inkludere dette mål i analyserne, men udfordringen er også, at studierne har forskellige definitioner af tidlig og sen adoption. Af de studier, der inddrager oplysninger om alder på tidspunktet for adoptionen, peger særligt ét af studierne om tilknytning på, at adoption inden for barnets første leveår har en positiv betydning (Hillman et al., 2020), mens studier inden for kapitlets øvrige dimensioner ofte kun finder en svag eller ingen sammenhæng mellem alder på tidspunktet for adoptionen og de rapporterede resultater. Antallet af studier, der har oplysninger om alder, er dog få.

Tidligere forskning har også fremhævet, at faktorer både før og efter adoptionen kan få betydning for adopteredes udvikling og trivsel (Duncan et al., 2021). I denne vidensindsamling har flere studier dog ingen eller kun begrænset viden herom. Flere af studierne har dog en hypotese om, at udsathed før adoptionen (fx forhold ved de biologiske forældre eller anbringelsesforløb) kan spille en negativ rolle. De svenske søskendestudier har den fordel, at de gennem sammenligningen af søskende, der har haft forskellige opvækstvilkår, kan tage højde for nogle af de præadoptionsfaktorer (fx genetiske og miljømæssige faktorer), som kan få betydning for adopterede gennem opvæksten. Disse studier understøtter generelt tendensen i de andre studier: at færre adopterede oplever udviklingsmæssige og trivselsmæssige udfordringer sammenlignet med eksempelvis anbragte, men at adopterede sammenlignet med jævnaldrende i den generelle befolkning ikke opnår samme resultater. Da disse søskendestudier er baseret på registerdata, er der dog flere dimensioner af adopteredes udvikling og trivsel, som de ikke kan tage højde for – særligt relationelle forhold (fx tilknytning og social udvikling) samt kvaliteten i adoptivfamilien (fx tilgange til opdragelse).

3 Stabilitet i adoptioner

3.1 Indledning

En af intentionerne bag adoption er at give børn og unge et permanent og stabilt miljø at vokse op i. Der er dog tilfælde, hvor dette ikke lykkes, og adoptionen derfor bliver afbrudt eller opløst (fx hvor barnet efterfølgende bliver anbragt) (Palacios et al., 2019a). At adoptionen afbrydes eller opløses, hvor barnet eller den unge fraflytter adoptivfamilien eller vender tilbage til anbringelsessystemet, er ikke nødvendigvis en retvisende indikator for kvaliteten af adoptionen, da barnet fortsat kan have fået et positivt udbytte af tiden i adoptivfamilien (Barth et al., 1988). På trods af dette kan der være vanskelige følelser og oplevelser forbundet med adoptionsafbrydelse. Forud kan adoptivfamilien have været præget af udfordringer eller konflikter, der kan have påvirket den adopterede og adoptivforældrene negativt, og der kan være en oplevelse af manglende støtte fra myndighedernes side i forhold til at få adoptionen til at fungere. Efterfølgende kan den adopterede opleve usikre boligforhold eller midlertidige og skiftende anbringelser, og endelig kan adoptionsafbrydelsen medføre blandede eller svære følelser hos både den adopterede og adoptivfamilien, såsom lettelse og fortvivlelse (Selwyn et al., 2014). Der kan således være væsentlige udfordringer forbundet med afbrydelsen af en adoption.

I dette kapitel præsenteres resultaterne fra internationale forskningsstudier om stabilitet i adoptioner. Kapitlet belyser graden af stabilitet i adoptioner, samt hvilke faktorer der kan påvirke stabiliteten.

3.1.1 Adoptionsopløsning og adoptionsustabilitet

Der er de seneste par år blevet introduceret en lang række begreber til at beskrive den situation, der opstår, hvis en adoption afbrydes. Denne afbrydelse kan være midlertidig eller permanent (Palacios et al., 2019a). Tidligere har begrebet "sammenbrud" været anvendt om adoptioner eller anbringelser, der blev afbrudt. Dette har dog ændret sig, og fænomenet er blevet nuanceret af forskere fra både adoptions- og anbringelsesfeltet (Egelund & Vitus, 2007; Palacios et al., 2019a). I USA anvendes betegnelsen 'adoptionsopløsning' om de adoptioner, der ender permanent med en afgørelse fra retten. Adoptionen kan dog også afbrydes midlertidigt, og her anvendes en række forskellige begreber, herunder 'post-adoptionsanbringelse', 'post-permanens diskontinuitet' og 'adoptionsustabilitet' (Festinger & Maza, 2009; Palacios et al., 2019a). I denne vidensindsamling anvender vi begrebet *adoptionsopløsning* om de

adoptioner, der ophæves juridisk ved retten (hvor adoptivforældrenes juridiske forældreansvar frafalder), og *adoptionsustabilitet* om de tilfælde, hvor barnet anbringes eller fraflytter adoptivfamilien midlertidigt. I de tilfælde, hvor studiet ikke angiver, om der er tale om opløsning eller ustabilitet, anvender vi begrebet *adoptionsafbrydelse*.

Det er vigtigt at nævne, at antallet af adoptioner, der bliver afbrudt, ikke nødvendigvis giver indblik i antallet af adoptivfamilier, som kan opleve udfordringer med at få adoptionen til at fungere (Palacios et al., 2019a). Opgørelser af stabilitetsrater og adoptionsopløsninger giver således kun indblik i nogle af de udfordringer, som adopterede og adoptivfamilier kan opleve, mens der er andre familier, der ikke indgår i statistikkerne, som også oplever udfordringer, men hvor det ikke fører til adoptionsopløsning eller adoptionsustabilitet.

I kapitlet indgår studier, der primært har belyst stabilitet i adoptioner ved at undersøge graden af stabilitet, samt hvilke faktorer der kan påvirke stabiliteten. Derudover indgår der enkelte studier om, hvilken betydning før- og efteradoptionstøtte til adoptivforældrene har for stabiliteten. Kun en mindre andel af det samlede antal inkluderede studier i denne vidensindsamling omhandler stabilitet. Studiernes kvantitative karakter gør, at denne vidensindsamling ikke belyser, hvordan adopterede og de andre parter i adoptionen oplever ustabilitet.

3.1.2 Inkluderede studier

Kapitlet bygger på syv studier om stabilitet i adoptioner (se Tabel 3.1). Studierne omhandler graden af stabilitet i adoptioner, faktorer ved barnet, der kan påvirke stabiliteten, samt betydningen af støtte til adoptivfamilierne.

De syv studier stammer fra USA og Storbritannien og består primært af løbsstudier, der bygger på forskellige typer data, herunder registerdata, spørgeskemabesvarelser og journalmateriale. Når graden af stabilitet sammenlignes på tværs af lande, kompliceres det ofte af landenes forskellige politikker og praksis omkring adoption. Det kan eksempelvis variere fra land til land, hvordan skiftet fra den biologiske familie til adoptivfamilien foregår (fx om barnet anbringes inden), og om barnet har boet sammen med de omsorgsgivere, der senere bliver deres adoptivforældre, forud for adoptionen (Palacios et al., 2019a). I Danmark har barnet inden adoptionen typisk været anbragt kortere eller længere tid forud for adoptionen (fx i en plejefamilie) (Socialstyrelsen, 2015).

Det er også vigtigt at fremhæve, at forskellige lande kan have forskellige indsatser til at sikre stabilitet og kontinuitet for børn og unge, der ikke kan bo hos deres biologiske forældre og derfor anbringes uden for hjemmet. Et eksempel

er USA, der historisk har anvendt indgribende interventioner som led i det sociale arbejde. Her er man begyndt at udvikle og anvende nye indsatser inden for det, der kaldes 'permanency', dvs. arbejdet med at skabe stabilitet og kontinuitet, og i dag eksisterer der flere indsatser ud over adoption med det formål at sikre stabilitet og kontinuitet (Gupta-Kagan, 2022). I både USA og Storbritannien er det eksempelvis muligt at anvende værgemål, som er en indsats, der ligger mellem langvarig anbringelse og adoption, hvor eksempelvis plejeforældre gives forældremyndighed over barnet, uden at det juridiske bånd til de biologiske forældre brydes (Gupta-Kagan, 2022; Sargent, 2003). Denne mulighed for at skabe stabilitet findes ikke i Danmark.

Når det handler om stabilitet, er undersøgelsesperiodens varighed af særlig betydning. Her har nogle af studierne metodiske begrænsninger, der har betydning for resultaterne, der præsenteres i kapitlet. Det drejer sig særligt om forløbsstudier, der måler stabilitet over en kort periode og eksempelvis ikke hele barnets opvækst frem til 18-årsalderen. Derudover er nogle studier begrænset af små populationer, mens også definitionen af adoptionsopløsning og -ustabilitet varierer. Disse begrænsninger diskuteres løbende gennem kapitlet i relation til studierne resultater.

Tabel 3.1 Oversigt over studier om stabilitet

Studie	Land	Population	Undersøgelsesdesign
Beckett et al., 2014	Storbritannien	Børn i permanent anbringelse (N = 59), herunder fremmedadoption (n = 22)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Journalmateriale Stabilitet måles 4-6 år efter adoptionen
Hartinger-Saunders et al., 2015	USA	Adoptivforældre (N = 405)	Sammenligningsgrupper Spørgeskema
Houston & Kramer, 2008	USA	Adoptivforældre (N = 34)	Forløbsstudie Spørgeskema Stabilitet måles 3 år efter adoptionen
McSherry et al., 2013	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 151) Børn i langvarig anbringelse i plejefamilie (n = 60) Børn i slægtspleje (n = 26) Børn i plejefamilie hvor forældreneansvaret deles mellem plejeforældre og de biologiske forældre (n = 21) Børn der er hjemgivet (n = 72) Omsorgsgivere (n = 72)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema og interview Stabilitet måles i perioden år 2000-2007
Proctor et al., 2011	USA	Børn i forskellige indsatser (n = 285)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper

Studie	Land	Population	Undersøgellesdesign
		Omsorgsgivere (n = 285)	Registerdata og struktureret interview Stabilitet måles i perioden fra barnet er 6-8 år
Rolock et al., 2019	USA	Nationalt adopterede, New Jersey (n = 12.230) Nationalt adopterede, Illinois (n = 26.199)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Registerdata Stabilitet måles over en periode på 5-15 år
Wijedasa & Selwyn, 2017	Storbritannien	Nationalt adopterede, England (n = 36.749) Nationalt adopterede, Wales (n = 2.317) Ledere, adoptionskontor, England (n = 148) Ledere, adoptionskontor, Wales (n = 22)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Registerdata og spørgeskema Stabilitet måles over en periode på 11-12 år

3.2 Stabilitet og ustabilitet

Forud for adoption eller anden form for anbringelse kan barnet have oplevet et omsorgsmiljø præget af ustabilitet, og formålet med adoptionen eller anbringelsen er derfor at kompensere for denne ustabilitet ved at give barnet et nyt stabilt og trygt omsorgsmiljø (Egelund & Vitus, 2007; Palacios et al., 2019a). På trods af dette formål kan der opstå ustabilitet i adoptionen (eller anbringelsen). En forskningsgennemgang har fremhævet, at både faktorer ved barnet og faktorer ved barnets omsorgsgivere kan påvirke stabiliteten i adoptionen. Det drejer sig eksempelvis om, at barnet er ældre på tidspunktet for adoptionen eller har haft flere anbringelser forud for adoptionen, hvilket kan få negativ betydning for stabiliteten. Derimod kan forhold hos omsorgsgiverne (adoptionforældrene) være med til at sikre stabilitet, såsom at de har en længerevarende relation til barnet forud for adoptionen, selvtillid i forælderrollen og fleksibilitet i tilgangen til barnet (Palacios et al., 2019a).

I dette afsnit præsenteres fem studier, der har undersøgt graden af stabilitet i adoptioner, samt hvilke faktorer der kan påvirke stabiliteten (Beckett et al., 2014; McSherry et al., 2013; Proctor et al., 2011; Rolock et al., 2019; Wijedasa & Selwyn, 2017). Alle fem studier undersøger graden af stabilitet og ustabilitet i adoptioner, men i tre af studierne diskuteres også, hvilke faktorer der kan få indflydelse på stabiliteten. Først præsenteres resultaterne fra de to studier, der udelukkende undersøger graden af stabilitet, og dernæst beskrives de tre studier, der også belyser betydningsfulde faktorer.

3.2.1 Graden af stabilitet

To forløbsstudier undersøger graden af stabilitet i forskellige former for indsatser i en britisk kontekst (Beckett et al., 2014; McSherry et al., 2013). Begge studier undersøger stabilitet ved at sammenligne stabilitet på tværs af forskellige typer af indsatser.

Det ene studie har undersøgt graden af stabilitet blandt børn i fem forskellige former for indsatser: adoption, langvarig anbringelse i plejefamilie, slægtspleje, delt forældreansvar mellem plejeforældre og biologiske forældre samt hjemgivelse (McSherry et al., 2013). Studiet måler stabilitet gennem tre nedslag i perioden 2000-2007. Resultaterne stammer fra undersøgelsens kvantitative datasæt og fokuserer på tredje måling i 2007. Tidsperspektivet er en særlig styrke ved dette studie, da det bidrager med viden om stabilitet over en længere periode i børnenes opvækst. Ved tredje måling ser studiet på, om der er sket ændringer blandt de børn, der ved første og anden måling havde oplevet stabilitet, dvs. børn, der havde været i den samme anbringelse siden starten af undersøgelsen. Ved tredje måling finder studiet, at der generelt var en høj grad af stabilitet på tværs af de forskellige typer af indsatser. De børn, der var blevet adopteret, oplevede den højeste grad af stabilitet (99 pct.), efterfulgt af slægtspleje (96 pct.), delt forældreansvar (95 pct.), hjemgivelse (95 pct.) og langvarig familiepleje (87 pct.). Målinger de tidligere år peger overordnet set på samme stabilitetsmønster på tværs af grupperne, hvor særligt børnene i langvarig anbringelse skiller sig ud ved at være den gruppe, der oplever den højeste grad af ustabilitet. Der var dog stor forskel på, hvor gamle børnene var, da de blev adopteret eller anbragt. Dette beskrives ud fra det udtræk af børn og omsorgsgivere, der også deltog i interview. Adopterede børn var i gennemsnit 1 år og 8 måneder på tidspunktet for adoptionen, mens børn med delt forældreansvar i gennemsnit var 1 år og 5 måneder. Disse to grupper var således yngre på tidspunktet for adoptionen eller anbringelsen end børn i langvarig plejefamilie (4 år), slægtspleje (3 år og 5 måneder) og hjemgivelse (4 år og 6 måneder). Dette kan have betydning for stabiliteten, da adopterede og børn med delt forældreansvar således har tilbragt længere tid hos deres primære omsorgsgiver fra en yngre alder. Af de adopterede børn, som i løbet af undersøgelsesperioden oplevede ustabilitet, angiver studiet ikke, om adoptionen blev opløst, eller om barnet blev (midlertidigt) anbragt.

Det andet studie, der undersøger stabilitet i adoptioner, har set på graden af stabilitet blandt fire forskellige typer af indsatser i Storbritannien: adoption (familie- og fremmedadoption), slægtspleje, hjemgivelse og (permanent) plejefamilie (Beckett et al., 2014). Børnene blev adopteret eller anbragt i perioden 2004-2005 og havde en gennemsnitsalder på 4 år og 2 måneder. Studiet laver en opfølgning på børnene 4-6 år efter, at det blev besluttet, hvilken form for permanent anbringelse de skulle placeres i. Blandt børnene i undersøgelsen

blev flest adopteret (fremmedadoption). Oplysningerne stammer fra journalmateriale, som studiet har inddelt i fire kategorier for at belyse graden af stabilitet: 'intakt anbringelse', 'ændringer inden for familien' (fx skilsmisse, flytning fra et familiemedlem til et andet), 'sammenbrud' (defineret som fuldstændig afbrydelse af den igangværende anbringelse) og 'sag gået i stå' (sager, hvor der er gået mindst 5 år siden den endelige høring, uden at en permanent anbringelse er trådt i kraft). Resultaterne peger på, at der var stor forskel på, hvor gamle børnene var, da de blev adopteret eller anbragt. Ud over ét barn, som studiet angiver blev anbragt i 'adoption eller slægtspleje' inden for barnets første leveår, var gruppen af adopterede (fremmedadoption), den gruppe der var yngst på tidspunktet for adoptionen (gennemsnitsalder 2 år og 20 uger). Derimod var børn, der blev anbragt i slægtspleje i gennemsnit 3 år og 24 uger, hjemgivne børn var i gennemsnit 4 år og 16 uger, og endelig var børn i permanent plejefamilie i gennemsnit 10 år og 15 uger på tidspunktet for anbringelsen. Når studiet ser på graden af stabilitet på tværs af grupperne, viser resultaterne, at 66 pct. af børnene fortsat var i den tilsigtede anbringelse, 4-6 år efter at beslutningen var truffet ('intakt'), mens 15 pct. havde oplevet ustabilitet ('sammenbrud'). Når vi ser bort fra de grupper i studiet, hvor der kun var ét barn, så var gruppen af adopterede (fremmedadoption) den gruppe, der havde den højeste grad af stabilitet, hvor 86 pct. af adoptionerne var intakte, mens 14 pct. var resulteret i sammenbrud. Gruppen af børn i permanent plejefamilie var derimod dem, der oplevede den højeste grad af ustabilitet, hvor 11 pct. af anbringelserne var intakte, 33 pct. havde oplevet ændringer inden for familien, og 44 pct. var resulteret i sammenbrud. Studiet er dog væsentligt begrænset af at bestå af små grupper og resultaterne sårbare, da der ikke skal meget til at ændre andelen af børn inden for de fire kategoriseringer.

3.2.2 Faktorer, der kan påvirke stabiliteten

Tre studier har både belyst graden af stabilitet, samt hvilke faktorer der kan påvirke stabiliteten (Proctor et al., 2011; Rolock et al., 2019; Wijedasa & Selwyn, 2017). Det første studie er et forløbsstudie fra Storbritannien, der er baseret på registerdata samt spørgeskemabesvarelser (ledere fra adoptionskontorer) (Wijedasa & Selwyn, 2017). Inddragelsen af registerdata er en styrke ved studiet, da det gør det muligt at se på stabilitet blandt et stort antal behandlede adoptioner. Studiet ser på graden af adoptionsafbrydelser over en periode på 11 år i Wales og 12 år i England. Adoptionsafbrydelse er defineret ved, at den adopterede er ophørt med at bo hos adoptivforældrene, før den adopterede fyldte 18 år, hvorfor det ikke er klart i studiet, om der er tale om en opløsning af adoptionen eller ustabilitet. Studiet finder, at andelen af adoptioner, der blev afbrudt i England og Wales i perioden, generelt var lav. Af de 36.749 behandlede adoptioner i England blev 565 adoptioner afbrudt (3,2 pct.), mens 25 af de 2.317 behandlede adoptioner i Wales blev afbrudt (2,6 pct.). Studiet har set på barnets alder på tidspunktet for afbrydelsen. Her

var gennemsnitsalderen i England 13 år, mens gennemsnitsalderen i Wales var 12 år. I begge lande havde adoptionen i gennemsnit været 5 år på tidspunktet for afbrydelsen. Når studiet ser på, hvad der særligt karakteriserede de adoptioner, der blev afbrudt, så var børn i alderen 11-18 år i øget risiko for at opleve afbrydelse sammenlignet med børn, der var under 4 år. Barnets alder på tidspunktet for adoptionen spillede også en rolle, og de børn, der var ældre end 4 år på tidspunktet for adoptionen, var i øget risiko. Hvis adoptivforældrene havde været lang tid om at færdiggøre adoptionsprocessen (over 1-2 år), var der ligeledes øget risiko for, at adoptionen blev afbrudt, og det samme gjaldt, hvis barnet havde været anbragt længere tid forud for adoptionen. I stabile adoptioner havde barnet tilbragt 2,7-2,9 år i anbringelsessystemet, mens de børn, hvor adoptionen blev afbrudt, i gennemsnit havde tilbragt 3,8-4,2 år i anbringelsessystemet. Studiet har metodiske begrænsninger og har ikke mulighed for at tage højde for andre faktorer, som tidligere forskning har peget på kan have betydning for stabiliteten, fx om barnet har emotionelle eller adfærdsmæssige udfordringer samt kvaliteten af matchet mellem barnet og adoptivforældrene.

De to andre studier er begge forløbsstudier fra USA (Proctor et al., 2011; Rolock et al., 2019). Det ene studie ser i lighed med forrige studie udelukkende på graden af stabilitet i adoptioner (Rolock et al., 2019). Studiet undersøger adoptionsustabilitet ved at belyse sandsynligheden for, at et barn vender tilbage til anbringelsessystemet efter adoption. Der er tale om et forløbsstudie baseret på data om alle børn under 16 år, som blev adopteret i Illinois eller New Jersey i perioden 2000-2010. Børnene blev fulgt indtil 2015, hvilket betyder, at der ses på stabilitet over en periode på 5-15 år. På tværs af de to starter peger resultaterne på, at 95 pct. af børnene oplevede stabilitet, mens 5 pct. oplevede ustabilitet (tilbagevenden til anbringelsessystemet efter adoption). Studiet undersøger også, hvilke faktorer der kan påvirke stabiliteten. Her peger resultaterne på, at sandsynligheden for ustabilitet steg, hvis barnet var over 3 år på tidspunktet for adoptionen, mens studiet også finder en sammenhæng mellem flere anbringelser forud for adoptionen og risiko for ustabilitet – for hver gang barnet havde skiftet anbringelse, steg sandsynligheden for ustabilitet i adoptionen. Studiet fremhæver, at resultaterne kun giver indblik i de sager, hvor barnet vender tilbage til anbringelsessystemet, og ikke giver indblik i de adoptivfamilier, som kan have udfordringer med adoptionen og derfor behov for støtte.

Det sidste studie undersøger graden af stabilitet blandt adopterede fra 6-årsalderen til 8-årsalderen på tværs af forskellige typer af indsatser (herunder adoption) i USA (Proctor et al., 2011). Ustabilitet defineres som skift af primær omsorgsgiver efter anbringelsen, men studiet giver ikke indsigt i, om dette skift er midlertidigt eller permanent. Alle børnene i undersøgelsen blev anbragt, inden de fyldte 3,5 år på grund af svigt eller overgreb i hjemmet. Resultaterne for den samlede gruppe af børn viser, at 86 pct. oplevede stabilitet,

mens 14 pct. oplevede ustabilitet i deres anbringelse, i perioden fra de var 6-8 år. Den højeste grad af stabilitet var blandt gruppen af adopterede børn, hvor 2 ud af 87 adopterede oplevede ustabilitet (2,3 pct.), mens graden af ustabilitet blandt ikke-adopterede var højere (19,2 pct.). Blandt de børn, der ikke blev adopteret, peger studiet dog på nogle forhold, der kan øge sandsynligheden for stabilitet. Det drejer sig særligt om, at et miljø med en høj grad af fædreinvolvering kan øge sandsynligheden for stabilitet, mens forhold såsom adfærdsmæssige udfordringer hos barnet kunne øge sandsynligheden for ustabilitet. Studiet konkluderer derfor, at selvom adoption havde den højeste grad af stabilitet, så kan andre typer af indsatser også medføre stabilitet, hvis bestemte forhold er til stede. Studiet er dog væsentligt begrænset af kun at belyse stabilitet over en periode på 2 år og på et tidspunkt, hvor børnene er relativt unge.

3.2.3 Opsamling

Generelt finder studierne om stabilitet og ustabilitet, at der blandt adopterede er en høj grad af stabilitet sammenlignet med andre typer af indsatser – særligt sammenlignet med langvarigt anbragte, som i studierne oplever den højeste grad af ustabilitet. Studierne peger dog også på, at der er stor forskel på, hvor gamle børnene er, når de træder ind i de forskellige typer af indsatser, hvor særligt børn, der bliver adopteret, er yngre på tidspunktet for adoptionen, mens børn i andre indsatser typisk er ældre. Dette tyder på, at der er en skævhed i forhold til, hvilke børn der modtager forskellige typer af indsatser, og afspejler, at det typisk er yngre børn, der bliver adopteret. Dette kan få indflydelse på resultaterne for stabilitet, da disse børn vil have tilbragt længere tid fra en ung alder hos deres omsorgsgivere. I de studier, der har set specifikt på adoptionsstabilitet, fremhæves en række forhold, der er forbundet med ustabilitet. Det drejer sig om barnets alder på tidspunktet for adoptionen, hvor børn, der var ældre end 3-4 år, har øget sandsynlighed for at opleve ustabilitet, mens teenagealderen også fremstår som en særlig sårbar tid, hvor ustabilitet kan finde sted. Endelig peger studierne også på, at børn, der har oplevet flere anbringelser forud for adoptionen, er i øget risiko for at opleve adoptionsustabilitet.

3.3 Støtte til adoptivfamilier

Muligheden for at få rådgivning og støtte før og efter adoptionen kan få betydning for stabiliteten. En forskningsgennemgang fremhæver, at støtten kan bidrage til, at eventuelle udfordringer opdages hurtigt, hvilket skaber mulighed for, at adoptivfamilien kan få den hjælp, som de har behov for (Palacios, et al., 2019b). I Danmark tilbydes adopterede og adoptivfamilier rådgivning og støtte

i forbindelse med adoptionen gennem Post Adoption Services (PAS), som administreres af Ankestyrelsen. Her kan adopterede og adoptivfamilier deltage i forskellige aktiviteter, såsom rådgivning, temadage samt børne- og voksen-grupper (Ankestyrelsen, 2021b). I dette afsnit præsenteres to amerikanske studier, der har undersøgt sammenhængen mellem stabilitet og adoptivfamiliers behov for og modtagelse af støtte i forbindelse med adoptionen (Hartinger-Saunders et al., 2015; Houston & Kramer, 2008). Støtten kan være både formel (fx tilbud varetaget af professionelle) og uformel (fx familie eller venner). Støtten eller tilbuddene kan omhandle adoptionen specifikt eller andre forhold såsom hjælp til misbrug.

Det ene studie har undersøgt formel og uformel støtte til adoptivfamilier over en periode på 3 år (Houston & Kramer, 2008). Studiet ser på tiden inden og efter adoptionen og definerer adoptionsafbrydelse som afbrydelse, inden adoptionen juridisk er trådt i kraft. Børnene i studiet blev alle adopteret fra en anbringelse og var på tidspunktet for dataindsamlingens afslutning i gennemsnit 9,2 år og havde boet i adoptivfamilien i gennemsnit 5,5 år. Adoptivforældrene er i spørgeskemaer blevet spurgt ind til fire former for støtte: uformel støtte fra personer, der ikke er relateret til adoptionsorganisationer (fx venner eller ægtefælle), uformel støtte relateret til adoptionsorganisationer (fx kontakt med barnets tidligere plejeforældre), formel støtte, som ikke er relateret til adoptionsorganisationer (fx terapeut eller lærer), og formel støtte relateret til adoptionsorganisationer (fx socialrådgivere eller andet adoptionspersonale). Ved undersøgelsens afslutning (efter 3 år) havde ni familier (18,37 pct.) oplevet, at adoptionen blev afbrudt. Resultaterne peger på, at der over tid var et fald i brugen af både formel og uformel støtte. Studiet finder en sammenhæng mellem en høj grad af formel støtte fra adoptionsorganisationer før adoptionen og stabilitet i adoptionen. Dertil finder studiet, at de tilfælde, hvor adoptivforældrene fandt støtten inden adoptionen hjælpsom og tilfredsstillende, rapporterede om færre konflikter i familien efter adoptionen. Studiet konkluderer, at resultaterne peger på vigtigheden af, at adoptivfamilier modtager formel støtte før adoptionen, da det kan få positiv betydning for stabiliteten. Studiet er dog væsentligt begrænset af at undersøge stabilitet over en kort periode (3 år), og før børnene når teenagealderen. Derudover anvendes en lille population, som ikke er repræsentativ, hvilket begrænser muligheden for at generalisere resultaterne.

Det andet studie ser på afbrydelser af adoptioner (Hartinger-Saunders et al., 2015). Studiet undersøger, hvordan forskellige former for støtte påvirker stabiliteten i adoptionen, ved at se på adoptivforældrenes behov, hvilken støtte de har gjort brug af, og hvordan de har oplevet støtten. Her inddeles deltagerne i grupper alt efter deres behov for og adgang til støtte. Studiet indeholder ikke oplysninger om de adopterede, og det er derfor uklart, hvor gamle de er, og hvor længe de har været i adoptionen, hvilket er en væsentlig begrænsning ved studiet. Blandt adoptivfamilierne i denne undersøgelse angav 17 pct.,

at adoptionen var blevet afbrudt, og barnet anbragt igen. Resultaterne peger på, at de adoptivfamilier, hvor adoptivforældrene vurderede, at den adopterede havde behov for hjælp i relation til misbrug eller havde søgt hjælp i forhold til dette, havde højere sandsynlighed for adoptionsafbrydelse end andre adoptivfamilier. I familier, hvor barnet havde behov for uddannelsesmæssig støtte, var der også øget sandsynlighed for adoptionsafbrydelse. Studiet konkluderer, at disse resultater peger på, at adoptivforældre til børn med uddannelsesmæssige udfordringer eller misbrug har vanskeligere ved at få den nødvendige hjælp fra adoptionstjenesterne. I de tilfælde, hvor barnet fik hjælp til barnets uddannelsesmæssige udfordringer, eller adoptivforælderen deltog i en forældregruppe, havde det en positiv effekt i forhold til at mindske risikoen for adoptionsafbrydelse. Studiet fokuserer udelukkende på adoptivforældrene og giver således ikke indsigt i samspillet mellem støtte, stabilitet og andre forhold såsom barnets alder (ved adoptionen og ved afbrydelsen) eller betydningen af eventuelle tidligere anbringelser.

3.3.1 Opsamling

Betydningen af støtte til adoptivfamilier for stabilitet i adoptionen er i denne vidensindsamling kun belyst ud fra to studier, som begge har metodiske begrænsninger. Begge studier giver dog indtryk af, at der er et behov for støtte til adoptivfamilier både før og efter adoptionen. Mens det ene studie finder, at særligt formel støtte inden adoptionen kan bidrage positivt til stabilitet i adoptionen, så peger det andet studie på, at det også er vigtigt at tilbyde støtte til udfordringer, der kan opstå senere hen (fx misbrug). Studierne er dog væsentligt begrænset af, at de ikke ser på samspillet mellem støtte, stabilitet og andre forhold såsom barnets alder (ved adoptionen og ved afbrydelsen), mens det ene studie også kun belyser behovet for støtte over en kort periode, mens tidsperioden ikke er angivet i det andet studie.

3.4 Viden om stabilitet

Kapitlet har belyst graden af stabilitet i adoptioner sammenlignet med forskellige former for anbringelser, samt hvilke faktorer der kan påvirke stabiliteten, herunder støtte til adoptivfamilier. De syv studier stammer alle fra USA og Storbritannien, som har forskellige praksisser i relation til adoption samt mulighed for at anvende andre typer af indsatser til at sikre stabilitet og kontinuitet (fx værgemål) sammenlignet med Danmark (Gupta-Kagan, 2022; Sargent, 2003).

Studierne peger overordnet på, at børn i adoptioner oplever en høj grad af stabilitet gennem opvæksten sammenlignet med børn i andre typer af indsatser – særligt sammenlignet med langvarigt anbragte, som i studierne oplever den højeste grad af ustabilitet – men også, at der er forskellige faktorer, der kan påvirke stabiliteten. I studierne træder tre betydningsfulde faktorer frem. Det handler for det *første* om barnets alder på tidspunktet for adoptionen, hvor adoption, før barnet er fyldt 3-4 år, kan øge sandsynligheden for stabilitet. For det *andet* fremhæves barnets alder på tidspunktet for adoptionsafbrydelsen, hvor teenagealderen fremstår som en særlig sårbar tid. For det *tredje* peger studierne på, at barnets tidligere anbringelsehistorie kan få betydning, hvor flere anbringelser forud for adoptionen kan øge sandsynligheden for ustabilitet.

Selvom tidligere forskning har fremhævet, at faktorer ved både barnet og ved barnets omsorgsgivere kan påvirke stabiliteten i adoptionen (Palacios et al., 2019a), så fokuserer studierne i denne vidensindsamling udelukkende på forhold ved barnet og barnets eventuelle anbringelsehistorie. To studier peger på, at støtte til adoptivfamilierne både før og efter adoptionen kan spille en positiv rolle i forhold til stabilitet. Det skal dog bemærkes, at disse studier om støtte har flere metodiske begrænsninger. Resultaterne viser dog også, at børn, der bliver adopteret, typisk er yngre end børn, der bliver anbragt i forskellige anbringelsestyper. Dette kan spille ind på graden af stabilitet og ustabilitet, når der sammenlignes på tværs af indsatser, da anbringelse i en senere alder kan betyde, at barnet har været eksponeret for udsathed over længere tid, hvilket kan medføre udfordringer (fx emotionelle udfordringer), der kan påvirke stabiliteten (Egelund & Vitus, 2007; Palacios et al., 2019a).

Flere af studierne har den styrke, at de undersøger stabilitet og ustabilitet over længere tid – nogle studier i perioder på over 10 år. Dette gør det muligt at indfange og belyse forskellige faktorer, der kan få betydning for graden af stabilitet på forskellige tidspunkter i adopteredes liv og opvækst. Der er dog store variationer mellem studierne i forhold til, hvornår i barnets liv, at stabilitet og ustabilitet undersøges, samt over hvor lang en periode, at problemstillingen belyses. Dette gør det vanskeligt at sammenligne grader af stabilitet på tværs af studierne. Derudover har studierne forskellige definitioner af adoptionsopløsning og adoptionsustabilitet, og ingen af studierne undersøger, om barnet efter anbringelse vender tilbage til adoptivfamilien. Kun ét studie belyser, hvor børnene blev anbragt, efter at deres adoption eller anbringelse blev afbrudt, men uden at angive specifikt, hvor børnene, der havde været adopteret, blev anbragt (Beckett et al., 2014).

Selvom studierne har forskellige metodiske begrænsninger, så peger de overordnet set på det samme mønster: at graden af ustabilitet i adoptioner er lav, og at forhold såsom alder, anbringelsehistorik og støtte til adoptivfamilier kan spille en rolle. Studierne giver dog ikke indblik i, hvilken betydning forhold ved

adoptivforældrene (fx forældrefærdigheder) eller relationen mellem barnet og adoptivforældrene har for stabilitet og ustabilitet i adoptioner. Derudover giver studierne primært indblik i de adoptioner, som bliver afbrudt, men dette bidrager ikke nødvendigvis med viden om de adoptivfamilier, der kan opleve udfordringer, men hvor adoptionen ikke bliver afbrudt. Disse familier kan ligeledes have behov for støtte, selvom udfordringerne ikke fører til opløsning af adoptionen eller ustabilitet (Palacios et al., 2019a).

4 Åbenhed i adoptioner

4.1 Indledning

Åbenhed i adoptioner betegner forskellige typer eller grader af kontakt mellem de tre parter i adoptionen: den adopterede, den biologiske familie og adoptivfamilien. Som beskrevet i indledningen, så er de fleste adoptioner i Danmark anonyme adoptioner – eller lukkede adoptioner – hvor den biologiske familie og adoptivfamilien ikke kender identiteten på hinanden. Tendensen er dog en anden i andre lande, herunder særligt i USA og nogle vesteuropæiske lande, som siden 1970'erne har bevæget sig mod en højere grad af åbenhed i adoptioner (Grotevant & McRoy, 1998).

I dette kapitel præsenteres resultaterne fra internationale forskningsstudier om åbenhed i adoptioner. Kapitlet belyser, hvordan de tre parter i adoptionen oplever forskellige grader af åbenhed, og hvilken betydning dette har for parterne.

4.1.1 Typer af åbenhed i adoptioner

Åbenhed i adoptioner defineres ofte som et kontinuum af forskellige grader af åbenhed, der adskiller sig i forhold til hyppigheden og regelmæssigheden af kontakten samt typen af kontakt mellem den biologiske familie og adoptivfamilien (Berge et al., 2006; Grotevant & McRoy, 1998; Henze-Pedersen, 2019). I den ene ende af kontinuummet er lukkede adoptioner, hvor der hverken er kontakt eller udveksling af information mellem den biologiske familie og adoptivfamilien. Herefter kommer medierede adoptioner, hvor ikke-identificerbar information udveksles mellem familierne af en tredje part (fx adoptionsbureau). I den anden ende af kontinuummet er åbne adoptioner, hvor de to familier kender identiteten på hinanden, og hvor der er direkte kommunikation mellem den biologiske familie og adoptivfamilien. Kontakten kan vedrøre de biologiske forældre eller andre biologiske familiemedlemmer såsom søskende eller bedsteforældre (Grotevant & McRoy, 1998). I Danmark udarbejdes rapporter til de biologiske forældre, der beskriver barnets udvikling. Rapporterne er anonyme og udarbejdes ét år efter adoptionen og derefter, når barnet er 4 år, 7 år, 13 år og 16 år (Ankestyrelsen, 2021a). Åbenhed handler således om, hvor meget viden og adgang til information om den biologiske slægt, som den adopterede og adoptivfamilien har – det, der også kaldes *biografisk åbenhed* – men der er også en anden åbenhedsdimension, som handler om, hvordan adoptionsforholdet italesættes i adoptivfamilien – det vil sige *kommunikativ*

åbenhed (Henze-Pedersen, 2019). Kommunikativ åbenhed handler om, hvordan medlemmer af adoptivfamilien taler om adoptionsforholdet, hvor meget viden de deler, og hvor komfortable de er med at tale om den biologiske familie (Brodzinsky, 2006; Jones & Hackett, 2007). I løbet af barnets opvækst kan typen og graden og åbenhed ændre sig, hvorfor åbenhed i adoptioner skal forstås som et dynamisk fænomen (Grotevant et al., 2007; Henze-Pedersen, 2019).

I kapitlet indgår studier, der primært belyser betydningen af åbenhed fra adopteredes perspektiver samt den biologiske slægt. Adoptivfamilien spiller også en væsentlig rolle – særligt hvad angår kommunikativ åbenhed – men kun to inkluderede studier belyser deres oplevelser af åbenhed. Generelt er åbenhed det tema, der er mindst belyst i denne vidensindsamling. Det kan hænge sammen med, at langt de fleste studier om åbenhed, der blev indfanget af vores anvendte søgestrategi, belyser problemstillingen fra internationalt adopteredes perspektiver, mens færre fokuserer på nationalt adopteredes perspektiver.

4.1.2 Inkluderede studier

Kapitlet bygger på fire studier om åbenhed i adoptioner (se Tabel 4.1). I lighed med den systematiske forskningsgennemgang fra 2007 (Christoffersen et al., 2007) omhandler disse studier ikke specifikt brugen af åbne adoptioner som indsats. I stedet belyser studierne, hvordan forskellige grader og typer af åbenhed opleves af adopterede, biologiske familiemedlemmer og adoptivfamilier, samt hvilke konsekvenser åbenhed (eller lukkethed) har gennem den adopteredes opvækst.

De fire studier stammer fra USA og Storbritannien og har enten set på betydningen og oplevelsen af åbenhed over tid eller anvendt sammenligningsgrupper (fx adoptioner med lav og høj grad af åbenhed) til at belyse problemstillingen. Da studierne belyser oplevelser og erfaringer blandt adoptionens tre parter, er data indsamlet via spørgeskema eller interview (eller en kombination). Studierne har flere metodiske begrænsninger, der har betydning for resultaterne, der præsenteres i kapitlet. Det drejer sig særligt om selekterede grupper af deltagere og frafald i forløbsstudierne. Disse begrænsninger diskuteres løbende gennem kapitlet i relation til studierne resultater.

Tabel 4.1 Oversigt over studier om åbenhed

Studie	Land	Population	Undersøgelhedsdesign
Curtis & Pearson, 2010	USA	Nationalt adopterede, kontakt med biologisk slægt (n = 60) Nationalt adopterede, uden kontakt med biologisk slægt (n = 70)	Sammenligningsgrupper Spørgeskema Unge og voksne 23-98 år
McRoy et al., 2007	USA	Nationalt adopterede (n = 156) Biologiske mødre (n = 127) Adoptivforældre (n = 177)	Forløbsstudie Spørgeskema og interview Unge gennemsnitsalder 15,7 år
McSherry et al., 2013	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 18) Børn i langvarig anbringelse i plejefamilie (n = 19) Børn i slægtspleje (n = 13) Børn i plejefamilie hvor forældreansvaret deles mellem plejeforældre og de biologiske forældre (n = 15) Børn der er hjemgivet (n = 12) Omsorgsgivere (n = 72)	Forløbsstudie med sammenligningsgrupper Spørgeskema og interview Børn 9-14 år
Neil et al., 2015	Storbritannien	Nationalt adopterede (n = 65) Biologisk slægt (n = 37)	Forløbsstudie Spørgeskema og interview Børn og unge 13-22 år

4.2 Adopterede

Åbenhed i adoptioner har været et omdiskuteret emne i flere år (Grotevant & McRoy, 1998; Wolfgram, 2008). Modstandere af åbenhed har argumenteret for, at kontakten med den biologiske slægt kan være forvirrende for barnet og påvirke barnets tilknytning til adoptivfamilien negativt, mens fortalere for åbne adoptioner har argumenteret for den positive betydning, som åbenhed kan have for barnets udvikling og identitetsdannelse (Grotevant & McRoy, 1998; Smith et al., 2020). Gennem årene har forskningen derfor primært fokuseret på at belyse, hvilken betydning typen eller graden af åbenhed har i relation til spørgsmål omkring tilknytning, mentalt helbred samt identitet. I dag peger de fleste erfaringer fra forskningen på, at åbenhed har en positiv betydning for adopterede, men at der er behov for at lave en individuel vurdering fra sag til sag for at sikre barnets bedste, da forskningen også tyder på, at forholdet mellem barnet og de biologiske forældre forud for adoptionen kan spille en væsentlig rolle. Det gælder særligt i sager, hvor barnet har været udsat for mishandling, og hvor kontakten med de biologiske forældre derfor kan have negativ betydning for barnet (Boyle, 2017; Smith et al., 2020; Wolfgram, 2008).

I dette afsnit præsenteres resultaterne fra fire studier, der har undersøgt adopteredes oplevelser med og betydningen af åbenhed over tid eller sammenlignet adopterede, der har og ikke har kontakt med deres biologiske slægt. Studierne omhandler overordnet set tre temaer: udvikling i åbenhed, tilfredshed med åbenhed og åbenhedens betydning for adopteredes mentale helbred og tilpasning. Det samme studie kan behandle flere aspekter og derfor optræde flere gange.

4.2.1 Åbenhed over tid

To forløbsstudier omhandler udviklingen i åbenhed og har beskæftiget sig med, hvordan typen eller graden af åbenhed ændrer sig over tid (McRoy et al., 2007; Neil et al., 2015). Det ene studie har set på, hvordan forskellige typer af åbenhed har udviklet sig over tid blandt adopterede i Storbritannien (Neil et al., 2015). Studiet anvender data fra første og tredje dataindsamling og strækker sig således over en periode på 16 år, hvilket er en styrke ved studiet. Ved den sidste måling er de adopterede 13-22 år. Fra første til tredje måling var der sket ændringer i de fleste åbenhedsarrangementer. I 54 pct. af tilfældene var åbenheden blevet reduceret (fx fra tovejs-kontakt til envejs-kontakt), mens 15 pct. oplevede en højere grad af åbenhed (fx fra indirekte til direkte kontakt). Ved tredje måling havde 51 pct. direkte kontakt, 13 pct. tovejs, indirekte kontakt, og 36 pct. havde ingen kontakt. Når åbenhedstyperne sammenlignes, finder studiet, at en større andel af de åbenhedsarrangementer, hvor der var direkte kontakt, fortsatte over perioden, sammenlignet med åbenhedsarrangementer, der byggede på indirekte kontakt.

Det andet forløbsstudie har blandt adopterede i USA, hvor adoptionen var frivillig, belyst udviklingen i åbenhedsarrangementer over tid (McRoy et al., 2007). På tidspunktet for anden måling var de adopterede unge med en gennemsnitsalder på 15,7 år. Studiet peger på, at en lille andel af de adoptioner, der startede som åbne adoptioner, 8 år senere havde stoppet kontakten (13,2 pct.). Derudover steg antallet af åbne adoptioner fra første til anden dataindsamling, mens der også var enkelte, der stoppede kontakten.

4.2.2 Oplevelser af åbenhed

Tre forløbsstudier har set på, hvor tilfredse de adopterede er med typen eller graden af åbenhed (McRoy et al., 2007; McSherry et al., 2013; Neil et al., 2015). Det første forløbsstudie, som også er beskrevet ovenfor, er baseret på data fra Storbritannien (Neil et al., 2015). Studiet finder ikke en sammenhæng mellem en bestemt type af åbenhed og grad af tilfredshed blandt de adopterede. Alligevel ønskede de fleste af de adopterede, der ikke var tilfredse med deres nuværende åbenhedsarrangement, mere kontakt med deres biologiske

slægt. Studiet peger på, at tilfredshed oftere var forbundet med det, at der havde været stabilitet over årene i kontaktmønsteret. På grund af frafald i løbet af undersøgelsesperioden består studiet primært af adopterede med en vis grad af kontakt med den biologiske slægt. Derudover er antallet af deltagere så lille, at der ikke kan laves statistiske analyser. Endelig blev alle adopterede i undersøgelsen adopteret, inden de fyldte 5 år. I studiet indgår der således ikke personer, der blev adopteret i en senere alder, hvor der kan være eksisterende bånd til den biologiske slægt, der har særlig betydning og kan påvirke oplevelsen af åbenhed.

Et andet forløbsstudie, som stammer fra USA, finder ved undersøgelsens anden måling, at 55,8 pct. af de adopterede håbede, at kontakten med deres biologiske mor ville fortsætte uændret, mens 41,9 pct. håbede, kontakten ville blive øget (McRoy et al., 2007). Resultaterne peger på, at de adopterede, der havde kontakt, i højere grad var tilfredse med graden af åbenhed, sammenlignet med adopterede uden kontakt. Blandt den samlede gruppe af adopterede var 17,1 pct. tilfredse med ikke at have kontakt. Et tredje studie har set på kontakten med den biologiske slægt over tid blandt børn i fem forskellige typer af indsatser (adoption, langvarig anbringelse i plejefamilie, slægtspleje, delt forældreansvar mellem plejeforældre og biologiske forældre samt hjemgivelse) i Storbritannien (McSherry et al., 2013). Ved tredje måling er børnene i alderen 9-14 år. Studiet finder, at den gruppe, der havde mindst ansigt-til-ansigt kontakt med et medlem fra den biologiske slægt, var gruppen af adopterede (44 pct.), mens dem i plejefamilie havde mest kontakt (93 pct.). Blandt de adopterede var det særligt dem i fremmedadoption (hvor adoptionen ikke var af plejeforældre), der havde mindst ansigt-til-ansigt kontakt (22 pct.). I lighed med de to andre forløbsstudier finder dette studie, at åbenhedsarrangementerne ændrede sig over tid. I studiet var tendensen på tværs af grupperne (dvs. ikke specifikt for adoption), at de gik mod mindre kontakt eller helt ophørte med at have kontakt. Dog peger interviewene fra undersøgelsen på, at den biologiske familie fyldte i bevidstheden hos nogle af børnene, på trods af at de ikke havde kontakt med dem (dvs. den biologiske familie var fysisk fraværende, men psykologisk tilstedeværende).

4.2.3 Åbenhed og emotionel tilpasning

Tre studier har undersøgt, om der er en sammenhæng mellem typen af eller tilfredsheden med åbenhed og adopteredes mentale helbred og tilpasning (Curtis & Pearson, 2010; McRoy et al., 2007; Neil et al., 2015). Det ene studie, som også er nævnt ovenfor, peger på en sammenhæng mellem grad af tilfredshed og mentalt helbred blandt adopterede i alderen 13-22 år i Storbritannien (Neil et al., 2015). Studiet finder, at de adopterede, der havde en høj grad af tilfredshed med typen af åbenhed, havde færre internaliserede og eksterne udfordringer sammenlignet med adopterede, der var utilfredse.

Disse resultater er dog baseret på en lille population. Blandt deltagerne i dette studie giver de fleste også udtryk for en høj grad af kommunikativ åbenhed, som særligt havde en positiv betydning for dannelsen af en sammenhængende adoptionsidentitet. Der var dog store variationer blandt de adopterede i forhold til, hvor interesserede de var i adoptionsforholdet.

Et andet studie har undersøgt sammenhængen mellem graden af åbenhed og mentalt helbred blandt adopterede i USA (Curtis & Pearson, 2010). I studiet inddeles adopterede i to grupper: én gruppe af adopterede med kontakt til den biologiske slægt og én gruppe af adopterede uden kontakt med den biologiske slægt. Begge grupper blev rekrutteret fra forskellige adoptionsgrupper, som støtter adopterede, der ønsker at søge efter deres biologiske forældre. Der er således tale om en selekteret gruppe af adopterede med et ønske om kontakt med deres biologiske familie, hvilket er en væsentlig begrænsning ved studiet. Der er et stort aldersspænd mellem deltagerne, som er i alderen 23-98 år. Studiet finder en sammenhæng mellem kontakt med den biologiske familie og oplevede psykiske udfordringer. Når gruppen af adopterede med kontakt og uden kontakt blev sammenlignet, rapporterede dem med kontakt i højere grad om udfordringer med oplevelser af tab, depression/selv mord og skyld/skam end adopterede uden kontakt. Forskerne fremhæver, at resultaterne er væsentligt begrænset og ikke kan generaliseres, da der er tale om en selekteret gruppe, som havde et ønske om kontakt med deres biologiske familie. Studiet er således meget begrænset af ikke at have en sammenligningsgruppe af adopterede, der ikke ønskede at søge efter deres biologiske familie.

Det sidste studie, som er baseret på data fra USA, har undersøgt sammenhængen mellem graden af åbenhed og adopteredes socioemotionelle tilpasning (McRoy et al., 2007). Ved første måling finder studiet ingen sammenhæng. De finder dog, at kvaliteten af relationen mellem adoptivfamilien og den biologiske mor kunne have betydning for barnets socioemotionelle tilpasning. Ved anden måling finder studiet heller ingen sammenhæng mellem graden af åbenhed og den adopteredes socioemotionelle tilpasning. Forskerne konkluderer derfor, at graden af åbenhed i sig selv ikke har betydning for barnets tilpasning, men at kvaliteten af relationen og samarbejdet mellem adoptivfamilien og den biologiske mor har.

4.2.4 Opsamling

Studierne om adopteredes oplevelser med åbenhed gennem opvæksten peger overordnet set på et ønske om og en positiv oplevelse af åbenhed. Der er dog variationer i ønsket om og behovet for åbenhed, og derfor er det særligt deres tilfredshed med åbenhedsarrangementet frem for typen af åbenhed i sig selv, der fremhæves som betydningsfuldt. I den forbindelse viser nogle af studierne

erne, at stabilitet i kontakten med den biologiske familie samt kvaliteten af relationen mellem den biologiske familie og adoptivfamilien er vigtige elementer i oplevelsen af tilfredshed. Selvom graden af åbenhed ikke fremstår som det vigtigste sammenlignet med graden af tilfredshed, så skal det fremhæves, at når de adopterede ønskede ændringer i åbenhedsarrangementet, så handlede det ofte om et ønske om en højere grad af åbenhed.

4.3 Biologiske familier og adoptivfamilier

Åbenhed i adoptioner har ikke kun betydning for barnet, der bliver adopteret, men også for den biologiske familie og adoptivfamilien. Da tendensen mod en øget grad af åbenhed i adoptioner begyndte i 1970'erne, blev den som tidligere beskrevet fulgt af en debat præget af forskellige antagelser om, hvad åbenhed ville betyde for de involverede parter – herunder også den biologiske familie og adoptivfamilien (Wolfgram, 2008). På den ene side var argumenterne mod åbenhed, at den biologiske familie (særligt forældrene) ville opleve kontakten traumatiserende og betyde, at de ikke kunne komme videre, samt at adoptivfamilien ville opleve kontakten med den biologiske slægt forstyrrende for dem og deres relation til barnet. På den anden side var argumenterne for åbenhed, at det, at de biologiske forældre fik viden om, hvordan det gik barnet, ville mindske oplevelsen af adoptionen som traumatisk, og at kontakt mellem adoptivforældrene og de biologiske forældre kan skabe et empatisk bånd, der også får positiv betydning for det adopterede barn (Christoffersen et al., 2007; Wolfgram, 2008). Som beskrevet i afsnit 4.2 peger de fleste erfaringer fra forskningen på, at åbenhed har en positiv betydning for adopterede – om end der skal en individuel vurdering til – men de viser også, at denne positive betydning ikke kun gælder den adopterede, men også den biologiske slægt og adoptivfamilien (Boyle, 2017; Smith et al., 2020; Wolfgram, 2008).

I dette afsnit præsenteres resultaterne fra tre studier, der belyser, hvordan biologiske familier og adoptivfamilier oplever åbenhed i adoptionen over tid. Studierne omhandler for de biologiske familiemedlemmers vedkommende temaerne mentalt helbred samt tilfredshed med adoptionen og åbenheden og for adoptivfamiliernes vedkommende temaer omkring udvikling i åbenhed, tilfredshed med typen af åbenhed samt kommunikativ åbenhed. Det samme studie kan behandle flere aspekter og derfor optræde flere gange.

4.3.1 Biologiske familier

To af studierne belyser åbenhed i adoptioner fra de biologiske familiers perspektiver. To af disse studier trækker på samme datasæt fra Storbritannien

(Neil et al., 2015). Det ene er et forløbsstudie, der har fulgt biologiske familiemedlemmer over tid med fokus på mentalt helbred og åbenhed (Neil et al., 2015). En af de problemstillinger, som studiet forsøger at undersøge, er sammenhængen mellem typen af åbenhed og mentalt helbred blandt medlemmer af den biologiske slægt. Ved tredje måling er populationen dog så lille, at forskerne ikke statistisk kan belyse denne sammenhæng. I stedet belyser studiet de biologiske familiemedlemmers mentale helbred uden at opdele på graden eller typen af åbenhed. Ved tredje måling har 14 biologiske forældre samt 10 familiemedlemmer fra det udvidede familienetværk deltaget i interview og besvaret måleinstrumentet Brief Symptom Inventory (BSI), der måler psykiske belastninger. Her finder forskerne, at 46 pct. af de biologiske familiemedlemmer havde en så høj BSI-score, at det indikerede et behov for behandling. Dette gjorde sig særligt gældende for de biologiske forældre, men populationen er så lille, at der ikke kan drages direkte konklusioner. Studiet er dog ikke i stand til at differentiere mellem langvarige psykiske udfordringer, der går forud for adoptionen, og udfordringer opstået i forbindelse med bortadoption. Studiet har også undersøgt, hvordan de biologiske familiemedlemmer forholder sig til adoptionen over tid. Her vurderer studiet på baggrund af interview, at 68 pct. havde en positiv accept af adoptionen, mens 27 pct. var resignerede, og 5 pct. var vrede og modsættende i forhold til adoptionen ved studiets tredje måling. Disse tal skal dog ses i lyset af, at der gennem undersøgelsesperioden har været et stort frafald (på knap 50 pct.), hvor det primært er biologiske familiemedlemmer, som var utilfredse med adoptionen, der har forladt undersøgelsen.

Et andet studie har undersøgt sammenhængen mellem åbenhed og graden af tilfredshed med adoptionen over tid blandt biologiske mødre, der frivilligt har bortadopteret deres barn i USA (McRoy et al., 2007). I knap 25 pct. af tilfældene var adoptionen lukket, mens resten af de biologiske mødre oplevede forskellige grader af åbenhed (fra medieret kontakt, som på tidspunktet for anden dataindsamling var stoppet, til fuld åbenhed). Studiet finder, at størstedelen af de mødre, der oplevede en høj grad af åbenhed, var tilfredse med åbenhedsarrangementet (79 pct.). Kun én af mødrene, der oplevede en høj grad af åbenhed, var utilfreds. Blandt de biologiske mødre, hvor adoptionen var anonym, var 52 pct. enten utilfredse eller meget utilfredse med graden af åbenhed, mens 32 pct. var tilfredse eller meget tilfredse. Set over tid peger studiet på en sammenhæng mellem tilfredshed og stabilitet i åbenhedstypen. Det skal dog bemærkes, at disse to studier er begrænset af at bestå af selekterede grupper af biologiske familiemedlemmer, hvor de fleste enten havde oplevet en vis grad af åbenhed, havde accepteret adoptionen, eller hvor adoptionen var frivillig.

4.3.2 Adoptivfamilier

To forløbsstudier belyser åbenhed i adoptioner fra adoptivfamiliernes perspektiver (McRoy et al., 2007; McSherry et al., 2013). I begge studier er der kun begrænset fokus på adoptivfamilierne. Det ene studie har undersøgt, hvilken betydning typen eller graden af åbenhed har for de tre parter i adoptionen baseret på data fra USA (McRoy et al., 2007). Her var adoptionen lukket i knap 30 pct. af tilfældene, mens resten oplevede forskellige grader af åbenhed (fra stoppet medieret kontakt til fuld åbenhed). Blandt adoptivforældrene var 80 pct. af adoptivmødrene og 82 pct. af adoptivfædrene tilfredse eller meget tilfredse med graden af åbenhed. I interviewene gav adoptivforældrene udtryk for, at de særligt var tilfredse, når de oplevede, at den biologiske slægt respekterede adoptivfamilien, og når kontakten primært blev initieret af adoptivfamilien. Derudover fortæller de, at deres interesse for kontakt med den biologiske slægt ændrede sig, i takt med at de selv blev mere sikre og trygge i deres rolle som adoptivforældre, og i takt med at den adopterede blev ældre og begyndte at stille flere spørgsmål om den biologiske slægt.

Det andet studie har set på opvæksten blandt børn i forskellige typer af indsatser (adoption, langvarig anbringelse i plejefamilie, slægtspleje, delt forældresvar mellem plejeforældre og biologiske forældre samt hjemgivelse) i Storbritannien (McSherry et al., 2013). Åbenhed er i undersøgelsen opgjort på børnene, som har forskellige former for kontakt med deres biologiske slægt, fra ingen kontakt til regelmæssig og hyppig kontakt (se også afsnit 4.2). På tværs af de fem grupper, oplever de fleste omsorgsgivere, hvor barnet har ansigt-til-ansigt kontakt med den biologiske slægt, ikke udfordringer i forhold til kontakten. I de tilfælde, hvor der er udfordringer, er der ofte tale om børn i slægtspleje. Studiet har også set på omsorgsgivernes kommunikative åbenhed. Nogle omsorgsgivere fortæller i interview, at de har skjult information, som de mente ville være vanskeligt for barnet at høre. Af disse omsorgsgivere er de fleste adoptivforældre. I interviewene har adoptivforældrene givet eksempler på, hvad de har skjult for barnet (fx en biologisk forælders misbrug), eller hvad de har "romantiseret" (fx fremhævet positive aspekter og nedtonet negative aspekter ved de biologiske forældre). Omsorgsgivere på tværs af grupperne er også blevet spurgt, om barnet stiller spørgsmål om deres biologiske slægt. Her finder studiet, at den gruppe, hvor færrest børn stiller spørgsmål om deres biologiske slægt, er hjemgivne børn, mens de fleste af de børn, der stiller spørgsmål, er at finde i gruppen af adopterede. Der er dog tale om sammenligning af små grupper.

4.3.3 Opsamling

Studierne om åbenhed fra biologiske familiemedlemmers og adoptivfamiliers perspektiver peger overordnet set på et ønske om og en positiv oplevelse af åbenhed. Blandt de fleste af de biologiske familiemedlemmer var der tilfredshed med en høj grad af åbenhed. Derudover finder et studie, at der er en høj grad af psykisk belastning blandt biologiske familiemedlemmer, dog uden at kunne differentiere mellem langvarige psykiske udfordringer forud for adoptionen og udfordringer forbundet med bortadoptionen. Blandt adoptivfamilierne var der overordnet en positiv oplevelse af åbenhed, særligt i takt med at adoptivforældrene blev mere komfortable i rollen som adoptivforældre, og jo bedre relationen var til den biologiske slægt. Resultaterne tyder dog også på, at den kommunikative åbenhed kan være vanskelig, når det handler om negative aspekter af tiden før adoptionen eller ved de biologiske forældre. Der indgår dog kun få studier om de biologiske familier og adoptivfamilier, og studierne har flere metodiske udfordringer, som begrænser fortolkningen af resultaterne.

4.4 Viden om åbenhed

Kapitlet har belyst oplevelsen og betydning af åbenhed i adoptioner fra de tre parter i adoptions perspektiver: adopterede, biologiske familiemedlemmer og adoptivfamilier. Åbenhed er det tema, som færrest studier i denne vidensindsamling belyser. Samtidig bygger studierne om åbenhed på data fra USA og Storbritannien, hvor praksis omkring åbenhed gennem årene har været en anden end i Danmark.

Fra *adopteredes* perspektiver peger resultaterne overordnet på, at åbenhed opleves positivt. Studierne giver dog også indtryk af, at ønsket om og behovet for åbenhed varierer, og at det derfor særligt er deres oplevelse af tilfredshed med åbenhedsarrangementet frem for typen af åbenhed i sig selv, der er vigtig. Stabilitet i kontakten med den biologiske familie og kvaliteten af relationen mellem den biologiske familie og adoptivfamilie fremstår som vigtige elementer i forhold til oplevelsen af tilfredshed. Når adopterede giver udtryk for et ønske om ændringer i graden af åbenhed, så handler det ofte om et ønske om en højere grad af åbenhed.

Blandt de *biologiske familiemedlemmer* peger resultaterne på, at de fleste er tilfredse med, at der er åbenhed i adoptionen eller ønsker mere åbenhed. Derudover finder et studie en høj grad af psykisk belastning blandt biologiske familiemedlemmer, uden at studiet dog kan differentiere mellem langvarige psykiske udfordringer og oplevelsen af at bortadoptere barnet.

I *adoptivfamilierne* viser resultaterne en positiv oplevelse af åbenhed, i takt med at adoptivforældrene bliver mere sikre i deres rolle, samt oplever, at den biologiske familie respekterer adoptivfamiliens grænser. Der er dog nogle aspekter af åbenheden, som kan være vanskelig at navigere i, navnlig den kommunikative åbenhed, hvis barnets forhistorie er præget af svigt eller voldsomme oplevelser.

Når det handler om at belyse åbenhed i adoptioner, er tid et centralt element. Både kvantitative og kvalitative studier har peget på, at åbenhed er et dynamisk fænomen, som betyder, at ønsket om og behovet for kontakt med den biologiske slægt eller nysgerrighed omkring den biologiske slægt kan fylde mere eller mindre i forskellige perioder af adopteredes liv (se fx Brodzinsky et al., 1992 ; Grotevant & McRoy, 1998; Henze-Pedersen, 2019). Ligeledes kan oplevelser med åbenhed blandt biologiske familiemedlemmer og adoptivfamilier ændre sig over tid (se fx Fravel et al., 2000; Wrobel et al., 2003). Det er derfor en styrke ved studierne, at flere af dem er forløbsstudier, der søger at belyse oplevelsen af åbenhed over tid. Studierne møder dog den udfordring, at undersøgelser over længere tid ofte er præget af frafald, og i disse tilfælde er det primært adopterede, biologiske familiemedlemmer eller adoptivfamilier, der er utilfredse med adoptionen, der er faldet fra. Der er således en skævhed i resultaterne, da de med tiden i høj grad kommer til at repræsentere deltagere, der oplever en vis grad af tilfredshed i adoptionen og med typen af åbenhed.

Selvom studierne overordnet set peger på et ønske om åbenhed blandt adopterede og biologiske familiemedlemmer, samt at studierne om adoptivfamilier ligeledes finder, at de fleste er interesserede i at have åbenhed, så mangler vi fortsat solid viden om betydningen af åbenhed i adoptioner – særligt i forhold til samspillet mellem åbenhed og adoptionens andre dimensioner, såsom stabilitet og adopteredes udvikling og trivsel gennem opvæksten. Dette gælder dog alle tre af adoptionens parter og kræver, at der gennemføres studier over tid, der bygger på data fra større populationer, samt sikrer en bred repræsentation af forskellige åbenhedsarrangementer, ønsker om og oplevelser med åbenhed (se også Wolfgram, 2008).

Litteratur

- Adoptionsnævnet. (2011). *Årsberetning 2010*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2012). *Årsberetning 2011*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2013). *Årsberetning 2012*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2014). *Årsberetning 2013*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2015). *Årsberetning 2014*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2016). *Årsberetning 2015*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2017). *Årsberetning 2016*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2018). *Årsberetning 2017*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2019). *Årsberetning 2018*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2020). *Årsberetning 2019*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2021a). *Årsberetning 2020*. København: Ankestyrelsen.
- Adoptionsnævnet. (2021b). *Undersøgelse af børn frigivet til national adoption 2019-2020*. København: Ankestyrelsen.
- Ankestyrelsen. (2020). Hvis du vil adoptere. Tilgået 6. september 2021 fra <https://ast.dk/naevn/adoptionsnaevnet/hvis-du-vil-adoptere>
- Ankestyrelsen. (2021a). Hyppige spørgsmål om national adoption. Tilgået 1. april 2022 fra <https://ast.dk/naevn/adoptionsnaevnet/hvis-du-vil-adoptere/national-adoption/hyppige-sporgsmal-om-national-adoption>
- Ankestyrelsen. (2021b). PAS (Post Adoption Services). Tilgået 4. marts 2022 fra <https://ast.dk/born-familie/hvad-handler-din-klage-om/adoption/radgivning-til-adoptivfamilier>
- Balenzano, C., Coppola, G., Cassibba, R., & Moro, G. (2018). Pre-adoption adversities and adoptees' outcomes: The protective role of post-adoption variables in an Italian experience of domestic open adoption. *Children and Youth Services Review, 85*, 307–318.
- Barth, R. P., Berry, M., Yoshikami, R., Goodfield, R. K., & Carson, M. L. (1988). Predicting Adoption Disruption. *Social Work, 33*(3), 227–233.
- Beckett, C., Pinchen, I., & McKeigue, B. (2014). Permanence and 'Permanence': Outcomes of Family Placements. *British Journal of Social Work, 44*(5), 1162–1179.

- Berge, J. M., Mendenhall, T. J., Wrobel, G. M., Grotevant, H. D., & McRoy, R. G. (2006). Adolescents' Feelings about Openness in Adoption: Implications for Adoption Agencies. *Child Welfare, 85*(6), 1011–1039.
- Berlin, M., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2011). School performance in primary school and psychosocial problems in young adulthood among care leavers from long term foster care. *Children and Youth Services Review, 33*(12), 2489–2497.
- Boyle, C. (2017). 'What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care?' A systematic review. *Child and Family Social Work, 22*, 22–33.
- Brodzinsky, D. (2006). Family Structural Openness and Communication Openness as Predictors in the Adjustment of Adopted Children. *Adoption Quarterly, 9*(4), 1–18.
- Brodzinsky, D., Schechter, M. D., & Henig, R. M. (1992). *Being Adopted: The Lifelong Search for Self*. New York: Anchor Books.
- Brown, A., Waters, C. S., & Shelton, K. H. (2017). A systematic review of the school performance and behavioural and emotional adjustments of children adopted from care. *Adoption and Fostering, 41*(4), 346–368.
- Christoffersen, M. N. (2012). A Study of Adopted Children, Their Environment, and Development: A Systematic Review. *Adoption Quarterly, 15*(3), 220–237.
- Christoffersen, M. N., Hammen, I., Andersen, K. R., & Jeldtoft, N. (2007). *Adoption som indsats: En systematisk gennemgang af udenlandske erfaringer*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Curtis, R., & Pearson, F. (2010). Contact with Birth Parents. *Journal of Social Work, 10*(4), 347–367.
- Dalen, M., Hjern, A., Lindblad, F., Odenstad, A., Ramussen, F., & Vinnerljung, B. (2008). Educational attainment and cognitive competence in adopted men: A study of international and national adoptees, siblings and a general Swedish population. *Children and Youth Services Review, 30*(10), 1211–1219.
- Dekker, M. C., Tieman, W., Vinke, A. G., Ende, J. van der, Verhulst, F. C., & Juffer, F. (2017). Mental health problems of Dutch young adult domestic adoptees compared to non-adopted peers and international adoptees. *International Social Work, 60*(5), 1201–1217.
- DeLuca, H. K., Claxton, S. E., & van Dulmen, M. H. M. (2019). The Peer Relationships of Those Who Have Experienced Adoption or Foster Care: A Meta-Analysis. *Journal of Research on Adolescence, 29*(4), 796–813.
- Duncan, M., Woolgar, M., Ransley, R., & Fearon, P. (2021). Mental health and behavioural difficulties in adopted children: A systematic review of post-adoption risk and protective factors. *Adoption and Fostering, 45*(4), 414–429.

- Egelund, T., & Vitus, K. (2007). *Sammenbrud i anbringelser af unge: Risikofaktorer hos unge, forældre, anbringelsessteder og i sagsbehandlingen*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Eiberg, M., Damon, G., & Scavenius Sonne-Schmidt, C. (2018). *Dynamisk assessment af indlæringsvanskeligheder og kognitiv funktion: Udvikling af analyseredskab til brug i dynamisk assessment*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Festinger, T., & Maza, P. (2009). Displacement or post-adoption placement? A research note. *Journal of Public Child Welfare, 3*(3), 275–286.
- Fisher, P. A. (2015). Review: Adoption, fostering, and the needs of looked-after and adopted children. *Child and Adolescent Mental Health, 20*(1), 5–12.
- Font, S. A., Berger, L. M., Cancian, M., & Noyes, J. L. (2018). Permanency and the Educational and Economic Attainment of Former Foster Children in Early Adulthood. *American Sociological Review, 83*(4), 716–743.
- Fravel, D. L., McRoy, R. G., & Grotevant, H. D. (2000). Birthmother perceptions of the psychologically present adopted child: Adoption openness and boundary ambiguity. *Family Relations, 49*(4), 425–432.
- Grotevant, H. D., & McRoy, R. G. (1998). Openness in Adoption. The Issues, the Debates, and Evidence to Date. I H. D. Grotevant & R. G. McRoy (red.), *Openness in Adoption. Exploring Family Connections* (s. 1–23). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Grotevant, H. D., Wrobel, G. M., Von Korff, L., Skinner, B., Newell, J., Friese, S., & McRoy, R. (2007). Many faces of openness in adoption: Perspectives of adopted adolescents and their parents. *Adoption Quarterly, 10*(3–4), 79–101.
- Gupta-Kagan, J. (2022). Establishing New Permanent Family Relationships in United States and Nordic Child Protection Systems. I M. L. Berger (red.), *Exploring Norms and Family Laws Across the Globe* (s. 89–106). Lanham: Lexington Books.
- Harlow, E. (2021). Attachment theory: developments, debates and recent applications in social work, social care and education. *Journal of Social Work Practice, 35*(1), 79–91.
- Hartinger-Saunders, R., Trouteaud, A., & Johnson, J. M. (2015). Post Adoption Service Need and Use as Predictors of Adoption Dissolution: Findings From the 2012 National Adoptive Families Study. *Adoption Quarterly, 18*(4), 255–272.
- Henze-Pedersen, S. (2019). Known and Unknown Identities: Openness and Identity as Experienced by Adult Adoptees. *Adoption Quarterly, 22*(2), 135–156.
- Henze-Pedersen, S., & Olsen, R. F. (2017). *At vokse op som adopteret i Danmark*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

- Hestbæk, A.-D. (1997). *Når børn og unge anbringes: En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Hillman, S., Hodges, J., Steele, M., Antonella, C., Asquith, K., & Jeanne, K. (2020). Assessing changes in the internal worlds of early- and late-adopted children using the Story Stem Assessment Profile (SSAP). *Adoption & Fostering, 44*(4), 377–396.
- Hjern, A., Vinnerljung, B., & Brännström, L. (2019). Outcomes in adulthood of adoption after long-term foster care: A sibling study. *Developmental Child Welfare, 1*(1), 61–75.
- Houston, D. M., & Kramer, L. (2008). Meeting the Long-Term Needs of Families Who Adopt Children Out of Foster Care: A Three-Year Follow-Up Study. *Child Welfare, 87*(4), 145–170.
- Jones, C., & Hackett, S. (2007). Communicative Openness Within Adoptive Families: Adoptive Parents' Narrative Accounts of the Challenges of Adoption Talk and the Approaches Used to Manage These Challenges. *Adoption Quarterly, 10*(3–4), 157–178.
- Kendler, K. S., Morris, N. A., Ohlsson, H., Lönn, S. L., Sundquist, J., & Sundquist, K. (2016). Criminal offending and the family environment: Swedish national high-risk home-reared and adopted-away co-sibling control study. *The British Journal of Psychiatry, 209*(4), 294–299.
- Kendler, K. S., Ohlsson, H., Sundquist, J., & Sundquist, K. (2020). The rearing environment and risk for major depression: A Swedish national high-risk home-reared and adopted-away co-sibling control study. *The American Journal of Psychiatry, 177*(5), 447–453.
- Kendler, K. S., Ohlsson, H., Sundquist, K., & Sundquist, J. (2016). The rearing environment and risk for drug abuse: A Swedish national high-risk adopted and not adopted co-sibling control study. *Psychological Medicine, 46*(7), 1359–1366.
- Keyes, M. A., Sharma, A., Elkins, I. J., Iacono, W. G., & McGue, M. (2008). The mental health of US adolescents adopted in infancy. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, 162*(5), 419–425.
- Lausten, M., Frederiksen, S., & Olsen, R. F. (2020). *Tidligere anbragte unge - 18 år og på vej mod voksenlivet: Forløbsundersøgelse af tidligere anbragte unge født i 1995*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lewis, E. E., Dozier, M., Ackerman, J., & Sepulveda-Kozakowski, S. (2007). The Effect of Placement Instability on Adopted Children's Inhibitory Control Abilities and Oppositional Behavior. *Developmental Psychology, 43*(6), 1415–1427.
- McGinn, M. (2007). Developmental Challenges for Adoptees Across the Life Cycle. I R. A. Javier, A. L. Baden, F. A. Biafora, & A. Camaho-Gingerich

- (red.), *Handbook of adoption: Implications for researchers, practitioners, and families* (s. 61–76). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- McRoy, R., Grotevant, H. D., Ayers-Lopez, S., & Henney, S. M. (2007). Open adoptions: Longitudinal outcomes for the adoptions triad. I R. A. Javier, A. L. Baden, F. A. Biafora, & A. Camacho-Gingerich (red.), *Handbook of adoption: Implications for researchers, practitioners, and families* (s. 175–189). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- McSherry, D., Malet, M. F., & Weatherall, K. (2013). *Comparing long-term placements for young children in care: The Care Pathways and Outcomes Study - Northern Ireland*. London: BAAF.
- McSherry, D., Malet, M. F., & Weatherall, K. (2016). Comparing long-term placements for young children in care: Does placement type really matter? *Children & Youth Services Review*, 69, 56–66.
- Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold. (2014). *Helhedsanalyse af det danske adoptionssystem: Adoptivfamiliens forhold*. København: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.
- Mørk, A. (2021). Tvangsadoption. I T. Schultz, H. Hartoft, J. Klausen, & A. Mørk (red.), *Socialret: Børn og unge* (s. 501–516). København: Djøf Forlag.
- Neil, E., Beek, M., & Ward, E. (2015). *Contact after adoption: A longitudinal study of adopted young people and their adoptive parents and birth relatives*. London: CoramBAAF.
- Neil, E., Morciano, M., Young, J., & Hartley, L. (2020). Exploring links between early adversities and later outcomes for children adopted from care: Implications for planning post adoption support. *Developmental Child Welfare*, 2(1), 52–71.
- Palacios, J., Adroher, S., Brodzinsky, D. M., Grotevant, H. D., Johnson, D. E., Juffer, F., ... Tarren-Sweeney, M. (2019). Adoption in the service of child protection: An international interdisciplinary perspective. *Psychology, Public Policy, and Law*, 25(2), 57–72.
- Palacios, J., Rolock, N., Selwyn, J., & Barbosa-Ducharne, M. (2019). Adoption Breakdown: Concept, Research, and Implications. *Research on Social Work Practice*, 29(2), 130–142.
- Paniagua, C., García-Moya, I., & Moreno, C. (2020). Adopted Adolescents at School: Social Support and Adjustment. *Youth & Society*, 1–23.
- Paniagua, C., Moreno, C., Román, M., Palacios, J., Grotevant, H. D., & Rivera, F. (2020). Under the Same Label: Adopted Adolescents' Heterogeneity in Well-Being and Perception of Social Contexts. *Youth & Society*, 52(8), 1544–1568.
- Paniagua, C., Moreno, C., Sánchez-Queija, I., & Rivera, F. J. (2020). Bullying and its Influence on Well-Being in Adopted Adolescents. *Journal of Child*

& *Family Studies*, 29(9), 2463–2471.

- Petersen, L., Andersen, P. K., Sørensen, T. I. A., & Mortensen, E. L. (2018). Delayed age at transfer of adoptees to adoptive parents is associated with increased mortality irrespective of social class of the adoptive parents: a cohort study. *BMC Public Health*, 18(1), 1–7.
- Proctor, L. J., Van Dusen Randazzo, K., Litrownik, A. J., Newton, R. R., Davis, I. P., & Villodas, M. (2011). Factors associated with caregiver stability in permanent placements: A classification tree approach. *Child Abuse & Neglect*, 35(6), 425–436.
- Rolock, N., Zhang, L., White, K. R., Ocasio, K., MacKenzie, M. J., & Fong, R. (2019). A Comparison of Foster Care Reentry After Adoption in Two Large U.S. States. *Research on Social Work Practice*, 29(2), 153–164.
- Sanchez-Sandoval, Y., & Melero, S. (2019). Psychological Adjustment in Spanish Young Adult Domestic Adoptees: Mental Health and Licit Substance Consumption. *American Journal of Orthopsychiatry*, 89(6), 640–653.
- Sargent, S. (2003). Adoption and Looked after Children: A Comparison of Legal Initiatives in the UK and the USA. *Adoption and Fostering*, 27(2), 44–52.
- Sehmi, R., Rushton, A., Pickles, A., Grant, M., & Maughan, B. (2020). Infant domestic adoption: Outcomes at mid-life. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(7), 789–797.
- Selwyn, J., Wijedasa, D., & Meakings, S. (2014). *Beyond the Adoption Order: Challenges, interventions and adoption disruption*. Bristol: University of Bristol.
- Simmel, C., Barth, R. P., & Brooks, D. (2007). Adopted foster youths' psychosocial functioning: a longitudinal perspective. *Child and Family Social Work*, 12(4), 336–348.
- Smith, M., González-Pasarín, L., Salas, M. D., & Bernedo, I. M. (2020). Review of benefits and risks for children in open adoption arrangements. *Child and Family Social Work*, 25(4), 761–774.
- Socialstyrelsen. (2015). *Adoption uden samtykke: Et vejlednings- og inspicationsmateriale til sagsbehandlere*. Odense: Socialstyrelsen.
- Triseliotis, J. (2002). Long-term foster care or adoption? The evidence examined. *Child and Family Social Work*, 7(1), 23–33.
- van den Dries, L., Juffer, F., van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2009). Fostering security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children and Youth Services Review*, 31(3), 410–421.
- van IJzendoorn, M. H., & Juffer, F. (2006). The Emanuel Miller Memorial Lecture 2006: Adoption as intervention. Meta-analytic evidence for massive catch-up and plasticity in physical, socio-emotional, and

- cognitive development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 47(12), 1228–1245.
- Villumsen, A. M. (2015). Hvorfor det ikke er så ligetil med udsathed hos børn og unge. I D. T. Gravesen (red.), *Pædagogik: Introduktion til pædagogens grundfaglighed* (s. 460–491). Aarhus: Systime profession.
- Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2011). Cognitive, educational and self-support outcomes of long-term foster care versus adoption. A Swedish national cohort study. *Children and Youth Services Review*, 33(10), 1902–1910.
- von Borczyskowski, A., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2013). Alcohol and drug abuse among young adults who grew up in substitute care — Findings from a Swedish national cohort study. *Children & Youth Services Review*, 35(12), 1954–1961.
- Vorria, P., Ntouma, M., & Rutter, M. (2014). The behaviour of adopted adolescents who spent their infancy in residential group care: the Greek Metera study. *Adoption & Fostering*, 38(3), 271–283.
- Vorria, P., Ntouma, M., & Rutter, M. (2015a). The cognitive development and school achievement of adopted adolescents: The Greek “Metera” study. *European Journal of Developmental Psychology*, 12(1), 1–14.
- Vorria, P., Ntouma, M., & Rutter, M. (2015b). Vulnerability and resilience after early institutional care: The Greek Metera study. *Development and Psychopathology*, 27(3), 859–866.
- Vorria, P., Ntouma, M., Vairami, M., & Rutter, M. (2015c). Attachment relationships of adolescents who spent their infancy in residential group care: The Greek Metera study. *Attachment & Human Development*, 17(3), 257–271.
- Waterman, J. M., Nadeem, E., Paczkowski, E., Foster, J. C., Lavner, J. A., Belin, T., & Miranda, J. (2013). Pre-Placement Risk and Longitudinal Cognitive Development for Children Adopted from Foster Care. *Child Welfare*, 92(4), 9–30.
- Wijedasa, D. (2017). “People like me don’t have much of a chance in life”: comparing the locus of control of young people in foster care with that of adoptees, children from disadvantaged backgrounds and children in the general population. *Adoption & Fostering*, 41(1), 5–19.
- Wijedasa, D., & Selwyn, J. (2017). Examining rates and risk factors for post-order adoption disruption in England and Wales through survival analyses. *Children and Youth Services Review*, 83, 179–189.
- Wolfgram, S. M. (2008). Openness in Adoption: What We Know So Far - A Critical Review of the Literature. *The Social Worker*, 53(2), 133–142.
- Wretham, A. E., & Woolgar, M. (2017). Do children adopted from British foster care show difficulties in executive functioning and social communication? *Adoption & Fostering*, 41(4), 331–345.

Wrobel, G. M., Grotevant, H. D., Berge, J., Mendenhall, T., & McRoy, R. (2003). Contact in Adoption: The Experience of Adoptive Families in the USA. *Adoption and Fostering*, 27(1), 57–67.

Retskilder, vejledninger og aftaletekster

Adoptionsloven (2019). *Lov nr. 775 af 07. august 2019.*

Adoptionsvejledning (2020). *Vejledning nr. 9401 af 26. juni 2020.*

Lov om social service (2022). *Lov nr. 170 af 24. januar 2022.*

Lovforslag 155 (2019). *Lovforslag 155 Forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service og forskellige andre love.*

Social- og Ældreministeriet (2021). *Aftale mellem regeringen og Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance, Alternativet og Kristendemokraterne om reformen Børnene Først.*

Vejledning om frigivelse af børn til national adoption (2020). *Vejledning nr. 9400 af 26. juni 2020.*

Bilag 1 Data og metode

Dette bilag beskriver, hvilke fremgangsmåder der er anvendt til at identificere relevant litteratur til vidensindsamlingen. Fremgangsmåden er baseret på en systematisk litteratursøgning, der havde til formål at identificere litteratur, der belyser virkninger af adoption som indsats. Metoden tog udgangspunkt i en tidligere systematisk forskningsgennemgang om samme emne (Christoffersen et al., 2007). Inklusions- og eksklusionskriterier er angivet i Bilagstabel 1.1.

Bilagstabel 1.1 Inklusions- og eksklusionskriterier

Kriterier	Inkluderes	Ekskluderes
Population		
Målgruppe	Børn og unge, der er nationalt adopterede (fremmedadoption), inden de fyldte 18 år.	Børn og unge, der ikke er adopterede, er internationalt adopterede, eller hvor der ikke er tale om fremmedadoption (fx stedbarns adoption).
Kontekst		
Geografi	Kontekst: Danmark, Norge, Sverige, andre vestlige lande, dvs. Vesteuropa, Nordamerika, New Zealand og Australien.	Andre lande.
Afgrænsning		
Periode	2007-2021 (begge år inklusive).	Andre år.
Sprog	Dansk, norsk, svensk, engelsk.	Andre sprog.
Studietype	Empiriske studier, der undersøger virkningen af adoption som indsats, dvs. RCTs, kvasi-eksperimentelle studier, naturlige eksperimenter, studier med sammenligningsgruppe(r) eller studier med sammenligning over tid (dvs. før- og efterstudier).	Studier, der er introducerende, teoretiske, historiske eller juridiske. Håndbøger, pjecer, simple evalueringer og udredninger, inspirationsmateriale, pilotstudier, udviklingsprojekter, bacheloropgaver og specialer.
Publikationstype	Enkelt studier, ph.d. afhandlinger, rapporter, evalueringer, udredninger med beskrivelse af data samt metode.	Publikationer uden eller med mangelfuld data- og metodebeskrivelse.

Søgningen er gennemført i både nationale og internationale databaser samt på hjemmesider. I databaserne er anvendt søgeord inden for databasernes egne emneord samt frittekstsøgning ud fra på forhånd fastlagte søgekriterier og søgeord. Der blev endvidere foretaget søgninger på relevante hjemmesider, herunder forskningsinstitutioner, universiteter og nationale styrelser. Se oversigt over afsøgte databaser og hjemmesider i Bilagsboks 1.1.

Databaser:

- Netpunkt (bibliotek.dk)
- Forskningsdatabasen (testbase)
- AAU
- RUC
- Metropol
- Oria
- NORA
- Cristin (app.cristin.no)
- Libris
- SwePub
- DIVA
- PsycINFO
- Academic Search
- SocIndex
- ERIC
- Sociological Abstract/Social Services Abstr./IBSS
- EbsCo Open Dissertations
- Web of Science

Hjemmesider:

Danmark

- Socialstyrelsen
- NUBU – Nationalt center for forskning i udsathed blandt børn og unge
- VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd
- Institut for sociologi og socialt arbejde, Aalborg Universitet
- Roskilde Universitet
- Ankestyrelsen

Norge

- Barnombudet
- Bufdir
- Norsk Institutt for Forskning om Oppvekst, Velferd og Aldring (NOVA)
- NUBI – Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge
- Institutt for spesialpedagogikk, Oslo Universitet

Sverige

- FoU Välfärd
- Socialstyrelsen
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset
- Department of Public Health Sciences, Stockholm Universitet

- Department of Social Work, Stockholm Universitet

England

- Institute of Psychiatry, Psychology and Neuroscience, King's College, London

Holland

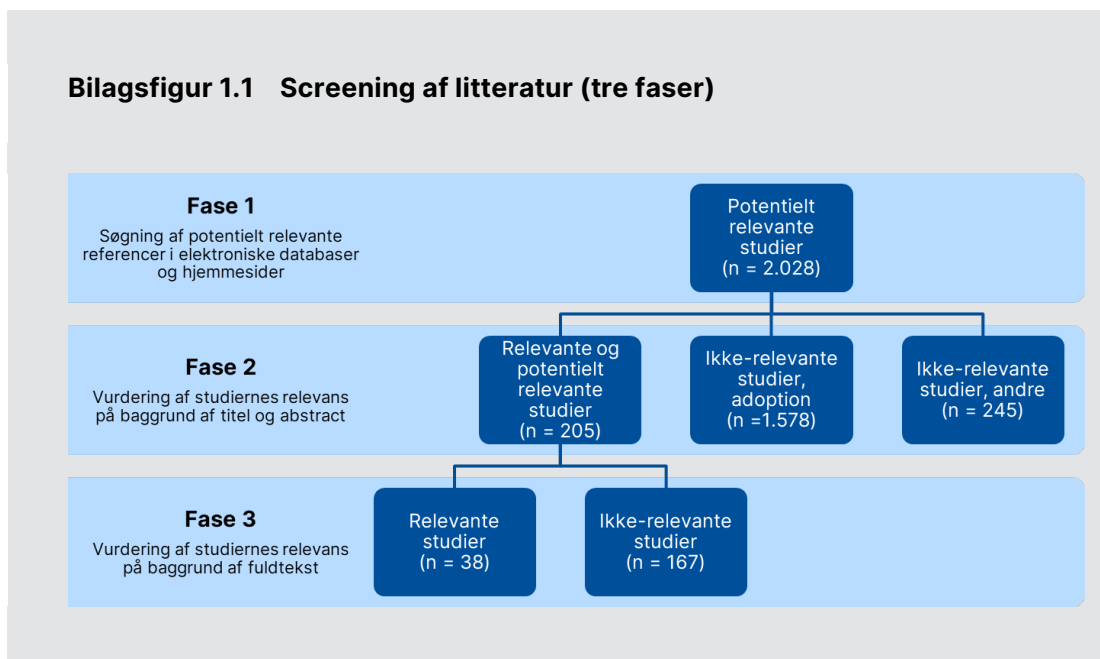
- Center for Child and Family Studies, Leiden University, the Netherlands – Leiden Longitudinal Adoption Study

USA

- Center for Research on Families, University of Massachusetts Center for Research on Families | UMass Amherst – The Rudd Adoption Research Program

I **første screeningsfase** blev der gennemført søgninger i de udvalgte elektroniske databaser og hjemmesider (se Bilagsboks 1.1). Denne søgning fandt sted i efteråret 2021. Dette resulterede i 2.028 referencer (efter dubletsortering). Disse indgik i **anden screeningsfase**, hvor der først blev frasorteret en række studier, hvor ordet 'adoption' ikke blev brugt i betydningen 'adoption af børn', men hvor der i stedet var tale om eksempelvis 'adoption' eller 'optagelse' af ny teknologi ('adoption of new technology'). Herefter blev de resterende referencer vurderet i forhold til inklusions- og eksklusionskriterierne på baggrund af studiets titel og abstract. I denne screeningsfase blev 205 referencer vurderet relevante eller potentielt relevante. De potentielt relevante studier bestod af 'tvivlsstudier', hvor det ikke var muligt at vurdere relevans alene på baggrund af titel og abstract. En særlig udfordring ved dette projekt var, at det ikke altid fremgik af titel og abstract, hvilken type adoption der var tale om (fx national eller international adoption). Studier, der blev frasorteret i denne screeningsfase faldt primært for kriteriet om målgruppe, dvs. studiet handlede ikke om national adoption. I **tredje screeningsfase** blev studierne gennemgået på baggrund af deres fuldtekst. Her blev en række referencer frasorteret, fordi de ved nærmere gennemlæsning ikke opfyldte et eller flere af de opsatte inklusionskriterier. Det var ikke muligt at fremskaffe fuldteksten for to studier, som derfor blev ekskluderet. I alt blev 38 studier vurderet relevante efter tredje screeningsfase og endeligt inkluderet i vidensindsamlingen (se screeningsprocessens tre faser i Bilagsfigur 1.1. Nogle af studierne er baseret på samme datamateriale og analyser. De studier, der er fremkommet i den søgning, der er lavet i forbindelse med nærværende vidensindsamling, er ikke udtømmende, og der vil være relevante studier, som søgningen ikke har indfanget.

Bilagsfigur 1.1 Screening af litteratur (tre faser)

De 38 studier, der indgår i denne vidensindsamling, er blevet vurderet relevante, da de lever op til de fastsatte metodiske krav og belyser forskellige aspekter af adoption som indsats, herunder udvikling og trivsel gennem opvæksten blandt børn, der bliver adopteret, stabilitet og adoptionsafbrydelse samt betydning af åbenhed i adoptioner (se oversigt over studierne og de temaer, som de berører, i Bilagstabel 1.2). Selvom studierne lever op til de fastsatte metodiske krav, er der metodiske begrænsninger ved flere af studierne, hvilket har betydning for, hvordan resultaterne kan fortolkes. Studierne begrænsninger diskuteres i de enkelte kapitler.

Bilagstabel 1.2 Inkluderede studier (alfabetisk rækkefølge)

Forfatter(e) og udgivelsesår	Land	Tema(er)
Beckett et al., 2014	Storbritannien	Stabilitet
Berlin et al., 2011	Sverige	Udvikling og trivsel
Curtis & Pearson, 2010	USA	Åbenhed
Dalen et al., 2008	Sverige	Udvikling og trivsel
Dekker et al., 2017	Holland	Udvikling og trivsel
Font et al., 2018	USA	Udvikling og trivsel
Hartinger-Saunders et al., 2015	USA	Stabilitet
Hillman et al., 2020	Storbritannien	Udvikling og trivsel
Hjern et al., 2019	Sverige	Udvikling og trivsel
Houston & Kramer, 2008	USA	Stabilitet
Kendler et al., 2016a	Sverige	Udvikling og trivsel
Kendler et al., 2016b	Sverige	Udvikling og trivsel
Kendler et al., 2020	Sverige	Udvikling og trivsel
Keyes et al., 2008	USA	Udvikling og trivsel
Lewis et al., 2007	USA	Udvikling og trivsel
McRoy et al., 2007	USA	Åbenhed
McSherry et al., 2013	Storbritannien	Udvikling og trivsel, stabilitet, åbenhed
McSherry et al., 2016	Storbritannien	Udvikling og trivsel
Neil et al., 2015	Storbritannien	Udvikling og trivsel, åbenhed
Paniagua, García-Moya, et al., 2020	Spanien	Udvikling og trivsel
Paniagua, Moreno, Román, et al., 2020	Spanien	Udvikling og trivsel
Paniagua, Moreno, Sánchez-Queija, et al., 2020	Spanien	Udvikling og trivsel
Petersen et al., 2018	Danmark	Udvikling og trivsel
Proctor et al., 2011	USA	Stabilitet
Rolock et al., 2019	USA	Stabilitet
Sanchez-Sandoval & Melero, 2019	Spanien	Udvikling og trivsel
Sehmi et al., 2020	Storbritannien	Udvikling og trivsel
Simmel et al., 2007	USA	Udvikling og trivsel
Vinnerljung & Hjern, 2011	Sverige	Udvikling og trivsel
von Borczyskowski et al., 2013	Sverige	Udvikling og trivsel
Vorria et al., 2014	Grækenland	Udvikling og trivsel
Vorria, 2015a	Grækenland	Udvikling og trivsel
Vorria, 2015b	Grækenland	Udvikling og trivsel
Vorria et al., 2015c	Grækenland	Udvikling og trivsel
Waterman et al., 2013	USA	Udvikling og trivsel
Wijedasa, 2017	Storbritannien	Udvikling og trivsel
Wijedasa & Selwyn, 2017	Storbritannien	Stabilitet
Wretham & Woolgar, 2017	Storbritannien	Udvikling og trivsel

